

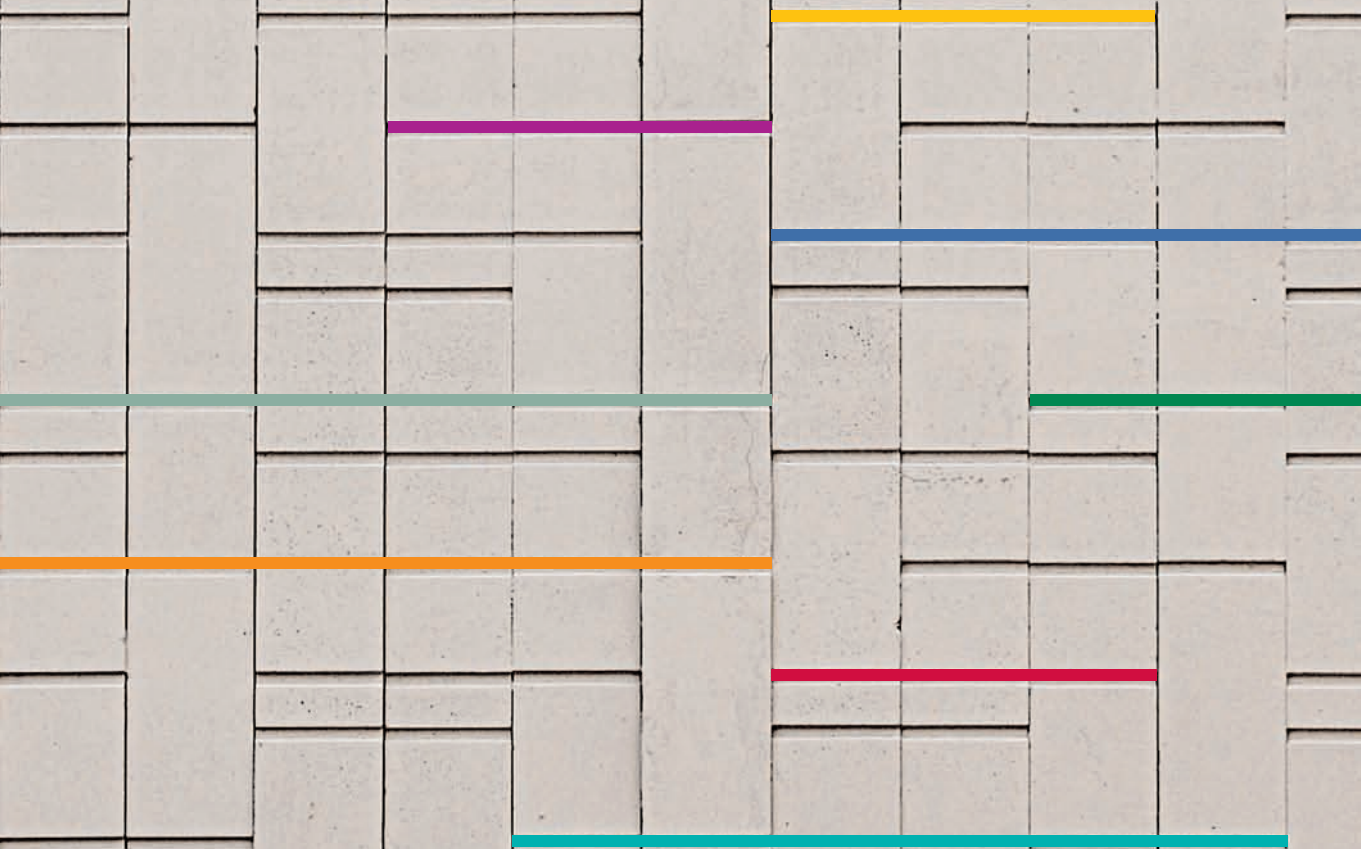
Univerza v Ljubljani
Zdravstvena fakulteta

120109

ZDRAVSTVENA FAKULTETA

2009

Univerza v Ljubljani
Zdravstvena fakulteta

ZDRAVSTVENA FAKULTETA

2009

Uredila:
dr. Darja Rugelj

Ljubljana, 2009

Zdravstvena fakulteta 2009

Urednica:
Darja Rugelj

Uredniški odbor:
Darja Rugelj
Mojca Jevšnik
Veronika Lipovec
Andreja Mihelič Zajec
Marija Hvale

Lektorica:
Simona Škrlec

Grafično oblikovanje:
Alenka Dervarič

Prelom:
Uvid, www.uvid.si

Založila in izdala:
Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta

Tisk:
Present d.o.o.

Naklada:
700 izvodov

Brez soglasja založnika je prepovedano vsakršno razmnoževanje ali prepis v katerikoli obliki.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

378.6:61(497.4Ljubljana)(082)

ZDRAVSTVENA fakulteta (Ljubljana)
Zdravstvena fakulteta 2009 / [urednica Darja Rugelj]. -
Ljubljana : Zdravstvena fakulteta, 2009

ISBN 978-961-6808-09-5
1. Rugelj, Darja
248214784

VSEBINA

ZGODOVINA IN RAZVOJ – od višjih šol do Zdravstvene fakultete	2
Utrinki iz življenja Zdravstvene fakultete	28
BABIŠTVO	31
Intervju: Mihaela SKOBERNE	38
DELOVNA TERAPIJA	41
Intervju: Nežka JERNEJČIČ	48
FIZIOTERAPIJA	51
Intervju: Marija KANDUS	58
LABORATORIJSKA ZOBNA PROTETIKA	61
Intervju: Ljubo MARION	64
ORTOTIKA IN PROTETIKA	69
Intervju: Črt MARINČEK	72
RADIOLOŠKA TEHNOLOGIJA	75
Intervju: Veronika LIPOVEC	84
SANITARNO INŽENIRSTVO	87
Intervju: Kristina LIKAR	96
ZDRAVSTVENA NEGA	101
Intervju: Nana DOMANJKO	108
ZDRAVSTVENA VZGOJA	113
Intervju: Vera GRBEC	116
Intervju: Olga ŠUŠTERŠIČ	118

Spoštovani bralke in bralci, pred vami je prvi zbornik Zdravstvene fakultete Univerze v Ljubljani. Zbornike smo seveda izdajali že predtem, nazadnje leta 2004 ob 50-letnici naše ustanove, vendar ta zbornik začenja novo zaporedje fakultetnih publikacij. Zdravstvena fakulteta je bila namreč formalno ustanovljena letos spomladi s sklepom vlade o preoblikovanju Visoke šole za zdravstvo v Zdravstveno fakulteto. Ta sklep je bil v Uradnem listu objavljen 9. marca 2009 in ga upoštevamo kot datum ustanovitve fakultete. Ob tej priložnosti smo pregledali zgodovinsko dokumentacijo in kritično premislili naše možnosti nadaljnjega razvoja. Ta zbornik zato prikazuje pregled dosedanjega razvoja, podrobneje podaja trenutno stanje in nakazuje smeri razvoja. Poleg pregleda zgodovine in trenutnega stanja posameznih študijskih področij smo k vsakemu študijskemu programu dodali zapis kritičnega pogovora z osebo, ki je vrsto let delala na določenem strokovnem področju.

Poslanstvo Zdravstvene fakultete kot vodilne izobraževalne in raziskovalne ustanove v srednji Evropi v vseh zdravstvenih vedah in na vseh akademskih stopnjah je izobraževati odlične strokovnjake, s kakovostnim raziskovalnim delom ustvarjati nova znanja in skrbeti za njihov prenos v prakso. Fakulteta ima več kot petdesetletno tradicijo izobraževanja zdravstvenih poklicev in je v teh letih izobrazila več kot 12.000 zdravstvenih strokovnjakov na višji in visoki stopnji. S svojimi 1.500 študenti na osmih študijskih programih, z 88 habilitiranimi univerzitetnimi učitelji in sodelavci, več raziskovalnimi projekti in s številnimi objavami v znanstveni in strokovni literaturi pomembno prispeva k razvoju zdravstvenih ved in delu in ugledu Univerze v Ljubljani.

Vizija Zdravstvene fakultete je postati tudi v svetovnem merilu dobro prepoznavna institucija z dobrimi pedagogi, raziskovalci in angažiranimi študenti. Za dosego svoje vizije razvoja si želimo še izboljšati izobrazbeno in akademsko strukturo zaposlenih, kakovost študija in posledično znanja diplomantov, povečati obseg in kakovost raziskovalnega dela in mednarodnega sodelovanja ter povečati prepoznavnost. Prav tako bomo še bolj skrbeli za organizacijo vseživljenjskega izobraževanja in tržne dejavnosti v zdravstvu. Glede na pot, ki smo jo že prehodili in je dokumentirana v tem zborniku, lahko z zaupanjem trdimo, da smo zastavljene cilje sposobni uresničiti.

prof. dr. France Sevšek
dekan Zdravstvene fakultete

Ljubljana, marec 2009

ZGODOVINA IN RAZVOJ – od višjih šol do Zdravstvene fakultete

Zdravstvena fakulteta je najmlajša fakulteta ljubljanske univerze, vendar je njena zgodovina dolga in pestra. Zdravstveno izobraževanje ima pri nas dolgo tradicijo, saj sega v čas Marije Terezije, pravo visokošolsko izobraževanje pa se je začelo leta 1954 z ustanovitvijo treh višjih šol: Višje šole za medicinske sestre, Višje šole za fizioterapevte in Višje šole za rentgenske pomočnike. Na prvi je študij trajal tri leta, na preostalih dve leti, predavanja pa so bila v nekdanjem uršulinskem samostanu in šentpeterskem župnišču. Po osmih letih delovanja, leta 1962, so bile združene v Višjo šolo za zdravstvene delavce s sedežem na Veselovi ulici v Ljubljani, s čimer je bila ustvarjena možnost za nadaljnji razvoj. Leta 1964 smo začeli graditi novo stavbo med Poljansko in današnjo Zemljemersko cesto, hkrati pa izobraževati višje delovne terapevte in sanitarne tehnike. Sledila sta preselitev v nove prostore (1967) in začetek gradnje drugega

dela stavbe, ki se je ustavila že pri samih temeljih. Kljub temu se je obseg dela šole širil – leta 1985 smo začeli izobraževati stomatološko laboratorijsko protetiko in dve leti pozneje ortopedsko tehniko. Z dobrim delom zaposlenih in zunanjih sodelavcev se je višja šola pod vodstvom dekanke Nives Merljak tako razvila,

Leta 1964 je ga. Nives Merljak, direktorica Višje šole za zdravstvene delavce, položila temeljni kamen za začetek gradnje objekta na Poljanski cesti.

da je leta 1975 lahko postala članica Univerze v Ljubljani in začela delovati po univerzitetnih pravilih. Naslednji kvalitativni preskok se je zgodil leta 1993, ko se je višja šola, ki so jo do takrat vodili Juro Vuga, Majda Šlajmer in Miro Lubej, preoblikovala v Visoko šolo za zdravstvo. Isto leto smo začeli, v sodelovanju s Pedagoško fakulteto, univerzitetni študij zdravstvene vzgoje, leta 1996 pa visokostrokovno izobraževanje babic na smeri zdravstvena nega, ginekološko-porodniška smer. Pod vodstvom dekana dr. Boža Kralja smo leta 2001 za eno nadstropje nadgradili zgradbo, naslednje leto dokončali vezni trakt in končno leta 2005 zgradili še drugi del stavbe. V tem času smo posebej skrbeli za izobraževanje zaposlenih in začeli spodbujati raziskovalno delo v zdravstvenih vedah. To je prineslo nov kvalitativen preskok, ki se je odrazil marca leta 2009 v preoblikovanju Visoke šole za zdravstvo pod vodstvom dekana Franceta

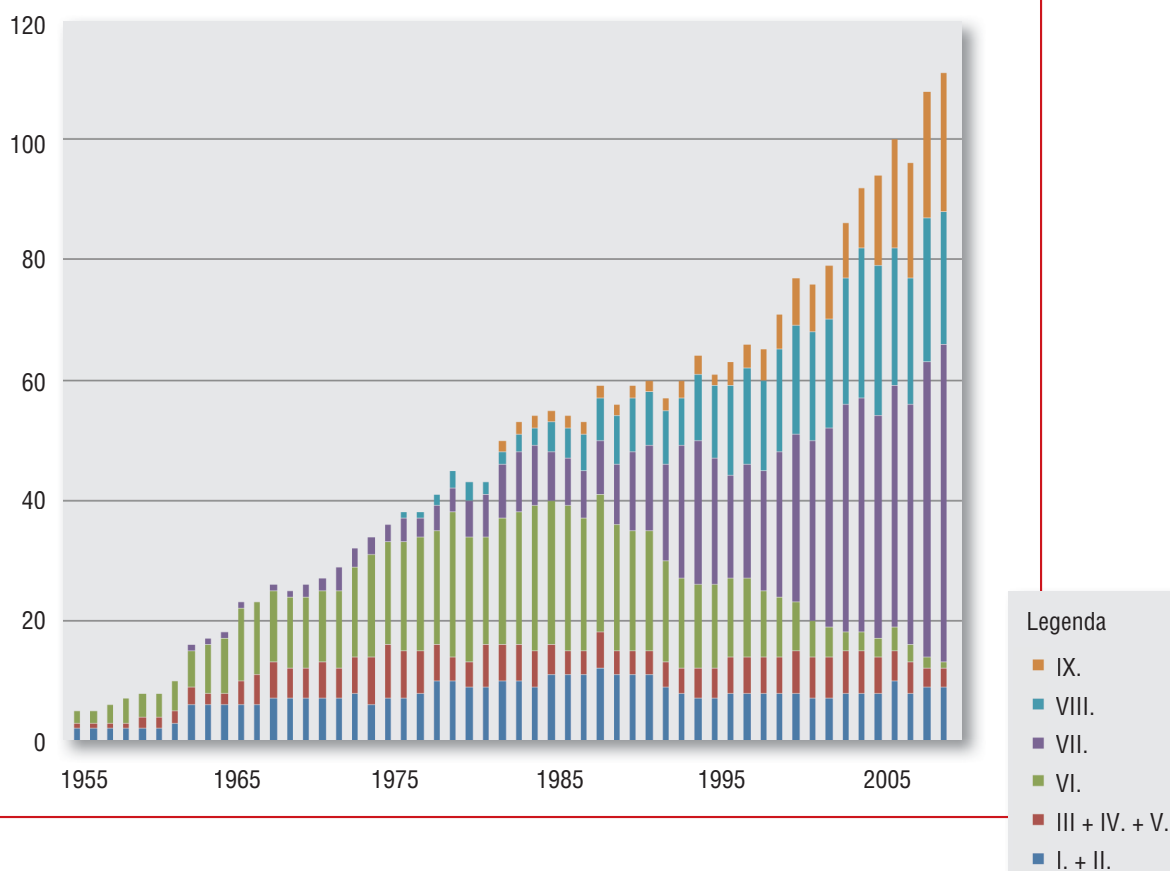
Sevška v Zdravstveno fakulteto. To leto smo tudi končali bolonjsko prenavo vseh študijskih programov, že izvajali prenovljeni program radiološke tehnologije in razpisali nov program laboratorijske zobne protetike in program druge stopnje radiološke tehnologije, razmišljamo pa tudi že o uvedbi doktorskega študija.

V zadnjih petdesetih letih se je zdravstvo zelo hitro razvijalo. Razvoj novih tehnologij in napredek družbenega standarda sta postavljala vedno nove zahteve za organizacijo dela in izobraževanja v zdravstvu. Posamezni poklici so se preoblikovali v samostojne stroke, ki aktivno sodelujejo v zdravstveni skupini. To se odraža v boljši skrbi za zdravje celotnega prebivalstva v smislu skrbi za zdravje, preprečevanje bolezni, sodelovanje v procesu zdravljenja in pomoči pri kvalitetnem življenjskem slogu, kljub kronični bolezni ali invalidnosti. Pomembno mesto so imeli tudi

Izobraževalne ustanove so vodili:

Nives Merljak, viš. med. ses.	direktorica	1962 - 1977
mag. Juro Vuga, univ. dipl. oec.	dekan	1977 - 1980
Breda Vrhunec, prof. angl. in franc.	v.d. dekana	1980
Majda Šlajmer Japelj, univ. dipl. soc.	dekanja	1980 - 1981
Miro Lubej, univ. dipl. ing.	dekan	1981 - 1987
Vera Grbec, viš. med. ses. in univ. dipl. org. dela	v.d. dekana	1987
mag. Miro Lubej, univ. dipl. ing.	dekan	1987 - 1998
dr. Božo Kralj, dr. med.	dekan	1998 - 2006
mag. Jožef Horvat, univ. dipl. inž. kem.	dekan	2006
dr. France Sevšek, univ. dipl. fiz.	dekan	2006 -

Število zaposlenih glede na stopnjo izobrazbe

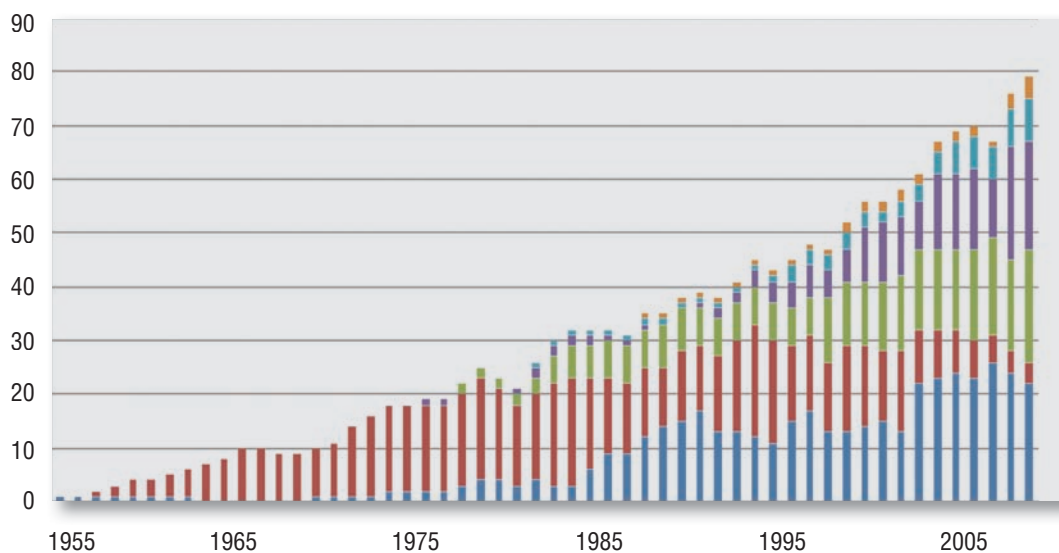
zaposleni na Zdravstveni fakulteti, ki so vseskozi s svojim pedagoškim, znanstvenim in strokovnim delom prispevali k razvoju zdravstvenih poklicev in strok tako doma kot v tujini.

Od ustanovitve prve Višje šole za medicinske sestre do danes se je zgodilo veliko kvalitativnih sprememb. Prvotno so v študijskem procesu večinoma sodelovali predavatelji drugih fakultet Univerze v Ljubljani, praktična znanja pa so posredovali strokovnjaki iz prakse. Na Višji šoli za medicinske sestre sta bili tako leta 1954 redno zaposleni le dve visokošolski učiteljici, drugi predavatelji so poučevali pogodbeno. Tedaj so tudi na ozkih strokovnih področjih predavali habilitirani učitelji drugih, bolj ali manj sorodnih področij. Z njihovo pomočjo so se izobraževali in razvijali strokovnjaki posameznih zdravstvenih

strok, ki danes že predstavljajo gibalo razvoja teh področij. Pri izvedbi praktičnega usposabljanja še danes zelo veliko sodelujejo tudi ustrezno habilitirani strokovnjaki iz akreditiranih učnih baz. Poleg tega zaradi izrazite interdisciplinarnosti nekaterih zdravstvenih študijskih programov pri njihovi izvedbi sodelujejo tudi strokovnjaki mnogih fakultet UL in strokovnjaki iz prakse. Leta 2009 je bilo na ZF zaposlenih že 88 visokošolskih učiteljev in sodelavcev – štirje redni in trije izredni profesorji, deset docentov, 16 višjih predavateljev, 21 predavateljev, 37 asistentov, pet strokovnih sodelavcev in dva raziskovalca.

Zaradi naraščanja števila študentov in uvajanja novih, vse bolj zahtevnih študijskih programov je nastajala vedno večja prostorska stiska. Na začetku smo še najemali predavalnice in

Število zaposlenih glede na habilitacijski naziv

Legenda

- strok. učitelj, predavatelj, lektor
- asistent
- inštruktor, strok. sodelavec
- docent
- prof. višje šole, višji pred.
- izredni prof., redni prof.

laboratorije na drugih fakultetah in v učnih bazah, vendar so razmere postajale vedno bolj nevzdržne. Bistven premik pri prostorskih pogojih in možnostih za kakovostno pedagoško in raziskovalno delo se je zgodil šele z večjimi gradbenimi posegi v letih 2001 in 2005 in z nabavo laboratorijske, medicinske, kabinetne, računalniške in pohištvene opreme v naslednjih dveh letih. Tedaj je bil z gradnjo dvigal in ustreznih dostopnih klančin tudi prvič zagotovljen dostop funkcionalno oviranim osebam v prostore fakultete.

Dve štirinadstropni, med seboj funkcionalno povezani zgradbi fakultete zagotavljata 7.980 m² delovnih površin:

- 12 predavalnic različnih velikosti,
- opremljene laboratorije za mikrobiologijo,

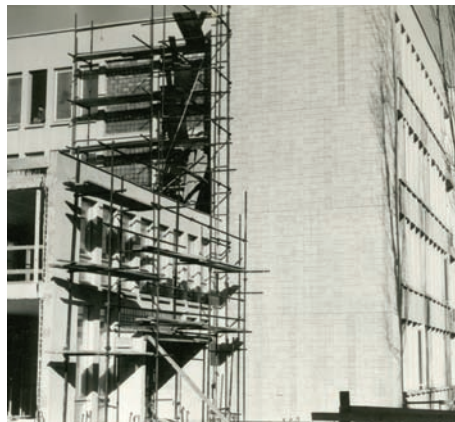
kemijo, fiziko, biomehaniko, kineziologijo, propedeutiko, zdravstveno ekologijo, varnost in kakovost živil, bivalno in delovno okolje, radiološko tehnologijo in druga specializirana področja,

- kabinete z vrhunsko opremo s strokovnih področij zdravstvene nege, babištva, delovne terapije, prve pomoči, fizioterapije, kinezioterapije in radiologije,

- druge namenske seminarske in kabinetne prostore z računalniško in drugo specializirano opremo,

- pisarniške prostore za delo visokošolskih učiteljev in sodelavcev ter študentskih organizacij in organov,

- sodobno opremljene in obnovljene pisarniške prostore za administrativne in računovodske službe ter dekanat fakultete.

Štiri faze gradnje prostorov
Zdravstvene fakultete.

Home Page

Multimedijska predstavitev odvzema venske krvi
DIPLOMSKO DELO

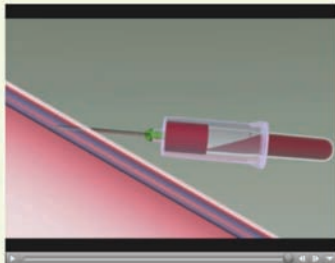
August 20, 2009

Uvod
Anatomija in fiziologija ožilja
Pripomočki in pribor
Koristni napotki
Tehnika odvzema venske krvi
Komplikacije med in po odvzemu venske krvi
Viri in literatura

KOMPLIKACIJE MED IN PO ODVZEMU KRVI

Med jemanjem krvi lahko pride do različnih komplikacij. Te se lahko pojavijo tudi neposredno po odvzemu. MS/OZ, ki jemlje kri, mora zaplete, ki lahko spremljajo venepunkcijo, dobro poznati. Le tako lahko zaplete predvidi in jih preprečuje. Če pa do zapletov vseeno pride, zna pravilno ukrepati in jih reševati.

1 Uspešen odvzem venske krvi

2 Nastanek hematoma

[USPEŠEN ODVZEM VENSKE KRVI](#)
[HASTANEK HEMATOMA](#)
[HEMOLIZA ODVZETEGA VZORCA](#)
[HEMOKONCENTRACIJA VENSKE KRVI](#)
[KOLAPS PACIENTA](#)
[BRUHALJE](#)

Multimedijska predstavitev odvzema venske krvi
DIPLOMSKO DELO

Multimedijska predstavitev odvzema venske krvi
DIPLOMSKO DELO

Uvod
Anatomija in fiziologija ožilja
Pripomočki in pribor
Koristni napotki
Tehnika odvzema venske krvi
Komplikacije med in po odvzemu venske krvi
Viri in literatura

PRIPOMOČKI IN PRIBOR

1 Rokavice

Pri delu s krvjo, telesnimi tekočinami in drugimi potencialno okuženimi stvarmi se je potrebno zaščititi z rokavicami. Izbrane so lahko iz naravnega ali umetnega lateksa, prepletne s škratovčevim sojcem (2). Rokavice, izdelane iz naravnega lateksa, ali rokavice, prepletne s škratovčevim sojcem, lahko nekaterim ljudem povročajo preobčutljivost. Rokavice smogolajni od 60 do 70-odstotno zaščito pred okužbo, saj mikroorganizmi lahko prebijajo skozi rokavice. Če so pri umivanju rokama razkuževanje rok pred uporabo rokavic in po njej. Pri venepunkciji uporabljamo nesterilne presuvne rokavice (4, 6, 9).

[1.ROKAVICE](#)
[2.IGLA](#)
[3.STRANICA](#)
[4.ROZALO ZA IGLE](#)
[5.IGLE PREKLETI](#)
[6.KARISIDEJILNA SREDSTVA](#)
[7.LAMPONI](#)
[8.REFLEKSI](#)

Spletni portal za učenje odvzema venske krvi, ki so ga izdelali diplomanti zdravstvene nege.

Zdravstvena fakulteta je kot članica Univerze v Ljubljani povezana v univerzitetno računalniško omrežje METULJ. Krajevno omrežje fakultete uporablja več kot sto zaposlenih, ki se vanj priključujejo s svojimi osebnimi ali prenosnimi računalniki. Za študijski proces sta na voljo dve računalniški učilnici s po 16 delovnimi mesti. Vse večje predavalnice v starem delu fakultete so opremljene s predavateljskim računalnikom in stropnim projektorjem, predavalnice v novem delu tudi s sodobno avdiovizualno opremo, ki omogoča snemanja predavanj, izvajanje telekonferenc ipd. Študentom je za iskanje literature pri izdelavi seminarjskih nalog in diplomskih del na voljo 17

osebni računalniki v zunanji čitalnici knjižnice, poleg tega še devet osebni računalnikov na hodnikih. Za vse, ki uporabljajo svoje prenosnike, so na hodnikih vseh nadstropij postavljene ustrezne mize in klopi, ki posamezniku ali skupini študentov omogočajo prijetno delo.

Na fakulteti imamo lastni spletni in poštni strežnik, postavljen na odprtokodnih rešitvah, aplikacija e-študenta pa teče na univerzitetnih strežnikih. Lani smo uvedli aktivni imenik in vzpostavili brezžično izobraževalno omrežje Eduroam, s katerim smo študentom, zaposlenim in gostujočim omogočili varen in zanesljiv dostop do interneta.

Prodaja knjig in drugega učnega gradiva.

Postopno uvajamo spletne aplikacije za boljše in prijaznejšo dostopnost uporabnikov – tako zaposlenih kot študentov – do informacij. Tako smo uvedli spletni urnik in prijavo absolventov k diplomskemu delu, za boljše komunikacijo med zaposlenimi pa smo prenovili intranetni portal.

Letošnje študijsko leto smo začeli vpeljavo uporabe spletnega učnega okolja Moodle, ki omogoča sodoben način podajanja in izmenjave učnih vsebin. Kar nekaj predmetov na večini študijskih smeri fakultete je že podprtih s programom Moodle. Do virtualne učilnice, ki med drugim omogoča dostop do gradiv, oddajo izdelkov, debate med udeleženci predmeta, imajo študenti dostop kjerkoli in kadarkoli.

Za administrativno delo s študenti, vodenje študijskih evidenc in razpisovanje vaj in prakse za vseh osem študijskih programov skrbi študentski referat. V prvih letih je »referat za študente« opravljial samo administrativna dela v zvezi s študenti, kot so vpisi, pisanje raznih

dopisov in obvestil, priprava potrdil ter tipkanje in razmnoževanje vprašanj za pisne izpite. V referatu sta bila poleg vodje zaposlena še administrator in strojepiska. Evidenco o izpitih, vajah in počitniški praksi so prvotno v vpisnice zapisovali mentorji letnikov, pozneje je to delo prevzel študentski referat z ročnim vodenjem kartoteke študentov. Prvi računalniški sistem za evidenco študentov, ki smo ga uporabljali, je bil Fnisid, ki ga je razvila Fakulteta za računalništvo. Vendar se je kmalu pokazalo, da ta program ni omogočal vseh zaželenih storitev, zato smo v sodelovanju s podjetjem Xlab razvili novo aplikacijo za izpitno evidenco XSIS. Leta 2008 je Univerza v Ljubljani začela uvajati nove aplikacije za študijski informacijski sistem, imenovan e-študent. Z večanjem števila študijskih programov in njihove organizacijske zahtevnosti so se povečevale tudi naloge študentskega referata. Tako je bilo leta 2009 v študentskem referatu, poleg vodje, zaposlenih še pet sodelavk.

INDEKS

INDEKS

INDEKS
PREDAVANJ

6

St. semestra	1,2	zimski — poletni	
Ime docenta	Naslov predavanj oz. vaj	Število teden. ur	
Spiller Božidar	Tehnike RTG preiskav	30	
-II-	Torakolna diagnostika	VAJE 40	
-II-	RTG tehnika v ortopediji - VAJE	40	
-II-	RTG slikanje v stomatologiji - VAJE	20	
Tabot Ludvik	RTG anatomija	30	
-II-	VAJE	10	
Fras Peter	Radio terapija z onkologijo	30	
Hrovatin Borut	Medicinska psihologija	20	
Urhunec Breda	Angleščina	45	
Golob Marija	Telesna vzgoja	60	

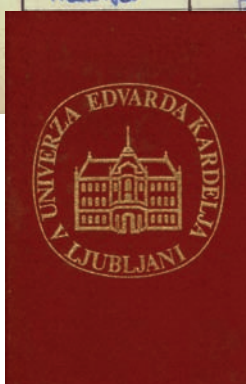
Studijsko leto 1981/1982

Docent potrdil lastnoročno

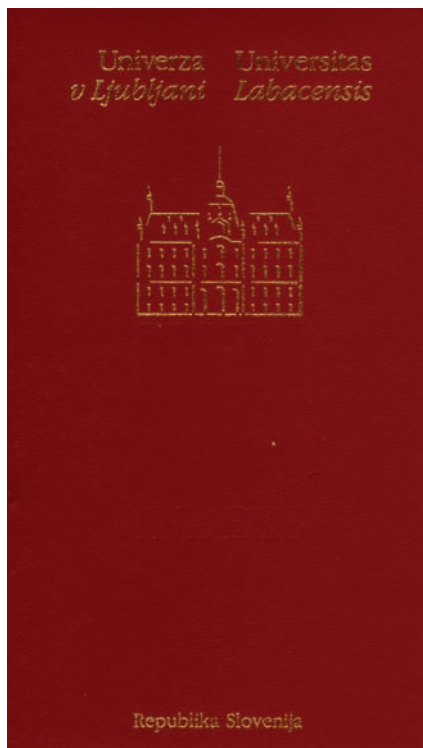
inskrpcijo frekvenco

inskrpcija	frekvenco
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>

vpisani v sem. 1981/82
zim. pol.
4.9.1981
Dekan potrdi veljavnost semestra
dekan

Evidenca opravljenih študijskih obveznosti
(Indeksi in elektronski portal)

PISARNA_kartoteczni_list - Microsoft Internet Explorer

Datoteka Urejanje Pogled Priključene Orodja Pomoč

Nazaj Iskanje Prijavljene

Naslov: <https://estudent.uni-lj.si/servelet/page>

Zadnja prijava: 28.10.2009, 11:51

Vpis Izpiti Diplome

Kolokviji

Vzdrževanje izpitnih rokov

Pregled izpitnih rokov

Prijavljanje študentov

Seznami kandidatov

Rezultati pisnega izpita

Vnos končnih ocen

Pregled ocen

Pogoji za napredovanje

Pravica do polaganja

Obvestila študentom

Analize

Nastavitve

Izstop

sreda, 28.10.2009

©2002 FR1. Vse pravice pridržane

Šifra	Predmet	KT/U	Predavatelj(i)	Datum	Ocena	Št. polaganj	
1. 03300	BIOLOGIJA CELICE (FT)	5	JEZERNIK KRISTIJAN	12.04.2006	6	1 1	✓
2. 03301	Biologija celice (FT) - vaje						
3. 03400	FIZIKA (FT)	10	SEVŠEK FRANCE	10.08.2006	10	1 1	✓
4. 0340A	opravljanje vaj						
5. 03500	BIOKEMIJA (FT)	5	PLEMENITAŠ ANA	17.02.2006	4	1 1	✓
6.			PLEMENITAŠ ANA	31.03.2006	8	2 2	✓
7. 03600	ZGODOVINA IN ETIKA POKLICA (FT)	1	DIVJAK MOJCA	12.04.2006	7	1 1	✓
8. 03700	ANATOMIJA IN HISTOLOGIJA (FT)	6	NI PREDAVATELJA	14.04.2006	9	1 1	✓
9. 03710	Anatomija (FT)		(priznan izpit)	04.06.2004	9	1 1	✓
10. 0371A	vaje						
11. 03720	Histologija (FT)		GOŠNAK - DAHMANE RAJA	14.04.2006	8	1 1	✓
12. 03721	Histologija (FT) - vaje						
13. 03800	SOCIOLOGIJA (FT)	3	PAHOR MAJDA	13.06.2006	8	1 1	✓
14. 0380A	Vaje FT		PAHOR MAJDA	01.06.2006	10	1 1	✓
15. 03900	NEMŠKI JEZIK (FT)	3	KUŠTRIN IRENA	06.06.2007	6	1 1	✓
16. 04100	PSIHOLOGIJA (FT)	3	KOVAČEV ASJA NINA	30.08.2006	10	1 1	✓
17. 04101	Psihologija (FT) - vaje						
18. 04200	FUNKCIONALNA ANATOMIJA (FT)	6	HLEBŠ SONJA	19.06.2006	5	1 1	✓
19.			HLEBŠ SONJA	11.09.2006	6	2 2	✓
20. 0420A	opravljanje vaj		HLEBŠ SONJA	12.04.2006	+	1 1	✓
21. 04300	HIGIENA IN MIKROBIOLOGIJA (FT)	4	E. BATAGELJ, M. BAUER, K. LIKAR	29.06.2006	6	1 1	✓
22. 04310	Mikrobiologija (FT)		BATAGELJ EVA	29.06.2006	6	1 1	✓
23. 04311	Mikrobiologija (FT) - vaje						
24. 04320	Higiena (FT)		M. BAUER, K. LIKAR	18.05.2006	6	1 1	✓
25. 04321	Higiena (FT) - vaje						
26. 04600	ZDR.VZGOJNO IZOBRAZEVANJE.(FT)	2	HOYER SILVESTRA	15.11.2006	6	1 1	✓
27. 0460A	vaje - zdravstveno-vzgojni nas		HOYER SILVESTRA	01.08.2006	+	1 1	✓
28. 04700	KINEZIOTERAPIJA I. (FT)	4	ŠČEPANOVIČ DARIJA	30.09.2006	+	1 1	✓
29. 0470A	laboratorijske vaje		GABER GABRIJELA	28.06.2006	+	1 1	✓
30. 04800	OCENJEVALNE METODE V FT I.(FT)	5	JAKOVljevič MIROLJUB	10.09.2007	+	1 1	✓
31. 04801	Oc. metode (1.let FT) - vaje						
32. 05000	MANUALNA TERAPIJA I. (FT)	3	HLEBŠ SONJA	30.09.2006	+	1 1	✓
33. 05001	Man. terapija (1.let FT) - vaje						

Meni je pripravljen

Internet

start Poslano - Microsoft O... (D unread) Yahoo! M... Mojedanilo.com Mail - ... Magistarsko delo 28.1... PISARNA_kartoteczni_...

SL

Izvedba stabilometričnih meritev v biomehanskem laboratoriju.

Raziskovalno delo je od začetka sestavni del razvoja zdravstvenih poklicev. Večji razmah pa se je zgodil po letu 1990. Pri raziskovalnem delu gojimo zlasti multidisciplinarnost, ki nam jo omogoča struktura zaposlenih raziskovalcev. Srednje- in dolgoročni cilji Zdravstvene fakultete so usmerjeni v povečanje obsega znanstveno-raziskovalnega dela pri proučevanju ohranjanja zdravja, zmanjševanju posledic bolezni in zdravstveni ekologiji. Razvoj interdisciplinarnega raziskovalnega

dela, ki so ga vodili raziskovalci tedanjega VŠZ, se je začel z dvema projektoma, ki ju je sofinanciral ARRS: Celostna obravnava starostnikov in Porodnišnica za današnji čas. Uspešnost pridobivanja in realizacije raziskovalnih projektov se je iz leta v leto povečevala – tako so bili uspešno končani podoktorski projekt in nekaj aplikativnih projektov. Trenutno kot nosilci delamo pri temeljnem in aplikativnem projektu in projektu v sklopu ciljnih raziskovalnih projektov. Na fakulteti skrbimo tudi za razvoj znanstvenoraziskovalnega dela mladih sodelavcev – pri nas se usposablja mladi raziskovalec. Prav tako raziskovalno sodelujemo z lokalno skupnostjo in izvajamo aplikativne projekte za Mestno občino Ljubljana. Znanstvenoraziskovalno delo vsako leto predstavimo na znanstvenih posvetovanjih, katerih vsebina je objavljena v zborniku in dostopna širši strokovni javnosti. Število znanstvenih objav se je po letu 2004 povečalo več kot dvakrat, zadnje leto se je za štirideset odstotkov povečalo tudi število del, objavljenih v revijah s faktorjem vpliva. Raz-

Priprava vzorcev v laboratoriju za zdravstveno ekologijo.

iskovalno delo je organizirano v sklopu Raziskovalnega inštituta, ki je bil ustanovljen 1998. V njem se povezujejo sodobno opremljeni laboratoriji za področje biomehanike, mikrobiologije, laboratorij za zagotavljanje varnosti živil, kemijski in ekološki laboratorij. Poleg raziskovalnega dela je cilj vseh laboratorijev našim študentom omogočiti opravljanje raziskovalnih projektov pri magistrskem in doktorskem študiju.

Poslanstvo radiološkega laboratorija je raziskati možnosti optimizacije prejetih doz pri radiografskih posegih in tako pripraviti protokole (standarde) zajema slike z računalniško radiografijo, ki bi bili enotni za vso državo, in postati demonstracijski center v Sloveniji za

tiskanje digitalnih slik na film. Laboratorij za zdravstveno ekologijo je usmerjen v raziskovanje novih tehnologij za čiščenje onesnaženih voda, kot so npr. industrijske in komunalne odpadne vode, izcedne vode iz odlagališč odpadkov itd., ponovne uporabe vode (odlagališča, ribogojnice, racionalna raba komunalne vode) ter za sanacije onesnaženih površin. Prav tako je njegovo poslanstvo spremljanje kakovosti zraka v bivalnem okolju in analiza prašnih usedlin z uporabo gravimetrične metode. Laboratorij za delovno in bivalno okolje se ukvarja z raziskovanjem v delovnem in bivalnem okolju, higieni dela in komunalni higieni. Trenutno je v ospredju analiziranje meritev hrupa v delovnem in bivalnem okolju.

Mikrobiološki laboratorij

Poslanstvo *Biomehanskega laboratorija* je raziskovanje biomehanike človekovega gibanja – tako zdravih ljudi vseh starostnih obdobji kot oseb z različnimi okvarami živčno-mišičnega in mišično-skeletnega sistema. Proučujemo mehanizme nadzora drže, hotenega gibanja in vplive dvojne naloge s pomočjo stabilometrije in meritve aktivacije mišic, pričeli pa smo tudi s študijem vplivov na časovno-prostorske parametre hoje. Meritve v biomehanskem laboratoriju opravljamo v okviru temeljnih in aplikativnih raziskovanih projektov. Delo *Laboratorija za mikrobiologijo* temelji na dveh področjih: medicinski mikrobiologiji, pri kateri vpeljujemo raziskave predvsem v epidemiologiji s prevalenčnimi študijami med zdravo populacijo in ugotavljanjem zdravega načina življenja v povezavi z nekaterimi pokazatelji v preteklosti prebolelih obolenj, in mikrobiologiji okolja, kjer delamo tudi pri projektu CRP, v sklopu katerega testiramo različne vire vode in ugotavljamo mikrobiološko neoporečnost, prisotnost antibiotikov. *Laboratorij za higieno objektov in procesov* raziskuje na področju obvladovanja higiene objektov, prostorov, opreme, procesov in osebja ter na širšem področju zagotavljanja varnosti živil, kot so varnost živil v malih in srednjevelikih prehranskih objektih, obvladovanje in zagotavljanje hladne verige in higiena rok. *Fizioterapevtski laboratorij* pa raziskuje na področju ovrednotenja fizioterapevtskih metod in tehnik ter razvoja novih metod fizikalnega zdravljenja. Vsako leto organiziramo znanstveno srečanje na katerem strokovni in znanstveni javnosti posredujemo rezultate znanstveno-raziskovalnega dela za preteklo obdobje. Vsa predavanja so objavljena v zbornikih, ki so dostopni tudi na spletni strani Raziskovalnega inštituta Zdravstvene fakultete.

Mednarodno sodelovanje se je začelo v zgodnjih šestdesetih letih preteklega stoletja. Prva, ki je finančno podprla učitelje za izpopolnjevanje v Evropi in ZDA, je bila Svetovna zdravstvena organizacija. V tem obdobju so obiskali kar nekaj skandinavskih šol in zdravstvenih institucij. Naslednje intenzivnejše obdobje za mednarodno dejavnost so bila osemdeseta leta, ki so na začetku devetdesetih let pripeljala do priprave univerzitetnega programa zdravstvene vzgoje.

V prvi polovici devetdesetih let je mednarodno sodelovanje potekalo predvsem ob podpori projekta TEMPUS, s katerim je Evropska unija svojim prihodnjim članicam pomagala pri usklajevanju visokošolskih študijskih programov. Ta projekt je podpiral razvoj študijskih programov in posameznih predmetov, omogočil je nabavo opreme za laboratorije in kabinete ter nakup študijske literature in računalnikov. Omogočil je gostovanje evropskih učiteljev v Sloveniji in študijske obiske slovenskih učiteljev na evropskih univerzah.

V drugi polovici devetdesetih let so se odprle nove možnosti pri programih Socrates/Erasmus in Leonardo Da Vinci. Znotraj programov Erasmus je bil poudarek predvsem na partnerskem dvostranskem sodelovanju evropskih institucij. V tem okviru smo predvsem izmenjevali učitelje in študente. Te aktivnosti se iz leta v leto širijo, kar se odraža na številu dvostranskih sporazumov z drugimi evropskimi institucijami. Tako smo imeli v študijskem letu 2008/09 podpisanih 25 dvostranskih pogodb. V tem študijskem letu smo opazili tudi povečanje zanimanja naših študentov za odhod v tujino, kar lahko pripišemo večji promociji programa Erasmus. V izmenjavi sodelujejo štu-

Srečanje
partnerjev
projekta
Asia-link

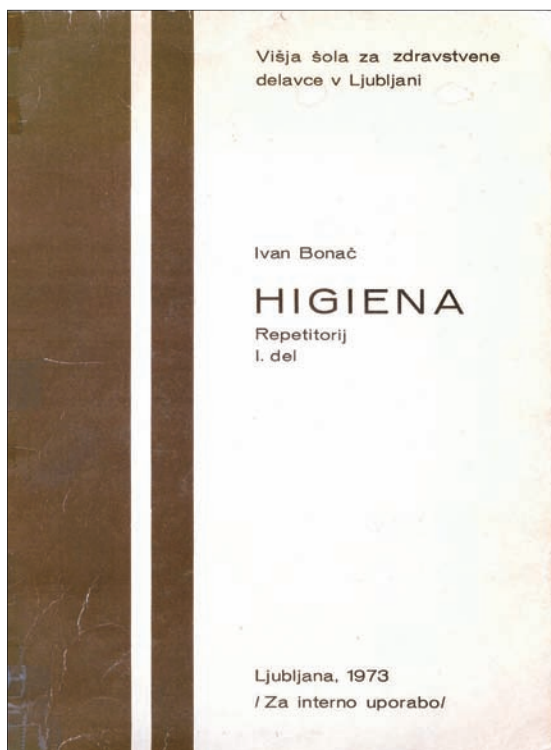
denti večine študijskih programov. Še večje zanimanje za izmenjavo pričakujemo z uvedbo novih bolonjskih študijskih programov, saj bodo omogočili izbirnost dela programa.

Posamezni oddelki Zdravstvene fakultete se vključujejo v evropske tematske mreže, katerih namen je, s povezovanjem fakultet za posamezna študijska področja, razviti primerljive študijske programe. To so: HENRE II (Higher Educational Network for Radiographers in Europe) – University of Cumbria; ENOTHE (European Network of Occupational Therapy Education) – Hogeschool van Amsterdam; FINE (Federation of Nurse Educators); TENN (Thematic Education Nursing Network); ENPHE (European Network of Physiotherapy in Higher Education) Arteveldehogeschool Gent, Belgija.

Leta 2004 so se naše sodelavke s področja babištva pridružile mednarodni delovni skupini za pripravo evropskega magistrskega študija babištva (nosilec projekta je Glasgow Caledonian University). Delovna skupina petih članic je leta 2006 uspešno kandidirala za sofinanciranje evropskih sredstev, študijski program pa je bil do sedaj že akreditiran na Glasgow Caledonian

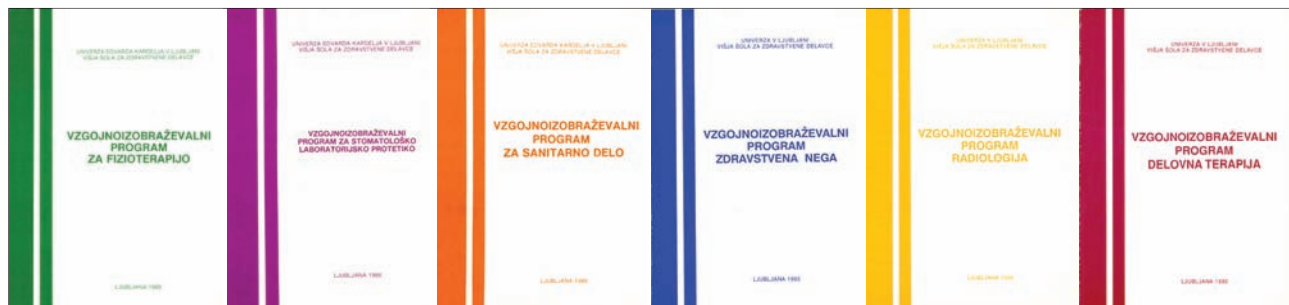
University. V letih od 2006 do 2008 smo v sodelovanju z italijanskimi, kitajskimi in indijskimi partnerji v okviru Asia-link programa uspešno zaključili evropski projekt imenovan URO. Njegov cilj je bil oblikovati podiplomski e-študijski program za kontinenčnega terapevta, tj. nov zdravstveni profil, specializiran za konzervativno obravnavo oseb s problemi kontinence.

Sodelovali smo tudi v projektu EIPEN, katerega namem je bil razviti evropsko mrežo na področju izobraževanja za medpoklicno sodelovanje v zdravstvu in socialnem varstvu. Naši sodelavci vodijo tudi projekt »Sandbox«, ki poteka v okviru 7. okvirnega programa in se ukvarja z razvojem inovativne sanitarne ureditve in čiščenja odpadnih voda oddaljenih turističnih objektov. Prav tako vodimo tudi projekt »Inovativne tehnologije za ponovnouporabo (recikliranje) vode v ribogojstvu«, ki poteka v okviru programa EUREKA pod imenom »Fish-CWUS«. Njegov namen je predlagati nove tehnologije čiščenja vode za potrebe ribogojnic s kombinacijo dveh tehnoloških enot, in sicer vertikalne rastlinske čistilne naprave in ultrazvoka. Nova razvita tehnologija bo v največji možni meri izkoristila ekonomske in ekološke prednosti posameznih enot za doseg specifične kvalitete vode brez uporabe kemikalij.

Začetki **založniške dejavnosti** na Zdravstveni fakulteti segajo v leto 1965. Sprva so bili objavljeni le učbeniki za posamezne predmete in drugo učno gradivo. Založništvo na visokošolskem nivoju se je začelo leta 1993. Poleg predstavitvenih publikacij, zapiskov predavanj in skript so začeli izhajati visokošolski učbeniki z recenzijo ter strokovne in znanstvene monografije, namenjene tako študentom kot strokovni in znanstveni javnosti.

Skladno z razvojem tehnologije se je precejšen del publikacij preselil tudi v virtualni svet. Nekateri povzetki predavanj in posamezno študijsko gradivo so študentom na voljo na svetovnem spletu kot samostojne publikacije ali kot vzporedne izdaje tiskanih publikacij. Leta 2006 je izšel prvi zbornik recenziranih znanstvenih del na domači konferenci Raziskovalnega inštituta naše fakultete, objavljen v tiskani in elektronski obliki z nepretrganim letnim izhajanjem.

Število izdanih publikacij glede na njihovo vrsto

	Predhodnice Višje šole za zdravstvene delavce (od 1954 do 1962)	Višja šola za zdravstvene delavce (od 1962 do 1993)	Visoka šola za zdravstvo (od 1993 do 2009)
Znanstvena monografija	0	0	1
Strokovna monografija	0	0	1
Univerzitetni ali visokošolski učbenik z recenzijo	0	0	30
Učno gradivo	1	96	45
Predstavitvene publikacije	0	32	35
Zborniki	0	0	4
SKUPAJ	1	128	116

V knjižnični čitalnici je možen voden dostop do podatkovnih zbirk.

Knjižnica Zdravstvene fakultete je pomembna osnova za pedagoško, raziskovalno in strokovno delo študentov in učiteljev. Po sledih inventarnih knjig se je organizirano zbiranje in hranjenje knjižničnega gradiva predhodnic sedanje knjižnice začelo leta 1959. Knjižnični fond je zajemal slovenske in srbohrvaške strokovne učbenike in presenetljivo veliko število leposlovnih del jugoslovanskih avtorjev. Po letu 1960 se je pojavila ruska in vzhodnonemška strokovna literatura, ki jo je knjižnica prejemale v dar. Leta 1971 je bil izveden večji odpis, tako da je ohranjenega zelo malo prvotnega gradiva.

Monografije in periodika so bile vodene skupaj v eni inventarni knjigi po sistemu numerus

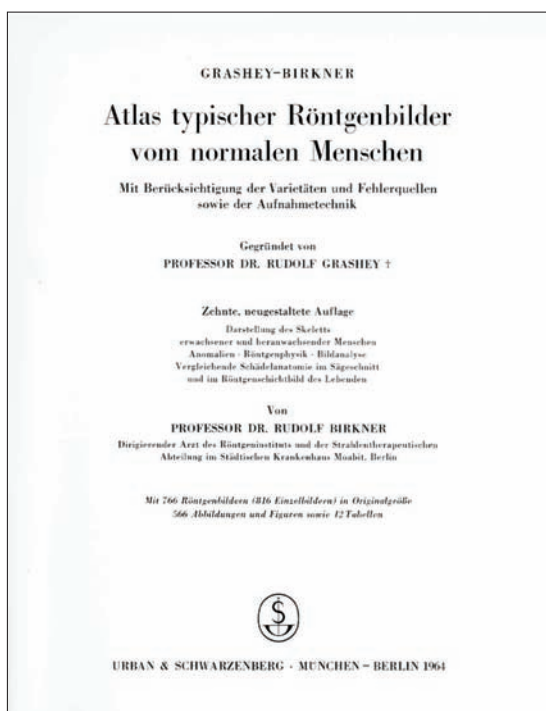
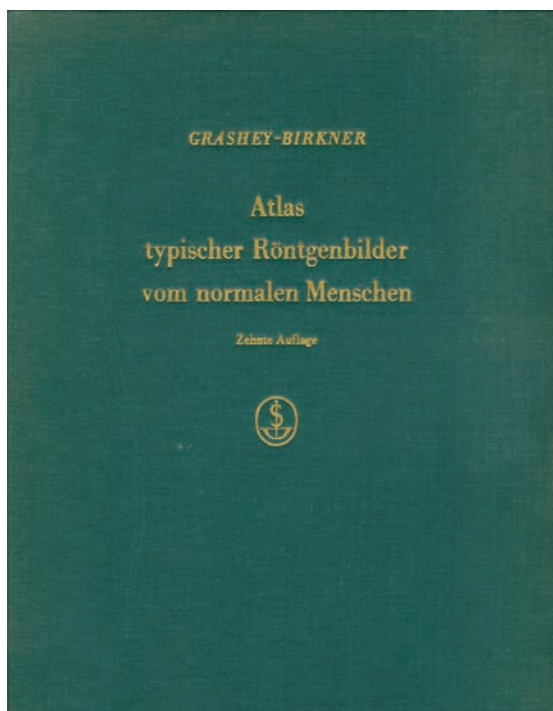
currens – tekoči številki – do leta 1973, ko je bila uvedena »govoreča« inventarna številka z letnico in zaporedno številko evidentirane enote za določeno leto, kar se je ohranilo do danes. Najstarejša knjiga, ki jo hrani knjižnica, je iz leta 1901, najstarejša periodika pa iz leta 1946.

Zbirka diplomskih del je ohranjena skoraj v celoti od leta 1960. Obsega 4.165 višješolskih in 4.316 visokošolskih diplom, prvo iz leta 1995. Vse diplome so obdelane v vzajemnem katalogu COBISS.SI. Knjižnica hrani tudi 74 diplomskih del, ki so prejela Prešernove nagrade študentom od leta 1979 do danes. Zbirka knjižničnega gradiva na fizičnih nosilcih trenutno obsega 26.780 enot in se dnevno dopolnjuje.

Inventarna številka	Datum		Naslov dela (pisatelj) — naslov — založništvo
	prejema	vpisa	
✓ 1513	✓	11. III. 60	Človekova psiha iz nevrologije, psihijske in fizične terapije. (Zapel), G. t., G. l. 70 fo. 40. Skripta. Etilot.
✓ 1514	✓	"	Razvoj i njega zdravju otroka. (Zapel), G. t., G. l. 84 fo. 40. Skripta. Etilot.
✓ 1515	✓	"	Prva pomoč. (Zapel), G. t., G. l. 21 fo. 40. Skripta. Etilot.
✓ 1516	✓	"	Življenje i prva pomoč. (Dr. predavanja dr. K. Kone Vokara) (Zapel), G. t., G. l. 111 fo. 40. Skripta. Etilot.
✓ 1517	✓	"	Osnovi nege otroštva. (Zapel), G. t., G. l. 76 fo. 40. Skripta. Etilot.
✓ 1518	✓	"	Biologija. (Zapel), G. t., G. l. 56 fo. 40. Skripta. Etilot.
✓ 1519	✓	"	Spine i kožne bolesi. (Zapel), G. t., G. l. 36 fo. 40. Skripta. Etilot.
✓ 1520	✓	"	Nauka o bijelovinskim predavanja dr. Trn. D. d. (Zapel), G. t., G. l. 77 fo. 40. Skripta. Etilot.
✓ 1521	✓	"	Purpose, Design, Instruments, Appliances and Therapeutic Technique. London, Taylor and Taylor. 1944. VIII + 224 fo. 80.
✓ 1522	✓	"	Talton W.: Talton's Cyclopedic Medical Dictionary. Philadelphia, F. D. Davis Co. 1945. 2. p. 80.
✓ 1523	✓	"	Scott L. S.: American Red Cross Textbook on Bedside Home Nursing. Philadelphia, The Blakiston Co. (1942). X + 430 fo. 80. [Therapeutics.
✓ 1524	✓	"	Wright K. N. and M. Montag: A Textbook of Materia Medica, Pharmacology and Therapeutics. Philadelphia and London, W. B. Saunders Co. 1944. XIV + 706 fo. 80.
✓ 1525	✓	"	Wright K. N. and M. Montag: A Textbook of Materia Medica, Pharmacology and Therapeutics. Philadelphia and London, W. B. Saunders Co. 1944. XIV + 706 fo. 80.
✓ 1526	✓	"	Wright K. N. and M. Montag: A Textbook of Materia Medica, Pharmacology and Therapeutics. Philadelphia and London, W. B. Saunders Co. 1944. XIV + 706 fo. 80.
✓ 1527	✓	"	Garis M. E. and M. G. Cannon: De Lee's Gestures for Nurses. Philadelphia and London, W. B. Saunders Co. 1944. XIV + 597 fo. 80.
✓ 1528	✓	"	Holles John E.: Dermatology and Syphilology for Nurses. Philadelphia and London, W. B. Saunders Co. (1945). XII + 365 fo. 80.
✓ 1529	✓	"	Benson C. E., L. J. Ferguson and C. M. Farrand: Suspical Nursing. Philadelphia (Ind.), J. J. Hippincott (1946). XXIV + 673 fo. 80.
✓ 1530	✓	"	Emerson G. P. and J. B. Taylor: Essentials of Medicine. Philadelphia, J. J. Hippincott Co. (1945). XXIV + 892 fo. 80.
✓ 1531	✓	"	Comper L. F., B. B. Boston and R. S. Mitchell: Nutrition in Health and Disease. Philadelphia (Ind.), J. J. Hippincott Co. (1943). XIV + 776 fo. 80.
✓ 1532	✓	"	A Curriculum Guide for Schools of Nursing. New York, National League of Nursing Education (1946). XIII + 680 fo. 80.
✓ 1533	✓	"	Spriessman Robert M.: Physiology and Anatomy. Philadelphia (Ind.), J. J. Hippincott Co. (1943). XIII + 822 fo. 80.
✓ 1534	✓	"	Wayland M. M., R. L. M. McManus and M. G. Fiddis: The Hospital Road Nurse. New York, Macmillan Co. 1941. IX + 574 fo. 80.
✓ 1535	✓	"	Roe's Foundations of Nutrition. Rev. by G. MacLeod and G. M. Taylor. New York, The Macmillan Co. 1945. XI + 504 fo. 80.
✓ 1536	✓	"	Rose Mary Linnat: Feeding the Family. New York, The Macmillan Co. (1942). XV + 424 fo. 80.

1960, 1961, 1962

Inventarna številka	Datum		Opis enote
	prejema	vpisa	
1		27. X 1961	4. nervoz in .. na področju ... objavljena - letnik - 1961 Berušik, Julija: Socialno medicinski problem 1960
2		"	Čiček, Marija: Epidemiologija venenčnih bolezni 1960
3		"	Horvat, Božena: Epidemiologija bronhialne astme - delavke na področju občine Logatec - 1960
4		"	Grono, Barbara: Problemi zdravstvenega varstva žene - Sentič 1960
5		"	Jeršič, Vera: Geriatrični problem na področju ZP - področje zdravstvenih domov - Kranj - 1960
6		"	Kert, Magda: Rehabilitacija invalidnih otrok za - 1960
7		"	Kobolt, Tatjana: Prehrana vrelengskih rudarjev ZD Bove na Koroskem - 1960
8		"	Kotnik, Lofra: Socialno varstveni ukrepi na območju oplen - 1960
9		"	Omexen, Metka: Traumatska epidemiologija - 1961
10		"	Perlo, Ana: Psihopsihična prisaditost mladine na področju ZP Sentič - 1960
11		"	Šrajncar, Marija: Zdravstveno varstvo dojenčka - 1962
12		24. X 1962	Babič, Martina: Tetanus v ZRS mofilakoz - 1962
13		"	Bera, Dragica: Analiza in uspehi pri specifični - 1962
14		"	Bračič, Jozica: Rekreativna delovna ljud obolenj na področju ZD Brežice - 1962
15		"	Budvič, Stanislava: Epidemiologija rakovih klesanki - 1962
16		"	Čafuta, Marija: Higrenske razmere na mlekarstvu na dojenčku na malem otoku - 1962
17		"	Čelhar, Nlosta: Epidemiologija respiratornih obolenj - objavljena - 1962
18		"	Čemažar, Reka: Epidemiologija tuberkuloze - zgodnji otroški dobi - 1962
19		"	Čišarič, Maja: Preventivni aspekti traumaturma v v

Najstarejši učbenik, ki ga hrani knjižnica ZF, za področje radiologije.

Birkner R (1964). Atlas typischer Röntgenbilder vom normalen Menschen : mit Berücksichtigung der varietäten und Fehlerquellen sowie der Aufnahmetechnik. 10., neugestaltete Aufl. München; Berlin : Urban & Schwarzenberg.

Katalogizacija gradiva je potekala ročno z izdelavo listkovnih katalogov, po katerih so uporabniki iskali želeno gradivo. Leta 1993 je knjižnica postala polnopravni član sistema COBISS in začela avtomatizirano obdelavo tekočega gradiva.

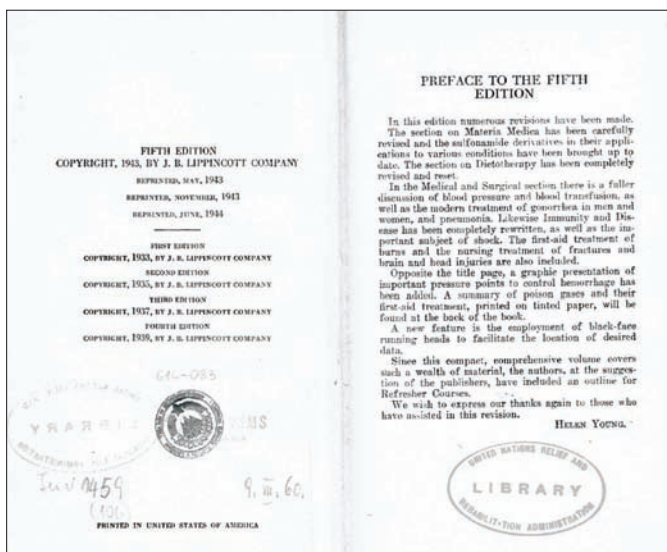
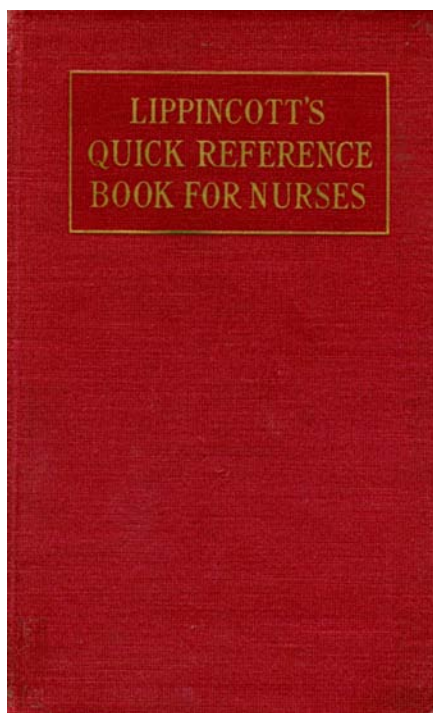
Sistem enostavnega pultnega načina izposoje z ročnim izpolnjevanjem zadolžnic je prerasel v knjižnico s prostim pristopom do gradiva, postavljenega po področjih. Leta 2002 je bila uvedena avtomatizirana izposoja, ki je uporabnikom začela ponujati tudi elektronske storitve, kot sta pregledovanje in samostojno podaljševanje roka izposoje po internetu. Vzporedno z drugimi aktivnostmi sta po letu 1999 potekala pospešen vnos in katalogizacija starejšega gradiva – monografij in diplomskih del v COBISS.SI, tako da je sedaj to gradivo v celoti obdelano in na voljo uporabnikom računalniškega kataloga.

Internet je postal nepogrešljivo orodje v okolju visokošolskih knjižnic. Tako bi lahko sedanjo knjižnico opisali kot hibridno knjižnico, ki združuje in ponuja

tako tradicionalne kot elektronske vire. Uporabnikom so bili prvi dostopi do elektronskih revij, baz podatkov in knjig omogočeni leta 2001, sprva le iz računalnikov na šoli ali prek gesel. Septembra 2004 so se začeli prvi oddaljeni dostopi prek mrežnika NUK do različnih podatkovnih zbirk za uporabnike NUK, novembra 2005 tudi za uporabnike drugih knjižnic Univerze v Ljubljani.

Leta 2008 je začela delovati enotna vstopna točka do informacijskih virov UL – digitalna knjižnica Univerze v Ljubljani (DiKUL). Združevalni iskalnik omogoča hkratno iskanje po več informacijskih virih hkrati, rezultate iskanj združi in prikaže v enotnem seznamu zadetkov. Dostop je možen z računalnikov fakultet ali prek oddaljenega dostopa – s poljubne lokacije ob kateremkoli času.

Možnost dostopa in obseg gradiva v elektronski obliki skokovito narašča, kar bogati ponudbo knjižnice. Našim uporabnikom želimo nuditi čim boljše in obsežne storitve, zato se knjižnica aktivno vključuje v slovenske konzorcije za dostop do polnih bese-

Najstarejši učbenik, ki ga hrani knjižnica ZF, za področje zdravstvene nege.

Young H, Morrison GA (1944). *Lippincott's quick reference book for nurses*. 5th ed. Philadelphia; Montreal; London: Lippincott.

dil člankov, prav tako pa s samostojnimi nakupi ponujajo tuje podatkovne zbirke, dostopne na daljavo, ki so specifične za naša področja. V prostorih knjižnice in zunanje čitalnice lahko uporabniki do elektronskega gradiva dostopajo iz 17 računalnikov, prav tako je omogočena uporaba lastnih prenosnih računalnikov in priključitev v brezžično internetno omrežje Eduroam. Zaradi vedno večjega obsega gradiva in storitev v elektronski obliki se je pojavila potreba po izobraževanju uporabnikov knjižnice za uporabo teh virov. Organizirano izobraževanje poteka na podlagi povabil visokošolskih učiteljev, individualno pa dnevno v knjižnici. Prostorske težave knjižnice so bile večinoma rešene jeseni 2005 s preselitvijo v nove prostore. Neto uporabna površina knjižnice znaša 222 m² ter obsega knjižnico in zunanjo čitalnico.

Knjižnica nudi podporo tudi znanstvenoraziskovalnemu delu na fakulteti. Vnos bibliografij raziskovalcev v COBISS.SI nepretrgano poteka od leta 1999 in je tako po obsegu kot kvalitativnih kazalcih v vzponu. Raziskovalcem so omogoče-

ni različni izpisi bibliografij v sistemu COBISS.SI in SICRIS po metodologiji Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS). Število ustvarjenih in spremenjenih zapisov v COBISS.SI za bibliografije raziskovalcev je naraslo iz 277 leta 1999 na 1.134 leta 2008.

Živahno sodelovanje z drugimi knjižnicami se med drugim odraža v obsežni medknjižnični izposoji, ki jo knjižnica izvaja za svoje visokošolske učitelje.

Da bi našim uporabnikom nudili čim kvalitetnejše storitve, knjižnica ureja in nenehno posodablja svojo spletno stran v slovenščini in angleščini.

dr. France Sevšek
mag. Mojca Medič
dr. Darja Rugelj
mag. Martin Bauer
dr. Jelena Ficzo
mag. Cecilija Lebar
Vesna Denona
Marija Hvale

95.

UKAZ

Na podlagi 11. točke 72. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije razglasa Izvršni svet Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije zakon o ustanovitvi višjih zdravstvenih šol, ki ga je sprejela Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora, dne 29. junija 1954 in

ki se glasi:

ZAKON

o ustanovitvi višjih zdravstvenih šol

1. člen

Kot višje zdravstvene šole, ki imajo pomen za vso ljudsko republiko, se ustanovijo:

1. Višja šola za medicinske sestre v Ljubljani,
2. Višja šola za fizioterapevte v Ljubljani,
3. Višja šola za rentgenske pomočnike v Ljubljani.

Višje zdravstvene šole iz prednjega odstavka so pod neposrednim nadzorstvom Sveta za zdravstvo in socialno politiko LRS.

2. člen

Naloga Višje šole za medicinske sestre je, da slu-

že in v zavodih za rehabilitacijo in posttravmatsko zdravljenje in v drugih zavodih, kjer se zdravi s fizikalno terapijo.

Naloga Višje zdravstvene šole za rentgenske pomočnike je, da slušatelje teoretično in praktično izuči za višje kvalificirano osebje za delo v zvezi z rentgensko diagnostiko in terapijo.

3. člen

Višjo zdravstveno šolo neposredno vodi direktor. Direktorja višje zdravstvene šole in stalno učno osebje imenuje Svet za zdravstvo in socialno politiko LRS v sporazumu s Svetom za prosveto in kulturo LRS, drugo učno osebje in administrativno osebje pa direktor.

4. člen

Pouk na Višji šoli za fizioterapevte in na Višji šoli za rentgenske pomočnike traja dve leti, na Višji šoli za medicinske sestre pa tri leta.

Pouk na višjih zdravstvenih šolah je teoretičen in praktičen.

5. člen

Na višjo zdravstveno šolo se lahko vpišejo kandidati, ki imajo popolno srednjo šolo z zrelostnim izpitom ali ustrezno srednjo strokovno šolo z diplomskim izpitom.

Pred vpisom na višjo zdravstveno šolo morajo biti kandidati zdravniško pregledani.

6. člen

IZOBRAZBA absolventov v 1. členu naštetih višjih zdravstvenih šol, ki imajo diplomski izpit, ustreza višji šolski izobrazbi.

7. člen

Učne načrte in programe višjih zdravstvenih šol predpiše Svet za zdravstvo in socialno politiko LRS v sporazumu s Svetom za prosveto in kulturo LRS.

8. člen

Višja zdravstvena šola ima svoj predračun dohodkov in izdatkov v okviru predračuna Sveta za zdravstvo in socialno politiko LRS.

Zdravstvene šole je odredbodajalec štuna.

9. člen

Medicinske sestre v Ljubljani, Fizioterapevte v Ljubljani in Šola za medicinske pomočnike v Ljubljani prenehajo svoje šole, nadaljujejo pa z delom šole iz 1. člena tega zakona.

Absolventom teh šol, ki so ob vpisu v šole iz 1. člena tega zakona in so na šoli diplomski izpit, se prizna višja šola.

10. člen

Učbeni načrti o organizaciji in delu višjih zdravstvenih šol predpiše Svet za zdravstvo in socialno politiko LRS v sporazumu s Svetom za prosveto in kulturo LRS.

11. člen

Šole se ustanovijo od dneva objave v »Uradnem listu«.

30. junija 1954.

Izvršni svet Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije

Predsednik Ljudske skupščine LRS: Miha Marinko l. r.	Predsednik Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS: Boris Kraigher l. r.

94.

UKAZ

Na podlagi 11. točke 72. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije razglasa Izvršni svet Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije zakon o lovu, ki ga je sprejela Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev, dne 30. junija 1954 in ki se glasi:

ZAKON O LOVU

I. Splošne določbe

1. člen

Lov je panoga narodnega gospodarstva. Lov obsega gojitev in prilasčanje divjadi.

2. člen

Divjad je splošno ljudsko premoženje, ki ga na območju okraja (mesta) upravlja okrajni (mestni) ljudski odbor.

13. člen

Ko začne veljati ta zakon, preneha veljati zakon o prenosovanju Sekretariata Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS za blagovni promet v Državni sekretariat za blagovni promet LRS (Uradni list LRS, št. 17-81/58).

14. člen

Ta zakon velja od dneva objave v »Uradnem listu LRS«.

Št. 021-5/62

Ljubljana, dne 9. junija 1962.

Izvršni svet Ljudske skupščine
Ljudske republike Slovenije

Predsednik Ljudske skupščine LRS:	Predsednik Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS:
Vida Tomšič l. r.	Viktor Avbelj l. r.

127.

Na podlagi 11. točke 72. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije razlašča LRS, in ki se glasi:

ZAKON**o Višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani**

1. člen

Višja šola za medicinske sestre, Višja šola za fizioterapevte in Višja šola za rentgenske pomočnike, ki so bile ustanovljene z zakonom o ustanovitvi višjih zdravstvenih šol (Uradni list LRS, št. 26-93/54), se združijo v Višjo šolo za zdravstvene delavce (v nadaljnjem besedilu: višja šola).

Sedež višje šole je v Ljubljani.

2. člen

drugi zavodi in organizacijah na delovnih mestih, za katera se zahteva višja zdravstvena izobrazba.

Višja šola za zdravstvene delavce organizira in izvaja pouk za strokovno izpopolnjevanje zdravstvenih delavcev.

3. člen

Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije imenuje začasni svet višje šole za čas, dokler ne bodo v skladu s statutom višje šole organizirani organi vodstva višje šole.

Začasni svet višje šole izvršuje vse pravice in dolžnosti, ki jih imajo po zakonu o visokem šolstvu v LR Sloveniji organi visokošolskega zavoda.

Da se zagotovi začetek rednega dela višje šole, lahko začasni svet višje šole ureja začasno tudi vprašanja, ki bi morala biti urejena s statutom višje šole.

4. člen

Višja šola začne s poukom v šolskem letu 1962/63.

5. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«.

Ko začne veljati ta zakon, preneha veljati zakon o ustanovitvi višjih zdravstvenih šol (Uradni list LRS, št. 26-93/54).

Št. 022-41/62

Ljubljana, dne 9. junija 1962.

Izvršni svet Ljudske skupščine
Ljudske republike Slovenije

Predsednik Ljudske skupščine LRS:	Predsednik Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS:
Vida Tomšič l. r.	Viktor Avbelj l. r.

128.

Na podlagi 3. točke 40. člena ustavnega zakona o politični ureditve in o organih republike Slovenije je Ljudska skupščina Slovenije na seji Republičnega zbora proizvajalcev dne 9. junija 1962. razlašča LRS, in ki se glasi:

ODLOK

o imenovanju upravnih odborov skladov in o organiziranju kmetijskih proizvajalcev

I

Upravnim odborom skladov za zdravstveno zavarovanje proizvajalcev, ki so bili izvoljeni v leto 1962, se daljša mandat dotlej, da bodo na podlagi politične ureditve o organizaciji in financiranju zavarovanja izvoljeni novi člani teh skladov.

II

Ta odlok začne veljati z dnem objave v »Uradnem listu LRS«.

Ljubljana, dne 9. junija 1962.

Ljudska skupščina
Ljudske republike Slovenije

Predsednik Republiškega zbora:	Predsednik Ljudske skupščine LRS:
Inž. Pavle Zaucer l. r.	Vida Tomšič l. r.

Predsednik Zbora proizvajalcev:
Lojze Očepek l. r.

U K A Z
o razglasitvi Zakona o ustanovitvi Visoke šole za zdravstvo v Ljubljani

Razglasjam Zakon o ustanovitvi Visoke šole za zdravstvo v Ljubljani, ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 2. junija 1993.

Št. 602-04/92-11/2-1

Z A K O N
O USTANOVITVI VISOKE ŠOLE ZA ZDRAVSTVO
V LJUBLJANI

1. člen

Ustanovi se Visoka šola za zdravstvo v Ljubljani. Visoka šola za zdravstvo je javni visokošolski zavod s sedežem v Ljubljani, Poljanska cesta 26a.

2. člen

Visoka šola za zdravstvo v Ljubljani (v nadaljnjem besedilu: šola) deluje v okviru Univerze v Ljubljani.

3. člen

Šola izvaja programe v visokem izobraževanju za pridobitev in izpopolnjevanje strokovne izobrazbe, ki se opravljajo kot javna služba, ter opravlja raziskovalno delo

in dela ter opravlja druge naloge, določene z zakonom in statutom.

Dekana imenuje in razrešuje svet šole na predlog znanstveno-pedagoškega sveta. Mandat traja štiri leta in je lahko ponovno imenovan.

8. člen

Ustanovitelj zagotavlja šoli sredstva za opravljanje skladu z zakonom in drugimi predpisi. pridobiva sredstva tudi s prodajo storitev.

9. člen

Pridobitve nad odhodki, ki jih šola pridobi, se uporabljajo za opravljanje in razvoj dejavnosti, za katere je šola ustanovljena. Prilaganje in primanjkljaja sredstev se določijo v soglasju.

10. člen

Šola odgovarja za polno odgovornostjo in odgovornostjo z vsemi sredstvi, s katerimi deluje.

11. člen

Šola odgovarja za obveznosti šole, ki izhajajo iz javne službe.

12. člen

Šola premoženjske in druge pravice in obveznosti šole za zdravstvene delavce v Ljubljani.

13. člen

Šola izvaja programe v visokem izobraževanju za pridobitev in izpopolnjevanje strokovne izobrazbe, ki se opravljajo kot javna služba, ter opravlja raziskovalno delo

in dela ter opravlja druge naloge, določene z zakonom in statutom. Dekana imenuje in razrešuje svet šole na predlog znanstveno-pedagoškega sveta. Mandat traja štiri leta in je lahko ponovno imenovan.

14. člen

Dosedanji dekan Višje šole za zdravstvene delavce v Ljubljani nadaljuje z delom do imenovanja dekana šole kot vršilec dolžnosti dekana.

15. člen

Svet šole se oblikuje najkasneje v treh mesecih od uveljavitve tega zakona.

16. člen

Statut šole mora biti sprejet v soglasju z ustanoviteljem najkasneje v treh mesecih po oblikovanju sveta šole.

17. člen

Z dnem uveljavitve tega zakona preneha veljati zakon o ustanovitvi Višje šole za zdravstvene delavce (Uradni list SRS, št. 27/62).

18. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 602-04/92-11/2-1
Ljubljana, dne 2. junija 1993.

Predsednik
Državnega zbora
Republike Slovenije
mag. Herman Rigelnik l. r.

Uradni list Republike Slovenije

Internet: www.uradni-list.si

e-pošta: info@uradni-list.si

Št. 18

Ljubljana, ponedeljek 9. 3. 2009

Cena 2,75 €

ISSN 1318-0576

Leto XIX

DRŽAVNI ZBOR

656. Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka

655. Odlok o ustanovitvi in nalogah
komisije Državnega zbora (O

Na podlagi prvega odstavka 33. člena
174. člena Poslovnika Državnega zbora
št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo) je D
dne 5. marca 2009 sprejel

ODLOK

o ustanovitvi in nalogah
Ustavne komisije Državnega
(OdUNUK-1)

S tem odlokom se ustanovi Ustavna k
zbora in določijo njene naloge.

Ustavna komisija Državnega zbora:
– obravnava predloge za začetek post
bo Ustave Republike Slovenije, za spre
zakona za izvedbo Temeljne ustavne listine
neodvisnosti Republike Slovenije, za spre
zakona za izvedbo Ustave Republike Slo
membo Ustavnega zakona o spremembi
Slovenije,

– pripravi predloge ustavnih zakon
ustavnih aktov iz prejšnje alineje in predlog
razglasitvi.

Ta odlok začne veljati z dnem, ko g
zbora.

Št. 020-04/09-27/3
Ljubljana, dne 5. marca 2009
EPA 213-V

Državni zbor
Republike Slovenije
dr. Pavel Gantar l.r.
Predsednik

som o standardni klasifikaciji dejavnosti, naslednje dejavnosti
Izobraževalno dejavnost:
– P 85.422 visokošolsko izobraževanje
– P 85.590 druge nerazvrščeno izobraževanje, izpopol
njevanje in usposabljanje

ODLOK

o spremembah in dopolnitvah
Odloka o preoblikovanju Univerze v Ljubljani
(OdPUL-1D)

1. člen

V Odloku o preoblikovanju Univerze v Ljubljani (Uradni
list RS, št. 28/00, 33/03, 79/04 in 36/06) se v 3. členu za bes
sedilom:

»Univerza v Ljubljani
Veterinarska fakulteta
Skrajšano ime: UL VF
Sedež: Ljubljana, Gerbičeva 60«
doda besedilo, ki se glasi:
»Univerza v Ljubljani
Zdravstvena fakulteta
Skrajšano ime: UL ZF
Sedež: Ljubljana, Poljanska 26a«.
Črta se besedilo, ki se glasi:
»visoka strokovna šola:
Univerza v Ljubljani
Visoka šola za zdravstvo
Skrajšano ime: UL VŠZ
Sedež: Ljubljana, Poljanska 26a«.

Sprejem brucev, seminarji predavanja in vaje, samostojni študij, in za zaključek slavnostna podelitev diplom in prešernovih nagrad najboljšim. Sodelovanje pri mednarodnih in domačih projektih.

Utrinki iz življenja Zdravstvene fakultete

Srečanje diplomantov
po 50 letih.

BABIŠTVO

Zgodovina babištva na Slovenskem

Babiško delovanje sega globoko v zgodovino človeštva. Rojevanje otrok ima izjemen socialni pomen in okrog tega dogodka so se v vseh družbah razvili obredi, običaji in praksa, da bi spodbudili pozitiven izid. Izvorno je na Slovenskem porodna pomoč temeljila na solidarni pomoči med ženskami, ki so sprva v družinskem krogu, pozneje pa povsod, kjer so jih potrebovali, pomagale pri porodu. Tisto, ki si je z izkušnjami pridobila največ znanja, so ženske izvolile za babico. Pozneje se je izoblikoval babiški stan kot poklic – ko se je porodna pomočnica izučila

tehnike porodne pomoči in opravila predpisano preizkušnjo, je dobila naziv, ki je označeval njeno stroko. Večinoma so ljudje babiški poklic cenili in spoštovali, babicam so dali celo vzdevek »modre ženske«, kar pa mnogih od 15. do 17. stoletja ni obvarovalo grmade: morda zato ker so obvladovale večino uravnavanja rojstev (Borisov, 1995).

O pravem babiškem poklicu – babici – lahko govorimo šele takrat, ko so bile kandidatke strokovno usposobljene s šolanjem. Ustanovitev babiške šole v Ljubljani leta 1753 – na pobudo

takratne avstrijske cesarice Marije Terezije jo je ustanovil nizozemski zdravnik Gerhard van Swieten (1700–1772) – je pomenila velik korak v pridobitvi strokovnega znanja in profesionalizaciji poklica babice, postala je tudi eden od temeljev razvoja porodništva in ginekologije na Slovenskem. Van Swieten je istega leta odprl tudi slovensko babiško šolo v Celovcu. Leta 1779 je bila ustanovljena babiška šola v Gradcu in leta 1815 v Trstu (Toni Gradišek, 1993). Tako smo imeli Slovenci v Avstriji kar štiri babiške šole. Po letu 1924 je ljubljanska babiška šola ostala edina slovenska babiška šola, v kateri so vzgajali babice za vse precej razsežno območje nekdanje Slovenije (Lavrič, 1953). Medicinska srednja šola v Mariboru je zaradi potreb v zdravstvu leta 1962 uvedla izobraževanje medicinskih sester porodniško-ginekološke smeri, ki se je končalo v šolskem letu 1981/82 (Krope, 1992). Načrtovanega in predvidenega izobraževanja medicinskih sester – babic na višji ravni – kljub obljubam reformatorji zdravstvenega strokovnega šolstva niso izpeljali (Toni Gradišek, 1992). Izje-

Najstarejša monografija za področje babištva, ki jo hrani knjižnica ZF.

Lavrič V (1953). 200 let ljubljanske babiške šole: 1753 – 1953. Ljubljana: Babiška šola.

ma je bila specializacija, ki jo je v letih 1991/92 in 1992/93 izvedla Višja šola za zdravstvene delavce (sedanja Zdravstvena fakulteta). Študij je končalo osem kandidatk, ki so pridobile strokovni naziv višja medicinska sestra, specialistka porodniške zdravstvene nege. Petnajst let je bilo potrebnih, da se je leta 1996/97 na Visoki šoli za zdravstvo začel izvajati nov visokošolski strokovni študijski program zdravstvene nege, porodniško-ginekološke smeri, ki pomeni prvo izobraževanje babic v Sloveniji na univerzitetni ravni.

Razcvet babiškega izobraževanja

V obdobju priključevanja Evropski uniji je babištvo postalo bolj javno prepoznavno. V Evropi je namreč eden od reguliranih poklicev, za katerega obstajajo posebni zakoni in je kot tako »zaščiten«. Članice, ki pristopijo k EU, se zavežejo, da bodo v zdravstveni sistem vključile tudi babice kot samostojne strokovnjakinje za področje normalne nosečnosti, poroda in poporodnega obdobja. Visokošolski učitelji oddelka za babištvo ZF so prav tako z različnimi dejavnostmi poskušali poklic babice približati javnosti. V soorganizaciji so na VŠZ izpeljali nekatera strokovna srečanja, odprta za javnost, izdajali članke v poljudnih revijah in se povezovali z uporabniki babiških storitev (sodelujejo z društvom Naravni začetki in pri moderiranju foruma »Porod po meri ženske« na Med.Over.Net).

Analiza razvoja dodiplomskih študijskih programov

1. Zdravstvena nega, ginekološko-porodniška smer, 1995/96

Prva visokošolska strokovna smer za babice, ki se je odprla v letih 1995 in 1996, je temeljila na načelih, skladnih z definicijo Svetovne zdravstvene organizacije, ki opredeljuje vlogo diplomirane babice. Vključevala je sodobne koncepte študijskih programov in upoštevala

230-letno tradicijo ter smernice izobraževalne in zdravstvene politike v Sloveniji. Prijavili so se lahko kandidati, ki so opravili maturo, poklicno maturo ali zaključni izpit v kateremkoli 4-letnem srednješolskem programu.

Pomembno izhodišče filozofije programa je bila povezanost teorije in prakse, saj je program združeval vrednote in stališča učiteljev, ki izobražujejo, in strokovnjakov v praksi. Študijski program je temeljil na dosežkih in izkušnjah stroke, usmerjen je bil v prakso in dovzeten za potrebe varovancev oziroma njihovih družin. Osredinjen je bil na zdravje in študente in je težil k raziskovanju. Celoten študijski program je obsegal 2.250 ur: 1.047 ur predavanj, 998 ur vaj (kliničnih, seminarjskih, laboratorijskih in terenskih) in 205 ur seminarjev. Sledil je enoletni absolventski staž. Predmetnik je vseboval 24 predmetov. V prvem letniku je študijski program dajal prednost bazičnim predmetom (anatomiji, fiziologiji, patologiji, mikrobiologiji s parazitologijo in drugim), ki so bili podlaga za razumevanje kliničnih predmetov. Poudarjal je zdravstveno nego, porodništvo, ginekologijo, neonatologijo, zdravstveno nego v patronažnem in dispanzerskem varstvu in druge predmete, ki so se s teoretičnim delom začeli v prvem oziroma drugem letniku in se nadaljevali v drugi oziroma tretji letnik. V tretji letnik sta bila vključena predmeta supervizija in uvod v osebni razvoj.

Diplomski izpit je obsegal praktični del, pisni test in zagovor. Diplomanti so se morali po končanem

izobraževanju vključiti v program pripravništva, narediti strokovni izpit in pridobiti večšine, da so lahko samostojno opravljali svoj poklic.

2. Evropski visokošolski strokovni študijski program babištvo, 2004/2005

Izobraževanje babic v Evropski uniji se navezuje na področje, ki ga je EU opredelil za »medsebojno priznavanje poklicnih kvalifikacij v zdravstvu«. Za to področje velja v EU posebna zakonodaja (t. i. sektorske direktive), ki vsebuje bistvene zahteve o izobraževanju babic in seznam delovnih področij/dejavnosti, ki naj bi jih država članica diplomantom babištva zagotovila opravljati. Zaradi zahtev Evropske unije po prenovi študijskega programa smo navezali stike s strokovnjakinjami EU za priznavanje poklicne dejavnosti diplomiranih babic, ki so dvakrat obiskale Slovenijo (januarja 2002 in aprila 2003), ocenile stanje babištva v Sloveniji in podale določene predloge in pripombe o izobraževanju, strokovnem združevanju babic in splošnem položaju babištva v Sloveniji. Evropski visokošolski strokovni študijski program babištvo so 5. decembra 2003 potrdili na Svetu za visoko šolstvo RS. Bistvena sprememba v primerjavi s prejšnjim programom sta bila obseg ur, ki se je iz 2.250 povečal na 4.600 v treh letih študija (predvsem večje število ur prakse), in posledično ukinjeno pripravništvo. Vsebuje 1.290 ur predavanj, 265 ur seminarjev, 695 ur vaj in 2.350 ur klinične prakse. Predmetnik obsega 16 modulov (z 39 predmeti).

Gradivo za vaje s področja babiške nege.

Dvanajsta generacija študentov babištva

Program se je začel izvajati v študijskem letu 2004/2005. Izkazal se je za izjemno zahtevnega – tako pri organizaciji (zaradi izjemnega povečanja števila ur je bilo čez šolsko leto nemogoče izvesti prakso za vse študente) kot tudi za študente (zaradi obremenjenosti študentov je bil

V prvem letniku daje študijski program prednost bazičnim predmetom, ki so podlaga za razumevanje strokovnih predmetov, in poudarja predmete: babiška nega, porodništvo, ginekologija in neonatologija, promocija zdravja in vzgoja za zdravje s spolno vzgojo, babiška nega otrok, mater in družin ter patronažno in dispanzersko varstvo. Glede na potrebe babištva sta v študijski program vključena predmeta supervizija in uvod v osebnostni razvoj. Za udeležence izobraževanja, ki niso končali srednje zdravstvene šole, prvi letnik vključuje diferencialni program, ki obsega 80 ur vaj v simuliranih pogojih bolnišnice (kabinet).

Pogoja za dokončanje študija sta praktični diplomski izpit in diplomsko delo. Prvega opravlja študent na zadnjem praktičnem usposabljanju v porodni sobi. Predloži izpolnjeno negovalno dokumentacijo, predpisano pri predmetu babiška nega I, II in III, izvede praktični poseg in odgovarja na vprašanja iz babiške nege porodnice in novorojenčka. Diplomsko delo lahko začne pisati že v tretjem letniku, če mu to dopuščajo opravljene obveznosti po programu oziroma ker narava dela zahteva daljše časovno obravnavanje problema (raziskava na interesnem področju). Hkrati z diplomo študent pridobi licenco za delo – kar je novost programa – in je vpisan v register strokovnjakov babištva pri Zbornici zdravstvene in babiške nege.

osip na prehodu v višji letnik večji kot v prejšnjem študijskem programu). Ker program obsega več prakse, je bilo potrebno tesno sodelovanje z učnimi bazami, predvsem Ginekološko kliniko Ljubljana. S pomočjo mentorjev na kliniki so bili izdelani učni načrti za prakso in klinične vaje. Z njimi je bila dorečena tudi organizacijska struktura praktičnega izobraževanja. Leta 2005/2006 se je aktivno poskušalo pridobiti nove učne baze za praktično usposabljanje študentov; vzpostavljeni so bili stiki tudi z drugimi porodnišnicami po Sloveniji (poziv k pridobitvi naziva učna baza za izobraževanje diplomiranih babic/babičarjev).

Leta 2005 se je z novim študijskim programom tudi oddelek preimenoval v oddelek za babištvo. Leta 2007 je bila ustanovljena še istoimenska katedra. V sklopu razširjenega strokovnega kolegija za zdravstveno nego, v katerem je dekan kot članico imenoval mag. Mivšek, je bila istega leta predlagana novost: enakovredno zastopanje obeh strok – babištva in zdravstvene nege. Člani so sklenili podpreti prizadevanja za ustanovitev lastnega razširjenega strokovnega kolegija.

3. Bolonjski visokošolski strokovni študijski program

Na bolonjski visokošolski strokovni študijski program babištvo se bodo študenti prvič vpisali leta 2009/2010. Traja tri leta (šest semestrov) in obsega 180 kreditnih točk. Vpiše se lahko, kdor

Vaje v kabinetu za babiško nego

je opravil zaključni izpit v kateremkoli štiriletnem srednješolskem programu, poklicno maturo ali maturo.

V oblikovanje študijskega programa je bila vključena širša strokovna javnost: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije

- Zveze društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, Strokovna sekcija medicinskih sester – babic, delodajalci, uporabniki babiških storitev (članice društva Naravni začetki ter upoštevanje rezultatov raziskave »Porodnišnice za današnji čas«) in študenti oddelka za babištvo Visoke šole za zdravstvo.

Skladno s cilji bolonjskega procesa pomeni študijski program usklajevanje vsebin z razvojnimi usmeritvami stroke, predvsem pa vključuje uvajanje individualnega dela študentov. Pri prenovi so se snovalci študijskega programa odločili za model 3 + 2, kot ga imajo nekateri evropski programi v babištvu. V program so vključeni predmeti in posegi, ki jih za babištvo zahtevajo sektorske direktive Evropske unije. Dodane so vsebine, ki so se na podlagi preteklih izkušenj v izobraževanju babic izkazale za potrebne. Delež prakse v študijskem programu nadomešča ukinjeno pripravništvo.

Delež praktičnega dela v kliničnem okolju obsega 55,5 % obremenitve študenta, teoretični del pa 44,5 %. Program je kreditno ovrednoten s 180 ECTS. V prvem letniku študenti poslušajo vsebine iz anatomije in fiziologije s patologijo, psihosocialnega konteksta babištva, naravoslovne znanosti, varovanja zdravja, jezikovnoinformacijskih znanj, reproduktivnega zdravja in etike ter babištva in babiške prakse I. V drugem letniku

se srečajo z osnovami klinične medicine in prve pomoči, porodništvom in ginekologijo, skrbjo za bolne otroke, pravnimi in profesionalnimi odgovornostmi babice ter babištvom in babiško prakso II. Tretji letnik je namenjen predmetom zdravje kot vrednota, uvod v raziskovalno metodologijo, babištvo in babiška praksa III, splošnim izbirnim predmetom ter izbirnim strokovnim predmetom.

Za dokončanje študija mora študent opraviti vse obveznosti. Zadnji predmet programa je zaključna refleksija študija, ki je sestavljen iz vsebin diplomsko delo in intervizija. Diplomsko delo obsega praktični diplomski izpit, ki ga študent opravi na zadnjem praktičnem usposabljanju v porodni sobi, na katerem predstavi znanje o predpisanih posegih in izpolnjeno negovalno dokumentacijo, in pisno diplomsko delo, katerega študent izdela pod mentorstvom visokošolskega učitelja, ki mu na seminarjih vajah pomaga definirati raziskovalni problem, pripraviti dispozicijo in ga individualno usmerjati pri samostojnem delu.

Pri interviziji študent spozna značilnosti in funkcije supervizije, njene teoretične modele, oblike in metode dela ter možnosti evalvacije in refleksije supervizijskega dela. Za kakovosten študij je namreč potrebna refleksija celotnega strokovnega teoretičnega in praktičnega pridobljenega znanja.

Analiza razvoja podiplomskih študijskih programov

Leta 2004 so se sodelavci oddelka za babištvo ZF pridružili mednarodni delovni skupini za pripravo evropskega magistrskega študija babištva (nosilec projekta je Glasgow Caledonian University). Delovna skupina petih članic je junija 2006 kandidirala za sofinanciranje EU (LLP-projekti). 17. oktobra 2007 je bil projekt odobren za obdobje treh let. Decembra 2008 je študijski program akreditiral nosilec projekta Glasgow Caledonian University.

V študijskem letu 2006/2007 so člani oddelka začeli tudi pripravo samostojnega magistrskega (drugostopenjskega) programa babištva po načelih bolonjske deklaracije.

V sklopu projekta »Asia - Link Programme - URO« so sodelovali pri pripravi podiplomskega izobraževalnega programa za inkontinenčnega terapevta.

Razvoj kadrov v babištvu

Babištvo ima, kot že omenjeno, dolgo tradicijo: ne samo delovanja, temveč tudi formalnega izobraževanja. Čeprav je izvedba prvega visokošolskega strokovnega študijskega programa zahtevala veliko teoretičnih in praktičnih rešitev, je bila v študijskih letih 1996/97 in 1997/98 redno zaposlena le ena visokošolska učiteljica za področje babištva - ga. Skoberne. Kljub minimalni kadrovski zasedbi je bil študijski program vsa leta v celoti uspešno izveden. Ga. Skoberne je od leta 1996 do 2004 vodila oddelek. Za svoje delo in zavezanost poklicu je ob 250-letnici izobraževanja babilic prejela spominsko plaketo za sodelovanje pri vzgoji in izobraževanju babilic. Novembra 1998 se je redno zaposlila ga. Martina Milojevič, pozneje poročena Goličnik, VMS, prof. zdrav. vzg. Z dobrim odnosom do sodelavcev in študentov ter pripravljenostjo za strokovno delo se je kmalu uspešno uvedla, ne samo na oddelku, temveč tudi na šoli, in prevzela vse strokovnopedagoške obveznosti.

Ana Polona Skočir (por. Mivšek), prva diplomantka visokošolskega strokovnega študijskega programa zdravstvena nega, porodniško-

ginekološka smer, se je zaposlila septembra 2002, sprva namesto ge. Goličnik, ki je bila na porodniškem dopustu, pozneje, ko je ga. Goličnik odpovedala delovno razmerje, pa za nedoločen čas. Aprila 2004 je mag. Mivšek prevzela predstojništvo oddelka za babištvo tedanjega VŠZ. Zaradi uvajanja novega študijskega programa in nemotenega razvoja stroke je bilo treba povečati število redno zaposlenih diplomiranih babilic. Novembra 2005 se je zaposlila diplomirana babilica g. Tita Stanek Zidarič. Septembra 2006 se je upokojil prof. dr. Kralj, dolgoletni učitelj porodništva in ginekologije, septembra 2007 pa še dolgoletna predavateljica babištva, ga. Skoberne. V tem obdobju se je korenito spremenila tudi struktura zaposlenih učiteljev. Ukinjeno je bilo delovno mesto strokovnega sodelavca, odprli pa sta se novi delovni mesti za asistenta. Mesto ge. Skoberne je prevzela mag. Mivšek. Asistentka za področje babištva je postala ga. Stanek Zidarič. Novoustanovljeni asistentski delovni mesti sta zasedli diplomirani babilici: mag. Teja Zakšek (ki je začela delati septembra 2007) in ga. Metka Skubic (ki je na oddelek prišla januarja 2008). Novembra leta 2008 se je oddelku pridružil še en asistent za področje babištva, g. Anže Čeh.

Študenti in diplomanti

Od začetka izobraževanja babilic na visokošolski ravni do danes (1996–2009) je diplomiralo 277 babilic in babilicarjev. Vsi visokošolski učitelji in asistenti s področja babištva so aktivno vključeni v tutorski sistem na Zdravstveni fakulteti.

Mednarodno sodelovanje

Ker smo babice in babilicarji majhna poklicna skupina, je ključnega pomena, da sodelujemo tudi s strokovnimi združenji, kot so Strokovna sekcija medicinskih sester - babilic, Zbornica zdravstvene in babiliske nege, Ministrstvo za zdravje RS, Inštitut za varovanje zdravja, in učnimi bazami. Poleg tega je to obdobje zaznamovalo povezovanje prek meja - zaživel je sodelovanje z mednarodnimi strokovnimi organizacijami: International Alliance of Midwives (IAM), Inter-

national Confederation of Midwives (ICM), European Midwifery Association (EMA) in World Health Organization (WHO). Okrepilo se je tudi sodelovanje s strokovnimi organizacijami na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini ter Makedoniji.

Mednarodno sodelovanje v sklopu Socrates Erasmus (LLP) sheme na oddelku teče že od leta 2000. Trenutno sodelujemo s sedmimi evropskimi ustanovami, ki izobražujejo za poklic babice. Potekajo tako izmenjave učiteljev kot tudi študentov, čeprav v zadnjih letih opažamo manjše zanimanje za študij v tujini. Najverjetneje je razlog preobremenjenost študentov, ki študirajo po evropskem programu.

Izpostavili bi tudi nacionalen raziskovalen projekt Ginekološke klinike, Inštituta za varovanje zdravja in Visoke šole za zdravstvo – Porodnišnice za današnji čas (2004–2007), katerega sklep je bila mednarodna konferenca Rojstvo novembra 2006 na Visoki šoli za zdravstvo.

Prostorski pogoji

V študijskem letu 2005/06 je bil dokončno zgrajen in opremljen kabinet za babištvo, ki omogoča, da se študente pred vajami in prakso neposredno ob bolniku učinkovito pripravi in usposobi. Visokošolski učitelji imajo prostore v dveh pisarnah, saj je s tem olajšano timsko delo.

Sklep

Mnogi rojstvo otroka štejejo za čudež, zato sodelovanje in pomoč babic ob tem dogodku zbuja v njih čustva romantičnosti in poduhovljenosti. Učitelji in študenti študijskega programa babištvo se zavedamo, da je pot do poklica pol-

na presenečenj in bolečih lekcij oziroma izkušenj, ki prispevajo tako k strokovnemu razvoju kot tudi osebni rasti študentov. S takim pristopom izkazujemo osamosvajanje stroke in sodoben pristop k njej oz. izobražujemo študente za enakovredne strokovnjake z drugimi zdravstvenimi poklici. Hkrati želimo vplivati na zakonodajo, ki bi jim omogočala vključevanja v nosečnostno, obporodno in poporodno zdravstveno varstvo tako kot v drugih državah Evropske unije. Filozofija poklica babice namreč uporabnice njihovih storitev postavlja v središče obravnave in tako omogoča večje zadovoljstvo teh.

Pripravili:

Mihaela Skoberne, mag. Ana Polona Mivšek, mag. Teja Zakšek, Metka Skubic

VIRI

Borisov, P. Ginekologija na Slovenskem od nastanka do 80. let 20. stoletja. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1995.

Krope, J. Srednja zdravstvena šola Juga Polak: Maribor 1947–1987. V: Šuštar B (ur.). Šola za sestre: zdravstveno šolstvo na Slovenskem 1753–1992. Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 1992: 30.

Lavrič, V. 200 let ljubljanske babiške šole (1753–1953). Ljubljana: Babiška šola v Ljubljani, 1953.

Toni Gradišek, A. Babiška šola v Ljubljani. V: Šuštar B (ur.). Šola za sestre: zdravstveno šolstvo na Slovenskem 1753–1992. Ljubljana: slovenski šolski muzej, 1992: 30.

Mihaela SKOBERNE

viš. med. ses. in spec. superv.

Vsak porod oziroma rojstvo zdravega otroka, ki sem ga položila zdravi in srečni materi v naročje, je bil za vse poseben dogodek

Mihaela Skoberne se je rodila 29. septembra 1948 v Ljubljani, v kateri je maturirala na gimnaziji in leta 1971 diplomirala na Višji šoli za zdravstvene delavce – oddelek za medicinske sestre. Istega leta se je zaposlila na Šoli za medicinske sestre – babice, na kateri je poučevala predmet nega bolnika in vodila klinične vaje nege porodnic in novorojenčkov v porodni sobi. Po ukinitvi babiške šole je od leta 1982 do upokojitve 2007 svoje strokovno znanje kot visokošolska učiteljica – predavateljica ter predstojnica oddelka na Visoki šoli za zdravstvo posredovala bodočim medicinskim sestram in babicam. Svoje znanje je nadgradila s specializacijo s področja babištva in supervizije (Nizozemska), strokovnim izpopolnjevanjem v Angliji, študijem realitetne terapije in komunikacije.

Veliko je prispevala h kakovosti izobraževanja študentov: kot mentorica kliničnih vaj, usmerjenih k varovancem v porodni sobi (35 let), s podanimi vsebinami predavanj o zdravju žensk, zdravstveni in babiški negi nosečnic, porodnic in otročnic, zdravstveni negi umirajočih ter spolnem in duhovnem zdravju bolnikov, z razvijanjem raziskovalnega dela pri usmerjanju diplomskih del študentov (več kot 170 diplom), z oblikovanjem študijskih programov s področja babištva pred pridružitvijo EU in po njej, pomemben pa je tudi njen prispevek v publicistični dejavnosti (skripta ter članki, objavljeni doma in v tujini).

V njenem delu so se čutili pedagoški eros, etični pristop in cilji: strokovnost, spodbuda, spoštovanje in človečnost tako do varovancev kot študentov. Zato je leta 2002 prejela zlati znak, priznanje Zbornice zdravstvene nege Slovenije – Zveze društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije ter priznanji Visoke šole za zdravstvo leta 2003 in 2004.

Kakšni so bili vaši prvi vtisi ob začetku službovanja na tej inštituciji, sedanji Zdravstveni fakulteti?

Usmerjeno izobraževanje je usmerilo tudi mojo poklicno pot. Šolo za medicinske sestre – babice sem leta 2002 zapustila s težkim srcem. Nanjo oziroma na sodelavce imam zelo lepe spomine, saj nas je povezovala profesionalnost in prisrčen prijateljski odnos. Vsi smo se trudili, da bi dijakinje pridobile čimveč znanja in da bi napredovale v osebnotnem razvoju in čutenju poklicne pripadnosti. Imeli smo jih radi. Prihod na Višjo šolo za zdravstvene delavce ni bil tako nepredvidljiv, kot sem sprva mislila. Obdržala sem namreč vodenje kliničnih vaj v porodni sobi, kjer sem bila zelo samostojna, poleg tega sem imela strokovno podporo sodelavk in bila deležna njihove tople človečnosti na matični ustanovi in Ginekološki kliniki.

Se spomnite kakšnega dogodka na strokovnem področju, ki je bil za vas

še posebno pomemben oziroma je na vas naredil poseben vtis?

Moje zasebno življenje je tesno povezano z mojim poklicem oziroma delom, pri čemer pa nisem bila gmotno naravnana, ampak sem se želela predvsem človeško izpopolniti. To mi je uspelo tako doma v zakonu kot pri delu z varovanci in s študenti. Vsak porod oziroma rojstvo zdravega otroka, ki sem ga položila zdravi in srečni materi v naročje, je bil za vse poseben dogodek – spremljan z zadovoljstvom študentov, ki so ob svojem strokovnem delu doživljali nekaj lepega, enkratnega. Nepozabna je mati, ki je telefonirala iz porodne sobe možu: »Ne veš, kako dobro delovno ekipo sem imela ob porodu!«. In mlada raziskovalka, ki je dejala: »Sam Bog vas je pripeljal!« Solze sreče, besede zahvale so nas vedno navdale z zavestjo, da smo postali del mlade družine, ki nas nikoli ne bo pozabila.

Je bil morda na osebnem področju kakšen zanimiv ali pomemben dogodek

med službovanjem, na katerega radi pomislite?

To ni samo dogodek, temveč življenjska drža in zavedanja te – zavest, da me je ob vsem delu spremljala moževa ljubezen. Nanj sem se lahko zanesla 24 ur na dan. Bil je »prvi babičar«, ki je urejal mojo računalniško dokumentacijo, tipkal predavanja in drugo, s čimer me je delno razbremenil dodatnega dela na mestu predstojnice oddelka. Neizmerno sem mu hvaležna.

Kako vidite prihodnost oddelka za babištvo?

Kot prva predstojnica sem orala ledino, ki jo sedaj mlade kolegice in kolega nadgrajujejo na osnovi svojega znanja, preoblikovanja visoke šole v fakulteto in sodobne vizije razvoja oddelka za babištvo. Želim jim vse dobro in jim zaupam, ker jih poznam kot velike entuziaste. Upam, da ne bodo pozabili svojih učiteljev, kajti le tisti, ki ceni, kar je bilo doslej narejeno – in bilo je dobro, ne more skreniti s poti samostojnosti, odprtosti za nadaljnje po-

glabljanje strokovnosti in načina vzgajanja babic, da bodo ne le strokovnjakinje, temveč tudi dobri in srečni ljudje.

Sklepna misel

V življenju sem imela zelo dobre učitelje. Njihovo znanje in srčnost me spremljata vse življenje in sta tudi pomagala izoblikovati moj osebni lik človeka ter medicinske sestre, babice, supervizorke in učiteljice. V zvezi s tem mi je najljubša misel Parkerja J. Palmerja (2001), namenjena vsem učiteljem na različnih področjih, ki kličejo po etiki, skrbi in sočutju: »Kakovostno poučevanje najdemo v številnih oblikah, toda dobri učitelji imajo skupno lastnost: z mislimi so vedno globoko povezani s študenti, s snovjo, ki jo podajajo, in varovanci. Z njimi so sposobni stskati zapleteno mrežo povezav. Vendar te povezave ne izhajajo le iz njihovih metod, ampak iz njihovega srca – prostora, kjer intelekt, emocije in duhovnost soustvarjajo človekov jaz.«

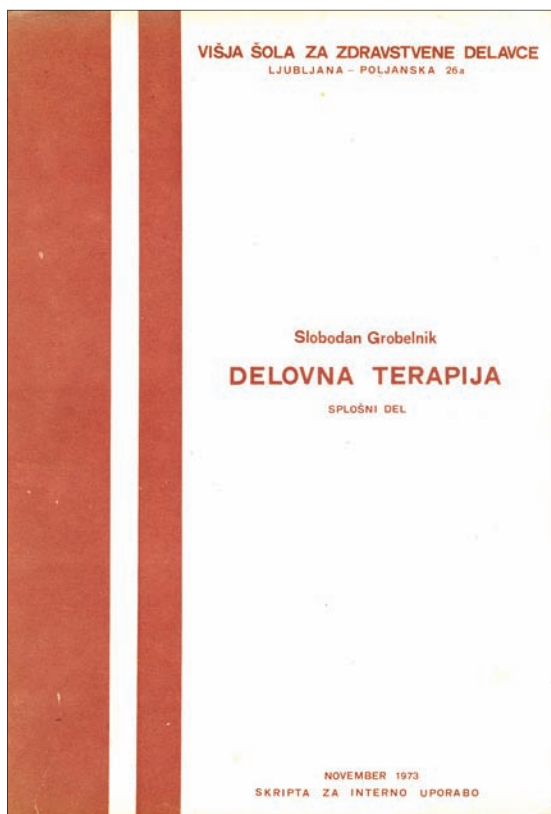

DELOVNA TERAPIJA

Zgodovina in razvoj izobraževanja delovnih terapevtov

Oddelek za delovno terapijo se je odprl leta 1964 na podlagi zakona o Višji šoli za zdravstvene delavce in je bil ustanovljen zato, da bi z izobraževanjem za poklic delovnega terapevta pokrival vsa področja zdravstvenega in socialnega varstva. Deloval je samostojno, vodila ga je razredna sestra Anica Čaks, prvi predstojnik je bil dr. Slobodan Grobelnik. Del izobraževalnega programa so izvajali redno zaposleni univer-

zitetni učitelji, del pa zunanji strokovni sodelavci (Jernejčič, 1987). Iz takratnega predmetnika je razvidno, da je bil poudarek na medicinskih znanjih in da so bili nosilci večine predmetov zdravniki. Leta 1975 (1. februarja) se je kot prva delovna terapevtka na oddelku zaposlila Nežka Jernejčič in kot strokovna svetnica prevzela vaje s področja aktivnosti delovne terapije. Leta 1985 je bila habilitirana za predavateljico in začela predavati predmeta delovna terapija in aktivnosti delovne terapije.

Prvi učbenik za področje delovne terapije v slovenskem jeziku, ki ga hrani knjižnica ZF.

ba učnega programa je bila izvedena leta 1985. Študij je obsegal 1.015 ur predavanj, 715 ur vaj in 70 ur seminarских vaj. Predmetnik je obsegal medicinske predmete, splošne predmete in kar pet predmetov s področja delovne terapije.

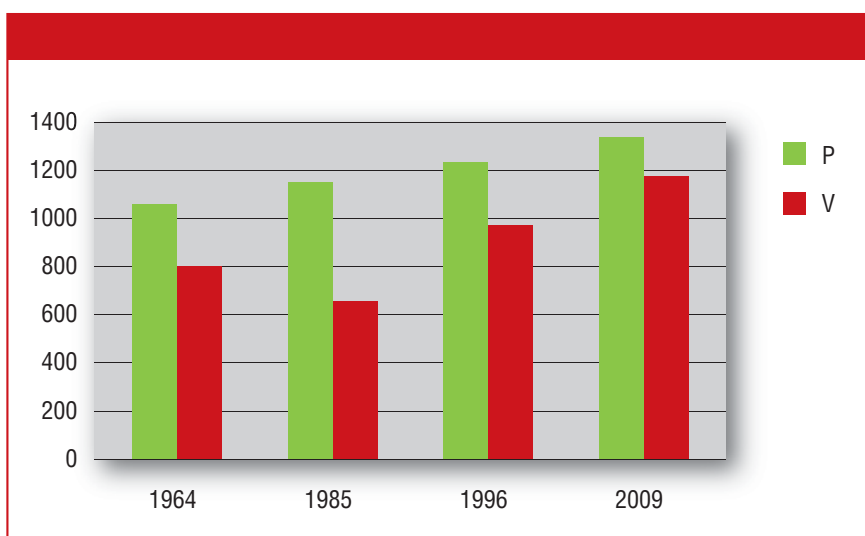
Leta 1992 je študij prešel iz štiri- v petsemestralnega. Obsegal je 1.085 ur predavanj, 790 ur vaj in 84 ur strokovne prakse. Struktura predmetnika je ostala nespremenjena, število ur se je povečalo pri predmetih s področja delovne terapije. Predmet delovna terapija je dobil nove vsebine, primerljive z evropskimi programi.

Leta 1995 se je delvnoterapevtski študijski program iz višješolskega preoblikoval v triletni visokošolski strokovni študijski program za delovno terapijo, ki ga je sprejel Svet za visoko šolstvo pri tedanji Vladi Republike Slovenije (Jernejčič, 1996). Celotni študijski program je obsegal 2.250 ur: 1.125 ur predavanj, 1.005 ur vaj in 120 ur seminarjev. Najobsežnejši predmet je bil

Analiza razvoja dodiplomskih študijskih programov

Študijski program se je uradno prvič spremenil 15. septembra 1982. Učni načrt in program je sprejel Svet Višje šole za zdravstvene delavce. Predmetnik je obsegal 1.013 ur predavanj in 825 ur vaj (Tomšič, 2004). Naslednja spremem-

Razmerje med urami predavanj in vaj v različnih študijskih programih od začetka izobraževanja delovnih terapevtov do bolonjskega študijskega programa.

Ime in priimek:

IZPITI Predmet	I.		II.		III.	
	Datum	Ocena	Datum	Ocena	Datum	Ocena
Četirka zdravstvenega delavca						
Splošna anatomija s fiziologijo	12.1.70	ob(7)				
Osnove nege bolnika	27.2.70	2x(6)				
Anatomija in fiziologija lokomotorne nega aparata	6.4.71	2x(8)				
Osnove tehnologije	26.1.71	vred(10)				
Fizika	27.11.70	ob(7)				
Splošna psihologija	8.6.70	ob(7)				
Sociologija	8.4.71	ob(7)				
Kineziologija	22.6.71	ob(7)				
Osnove patologije	25.4.70	2x(6)				
Žilna plovila in ortopedija	22.11.71	2x(8)				
Žilna plovila in intermitentne bolezni	4.4.72	2x(5)	30.5.72	2x(6)		
Osnove higijene	21.1.70	ob(7)				
Delovna terapija pri bolnikih s somatskimi boleznimi	18.8.72	2x(9)				
Rekreacijska terapija - glasbena vzgoja	4.5.71	2x(9)				
Osnove narodne obrambe	22.6.71	ob(7)				
Trg jezik: nemški	1.6.70	2x(9)				
Rekreacijska terapija - likovna vzgoja	29.5.72	2x(8)	28.12.72	2x(6)		
Psihiatrija	21.6.71	ob(7)				
Neurologija	16.2.72	2x(6)				
Neurologija	22.3.72	ob(7)				
Neurologija	3.3.72	ob(7)				
Psihologija dela	12.4.72	2x(8)				
Traumatologija	18.4.72	2x(5)	6.11.72	2x(6)		
Statistika	8.4.72	2x(6)				
Lutkovna vzgoja	15.5.72	ob(7)				
Gledališka vzgoja	18.5.72	ob(7)				
Osnove bolnišnične	13.7.72	2x(9)				
Osnove pomoči in igranja	26.7.72	2x(6)				
Medicinska psihologija	3.9.72	2x(9)				
Osnove narodne obrambe II.	6.11.72	2x(8)				
Socialna medicina	16.11.72	2x(6)				
Zdravstvena nega	20.11.72	2x(6)				
Delovna terapija pri bolnikih s psih. ob.	22.11.72	ob(7)				

Evidenca opravljenih študijskih obveznosti v letih od 1970 do 1972.

delovna terapija, ki je v vseh treh letih obsegal 130 ur predavanj, 415 ur vaj in 120 ur seminarjev. Predmet se je vsako leto končal z izpitom. Aktivnosti delovne terapije so obsegale 110 ur predavanj in 220 ur vaj. Strokovne predmete so sestavljale še ocenjevalne metode v delovni terapiji v obsegu 30 ur predavanj in 150 ur vaj, organizacija delovne terapije v obsegu 20 ur predavanj in 20 ur seminarjskih vaj ter filozofija delovne terapije z etiko v obsegu 30 ur predavanj (Tomšič, 2004).

Od leta 2009 se generacija vpisuje v nov študijski program, ki je usklajen z bolonjsko deklaracijo. Program je oblikovan modularno. Znotraj modulov so predmeti, ki si smiselno sledijo. Predavanjem sledijo vaje (klinične ali laboratorijske), ki dopolnjujejo teoretično znanje in predstavljajo most med teorijo in prakso. Študent v študijskem programu zbere 180 kreditnih točk. Obvezni predmeti obsegajo 90 % programa, 10 % je izbirnih predmetov. Program obsega 1.375 ur predavanj oziroma seminarjev, 680 ur vaj in 525 ur strokovne prakse. Vsebine oziroma predmeti delovne terapije obsegajo 57,7 % programa, medicinski predmeti 5,6 %, humanizem in družboslovje 19 %, naravoslovni predmeti 8,3 % in raziskovanje 9,4 %.

Analiza razvoja podiplomskih študijskih programov

Podiplomski študijski program na magistrski ravni še ni pripravljen, vendar se predvideva, da bo v nadaljnjih dveh letih študentom novega študijskega programa omogočeno nadaljevanje študija.

Največji problem podiplomskega študija pomenijo kadri z ustreznim habilitacijskim nazivom, saj jih v tem trenutku s področja delovne terapije še ni. Razmišlja se tudi, da bi skupen magistrski študij pripravila dva oddelka in opredelila znotraj programa specifične vsebine za posamezen oddelek. Za izvedbo delovnoterapevtskih predmetov bi lahko povabili tudi tuje profesorje iz evropskih partnerskih šol (Hogeschool van Amsterdam iz Nizozemske, Karolinska Institutet iz Švedske in Artevelde Hogeschool iz Belgije).

Razvoj kadrov

Prva delovna terapevtka, ki se je leta 1975 zaposlila na VŠZD, je bila Nežka Jernejčič. Predtem so strokovne predmete predavali zdravniki. Leta 1981 se je zaposlila strokovna sodelavka Tamara Ošnjak, ki je izvajala klinične vaje s področja aktivnosti delovne terapije, leta 2000 je delovno razmerje prekinila. Leta 1983 se je za področje ocenjevalnih metod v delovni terapiji zaposlila Vitoslava Marušič. Vsakoletni vpis študentov je povečal obseg dela, zato se je leta 1993 za področje kliničnih vaj delovne terapije na področju pediatrije zaposlila Barbara Piškur, ki je leta 2001 prekinila delovno razmerje. Leta 1993 je bila kot strokovna sodelavka sprejeta mag. Cecilija Lebar, pozneje je postala asistentka, zdaj je habilitirana za višjo predavateljico delovne terapije. Visokošolski strokovni študijski program s povečanim obsegom dela je narekoval dodatno zaposlitev strokovne sodelavke za področje delovne terapije, tako se je leta 1996 zaposlila Marija Tomšič, ki je bila naslednje leto habilitirana za predavateljico za delovno terapijo. Leta 1997 se je upokojila predavateljica

Predstojniki oddelka za delovno terapijo skozi čas

dr. Slobodan Grobelnik, dr. med.	1964 – 1980
Nežka Jernejčič, viš. del. terap. in univ. dipl. org.	1980 – 1994
Tamara Ošnjak Kušej, viš. del. terap.	1994 – 1998
Marija Tomšič, viš. del. ter. in univ. dipl. org.	1998 – 2006
Alenka Oven, viš. del. ter. in univ. dipl. org.	2006 –

Vaje študentov delovne terapije v stanovanju prilagojenem funkcionalno oviranim osebam.

Nežka Jernejčič. Prekinjena delovna razmerja sta nadomestili Nevenka Gričar (leta 1999) in Alenka Plemelj Mohorič (leta 2001). Leta 2003 sta se zaposlili še strokovni sodelavki Lea Šuc in Alenka Oven. Danes je na Zdravstveni fakulteti na oddelku za delovno terapijo zaposlenih osem visokošolskih učiteljev za delovno terapijo: ena višja predavateljica, štiri predavateljice, dve asistentki in ena strokovna sodelavka. Štiri visokošolske učiteljice imajo magisterij, tri univerzitetno izobrazbo in ena visokostrokovno. Načrtujemo zaposlitev še dveh asistentov za potrebe izvedbe novega študijskega programa in doseganje višje izobrazbene ravni v delovni terapiji.

Predstojnik in predstojnice oddelka in vodje katedre

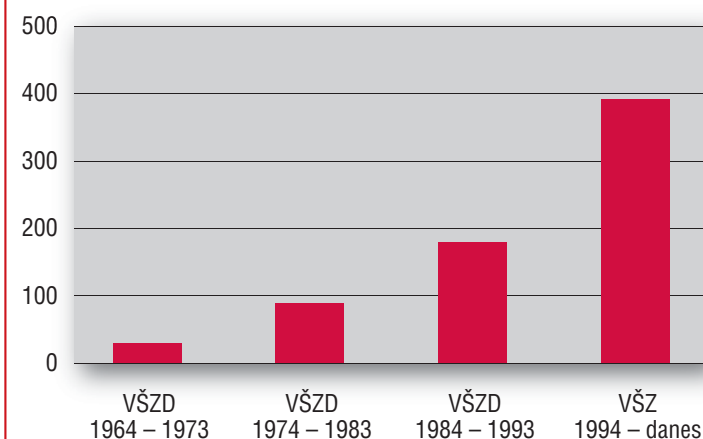
Prvi predstojnik oddelka je bil dr. Slobodan

Grobelnik, in sicer med letoma 1964 in 1980. Predstojništvo je za njim prevzela Nežka Jernejčič in oddelk vodila do leta 1994. Leta 1994 je dekan za novo predstojnico imenoval Tamaro Ošnjak, ki je na tem položaju ostala do leta 1998. V letih 1998 in 2006 je bila predstojnica Marija Tomšič, od 15. septembra 2006 pa je predstojnica oddelka Alenka Oven. Katedra za delovno terapijo je bila ustanovljena 1. marca 1994. Njeno vodenje je prevzela prva predavateljica predmetov s področja delovne terapije Nežka Jernejčič. Za njo je vodenje katedre 1. marca 2000 prevzela mag. Cecilija Lebar.

Prostorski pogoji

Za izvedbo vaj v sklopu študijskega programa delovne terapije je bil do leta 1998 le en primer- no opremljen kabinet. Leta 1999 sta bila dodat- no opremljena še dva manjša kabine- ta v kleti za

Število diplomantov delovne terapije

izvedbo vaj iz gospodinjskih aktivnosti in ocenjevalnih metod. Pred tremi leti, z gradnjo nove stavbe, pa so bili za potrebe študijskega programa delovne terapije prenovljeni in opremljeni kabineti, ki so prilagojeno stanovanje (kuhinja, kopalnica in spalnica). V teh prostorih potekajo vaje dnevnih aktivnosti, gospodinjskih aktivnosti in po potrebi druge laboratorijske vaje. Za izvedbo kreativnih aktivnosti in terapevtskih pristopov sta na voljo še en kabinet in učilnica. Prostorski pogoji za izvajanje laboratorijskih vaj so sedaj zelo dobri.

Raziskovalno delo

Delo na oddelku za delovno terapijo je bilo vseskozi tudi raziskovalno naravnano. Še pred organiziranjem raziskovalnega inštituta so bili visokošolski učitelji, sodelavci in študenti prek pogodb o mednarodnem sodelovanju vključeni v mednarodne raziskovalne projekte. Izsledki raziskav so bili predstavljeni na mednarodnih srečanjih učiteljev delovne terapije, strokovnih posvetih delovnih terapevtov in v diplomskih delih (Tomšič, 2004).

V sklopu raziskovalnega inštituta so sodelavci oddelka sodelovali pri prvem projektu Preprečevanje slučajnih padcev pri starostnikih v mestnem okolju. Projekt je bil končan leta 2001. Leta 2002 je za potrebe promocije stroke od-

delek začel izvajati projekt Učinkovitost delovne terapije na bolnikovem domu. Oddelek je bil leta 2004 vključen v mednarodni projekt o razvoju študijskih programov delovne terapije v Evropi (Core Components – European Perspectives in the Occupational Therapy Curriculum), ki je bil financiran iz projekta Socrates Erasmus. V istem letu se je začel raziskovalni projekt Celostna obravnava starostnikov (ARRS), ki je trajal tri leta. Iz projekta je nastalo več diplomskih del, člankov in znanstvenih prispevkov na mednarodnih konferencah oz. kongresih. Trenutno so raziskovalci s področja delovne terapije vključeni v triletni projekt Zdravo in aktivno staranje (ARRS). V raziskovalno delo je treba vključiti več visokošolskih sodelavcev s področja delovne terapije in tako razširiti raziskovalno delo še na druga področja delovne terapije.

Študenti in diplomanti

Prva generacija delovnih terapevtov se je vpisala v študijskem letu 1964/65, vpisanih je bilo 20 študentov (18 redno, dva izredno). Do leta 1980 je potekal vpis v 1. letnik vsaki dve leti, po letu 1980 pa vsako leto. Število vpisanih študentov se je gibalo od deset (1984/85) do 82 (1997/98). Od leta 1980 VŠZD omejuje vpis v 1. letnik. Kriterij za vpis so točke, ki jih dijaki dosežejo s splošnim uspehom na zaključnem izpitu oz. maturi in s splošnim uspehom v 3. in

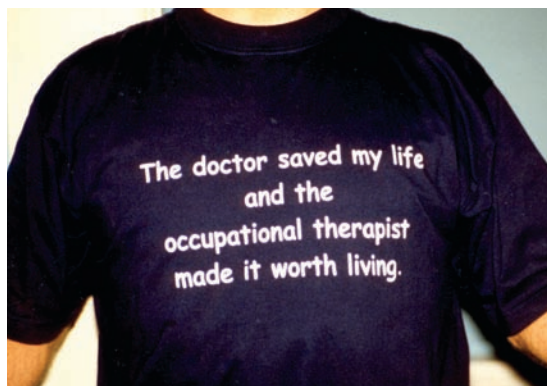
4. letniku srednje šole (Analiza učinkovitosti in kakovosti poslovanja VŠZ, 1998). Prehodnost iz prvega v drugi letnik se spreminja, v povprečju študij nadaljuje približno 70 % vpisanih v prvi letnik.

Tako kot na druge študijske programe se vpisujejo študenti tudi na študijski program za delovno terapijo iz različnih srednjih šol, kar za študij ne pomeni nikakršne ovire. Študenti se med študijem aktivno vključujejo v dogajanja na oddelku. V pomoč so jim mentorji (učitelji), tutorji (študenti) ter drugi visokošolski učitelji in sodelavci prek strokovnih in drugih formalnih oblik individualnega svetovalnega dela (Analiza učinkovitosti in kakovosti poslovanja VŠZ, 1998).

Skupaj je diplomiralo: 308 študentov na višješolskem programu od leta 1964 do 1996 (višji/-a delovni/-a terapevt/-ka), 492 na visokošolskem programu delovne terapije (diplomirani/-a delovni/-a terapevt/-ka) in 166 na diferencialnem programu in tako pridobilo naziv diplomirani/-a delovni/-a terapevt/-ka.

Mednarodno sodelovanje

Oddelek za delovno terapijo se je leta 1995 včlanil v evropsko združenje šol za delovno terapijo (ENOTHE), kar je prispevalo k hitrejšemu povezovanju s tujimi institucijami. Na začetku je mednarodno sodelovanje potekalo le v sklopu ENOTHE, pozneje pa smo se vključili še v projekt Socrates/Erasmus. Tako je VŠZ v sklopu programa Socrates za študijsko leto 1999/2000 podpisal prve dvostranske pogodbe, in sicer s Hogeschool van Amsterdam (Nizozemska) in Univerzo v Derbyju (Anglija). To leto so se izmenjave udeležile štiri študentke (za tri mesece), obojestransko smo izmenjali po enega učitelja (za en teden). S prvo izmenjavo smo bili zadovoljni tako mi kot študenti in šola gostiteljica, kar nas je vodilo v nadaljnje povezovanje in sodelovanje. Leta 1999 je oddelek za delovno terapijo Visoke šole za zdravstvo v Ljubljani organiziral evropsko konferenco za učitelje delovne terapije (Tomšič, 2004).

Od leta 1998 v sklopu mednarodnih pogodb o izmenjavi študentov in učiteljev poteka redna letna izmenjava študentov v tri različne države, in sicer po dva študenta odideta v Belgijo, Švedsko in Nizozemsko. Skladno s pogodbo poteka tudi izmenjava učiteljev in sprejem tujih študentov pri nas. V študijskem letu 2000/2001 so bile sklenjene nove dvostranske pogodbe s Hogeschool van Amsterdam (Nizozemska), Karolinska Institutet (Švedska) in Artevelde Hogeschool (Belgija). Te šole so postale stalne partnerice za izmenjavo študentov in učiteljev. Vsako leto tako odide na izmenjavo od dva do šest študentov (odvisno od interesa) v različne šole. ZF vsako leto gostuje od dva do šest tujih učiteljev, dva učitelja delovne terapije pa gostujeta na partnerskih šolah.

Pripravila:
Marija Tomšič

VIRI

1. Analiza učinkovitosti in kakovosti poslovanja Visoke šole za zdravstvo v študijskem letu 1997/98, Ljubljana, 1998.
2. Jernejčič, N. Izobraževanje delovnih terapevtov na Visoki šoli za zdravstvo v Ljubljani ob vstopu v četrto desetletje 1964–1996 v Delovna terapija včeraj–danes–jutri, Moravske Toplice, 1996.
3. Tomšič, M. 40 let izobraževanja delovnih terapevtov v Sloveniji v 40 let izobraževanja delovnih terapevtov. VŠZ. Ljubljana, 2004 (6–17).

Nežka JERNEJČIČ

viš. del. terap. in univ. dipl. org.

Profesionalnost delovnega terapevta je zgrajena na znanju, spretnostih, sposobnostih in individualnih ustvarjalnih idejah, ki so lahko povsem preproste in ki jih povezuje v dognano, timskega delu doraslo in kakovostno terapevtsko delo.

Nežka Jernejčič (roj. Bratun), viš. del. terap., univ. dipl. org., pred., se je rodila leta 1940 v Ljubljani. Odraščala je v preprostem, socialno raznolikem okolju. Je prvorojenka v družini, ki je negovala številne vrednote, še zlasti je bilo cenjeno znanje. Po končani osnovni šoli in nižji gimnaziji, na kateri jo je učilo kar nekaj znanih profesorjev, je šolanje nadaljevala na Šoli za umetno obrt v Ljubljani (sedaj Šoli za oblikovanje). Po diplomi v petem letniku se je zaposlila na Zavodu za usposabljanje invalidne mladine v Kamniku, kjer je svoj naravni in šolani estetski pridih ter likovno-oblikovna znanja prek različnih metod dela vnašala v življenje in delo odraščajoče telesno prizadete mladine. V to ustanovo se je znova vrnila po končanem dvoletnem višješolskem študiju in diplomi na Višji šoli za zdravstvene delavce na oddelku za delovne terapevte.

Leta 1975 jo je vodja oddelka za delovne terapevte, prof. Slobodan Grobelnik, povabil k sodelovanju. Verjel je v uspešen razvoj izobraževanja delovnih terapevtov in prav to nalogo dodelil ge. Jernejčič. Začetno pedagoško delo je doživljala kot popolno prekvalifikacijo, čeprav na istih strokovnih osnovah. Čutila je potrebo po nadgradnji svoje izobrazbe, zato se je vpisala in leta 1986 diplomirala na takratni Visoki šoli za organizacijo dela Univerze Maribor, na oddelku medusmeritev za zdravstvene delavce. Vodila je izdelavo in prenovo vseh študijskih programov med letoma 1982 in 1996. Izdelati je bilo treba tudi spremljajoče, družbeno-strokovne akte, kot sta opis poklica delovni terapevt in program za pripravništvo in usposabljanje, in številna druga navodila za vključevanje delovne terapije v zdravstveni sistem. Trinajst let je bila predstojnica oddelka za delovno terapijo. Z razvojem katedre za delovno terapijo so strokovno-pedagoške vsebine zaživele. Katedro za delovno terapijo je vodila pet let. Leta 1997 se je upokojila in postopoma do leta 2003 opravila obveznosti, ki so bile vezane na njeno dolgoletno pedagoško delo na Visoki šoli za zdravstvo.

Kakšni so bili vaši prvi vtisi ob začetku službovanja na tej inštituciji, sedanji Zdravstveni fakulteti?

Zelo živo se spominjam začetka službovanja na takratni Višji šoli za zdravstvene delavce. Srečala sem se s svojimi nekdanjimi profesorji – avtoritetami, ki so me oblikovali za poklic delovnega terapevta. Na oddelku za delovne terapevte sem na začetku prevzela vaje v šolskem kabinetu. Pri tem so mi bile v veliko pomoč predhodno pridobljene praktične izkušnje. Vsak praktični postopek sem v mislih usmerila in prenesla na ustrezno patologijo in s tem praktične posege naredila profesionalno naravnane, a hkrati za študente zanimive. Prvo leto ob menjavi službe me je ves čas spremljal občutek iskrenega otroškega odziva na dotik, ki pa ga je zamenjalo zahtevnejše delo s študenti. Moji nekdanji profesorji so me pri delu spodbujali in me sprejeli v svoje vrste kot sodelavko in kolegico.

Se spomnite kakšnega dogodka na strokovnem področju, ki je bil za vas še posebno pomemben oziroma je na vas naredil poseben vtis?

Pedagoški sodelavci delovne terapije na šoli niso dobro poznali, zato je niso pravilno razumeli. Ker je v delovni terapiji sredstvo zdravljenja delovnoterapevtska aktivnost, se je postavljalo vprašanje, katera aktivnost je lahko to. Spominjam se okoliščine, ko mi je sodelavka z drugega oddelka dobronamerno svetovala, naj pripravim seznam aktivnosti za vsako patologijo, da bo tako poklic lažje razumljen, diplomanti tega študija pa bodo imeli manjše težave v praksi. Odgovorila sem ji, da je to v tej stroki nemogoče, saj mora biti aktivnost bolniku prilagojena individualno, glede na njegove psihofizične sposobnosti, nagnjenja in njegov poklic. Tako poenostavljena aplikacija delovne terapije bi bila v veliko olajšanje meni in študentom, ne bi pa bila učinkovita pri posameznih varovancih.

Je bil morda na osebnem področju kakšen zanimiv ali pomemben dogodek med službovanjem, na katerega radi pomislite?

S ponosom se spominjam trenutka, ko me je takratni dekan, mag. Miro Lubej, predlagal in pozneje imenoval za predstojnico oddelka, ki se je že preimenoval v oddelek za delovno terapijo. To je bil

pomemben dogodek za stroko in mene. Spoznanje, da mora temeljni strokovni predmet delovna terapija vključevati bistvo poklicne filozofije, je po dolgih letih izobraževanja navrglo potrebo, da predmet prevzame habilitirani nosilec iz stroke. S tem je študij delovne terapije zaživel v sklopu lastne profesionalne naravnosti. Deliti ključna strokovna znanja študentom je bila zame velika spodbuda in čast, hkrati pa tudi odgovornost za etično naravnost stroke. Izdelati je bilo treba profesionalne kriterije za odrejanje strokovnih postopkov in razviti strokovno terminologijo. Delovnoterapevtske aktivnosti je bilo treba razdelati na faze in jih ustrezno poimenoovati. Centralni terapevtski medij je postala »aktivnost«, katero je bilo treba definirati s pravim profesionalnim poudarkom.

Kako vidite prihodnost oddelka za delovno terapijo?

Delovna terapija sodi s svojimi sestavnimi deli (programi), v katerih prevladujejo preproste terapevtske prvine, v izoblikovan zdravstveni poklic. Delovna terapija je lahko vsaka življenjska aktivnost, ki jo bolnik sprejme in razume skozi funkcijo terapevtskega zaznavanja in dojetanja. Je funkcionalno zdrava, prijazna in ekološko neškodljiva. Delovni terapevt prek nje poudarja funkcionalni, psihični in emocionalni vidik. Vedno ga osmisli s terapevtsko individualnostjo. Delovna terapija

je torej aktivna in dinamična, v njej je prisoten pridih optimizma in ustvarjalnosti. V tej terapevtski vlogi, ki išče človeško moč in funkcionalno harmonijo, je ne more nadomestiti noben drug terapevtski medij. V tem študiju je nekaj posebnega, posebno človeškega. Ta npravstveni žar mu vlivajo pedagogi – delovni terapevti, danes že z akademskimi nazivi. Moja vizija oddelka za delovno terapijo sta razvojno-raziskovalna dejavnost in optimistična naravnost pedagogov, ki oblikujejo študente za poklic delovni terapevt. Vsa strokovna specifika naj bo vtkana v evropski sistem izobraževanja za ta poklic.

Sklepna misel

Razmišljanja posameznikov v slovenskih zdravstvenih in drugih inštitucijah o delovni terapiji kot »dragi stroki« so popolnoma nesmiselna. Vsak sodobno izobražen strokovni delavec, ki dela v zdravstvu in strokovnem timu skupaj z delovnim terapevtom, bi moral biti toliko ozaveščen, da je delovna terapija oziroma njen terapevtski medij lahko vsaka aktivnost, ki ima svoje primarno izhodišče v doseženi stopnji kulture in civilizacije, torej izhaja iz življenja človeka in kot taka ne potrebuje nobenih nadstandardnih finančnih stimulacij. Izbira aktivnosti je v domeni delovnega terapevta in se prek njega v določeni terapevtski triadi (delovni terapevt-aktivnost-bolnik) aplicira bolniku.

FIZIOTERAPIJA

Fizioterapevt opravlja samostojen in edinstven zdravstveni poklic. Fizioterapevska praksa temelji na znanstvenih dokazih in je problemsko naravnana. Upošteva celostni pristop pri razvoju, vzdrževanju in obnovi gibanja ter funkcijskih sposobnosti zdravih oseb ali skupine ljudi v vseh starostnih obdobjih kakor tudi oseb in/ali skupin z ogroženim, omejenim, prizadetim ali okvarjenim gibanjem in s funkcijsko sposobnostjo zaradi bolezni ali poškodbe. Fizioterapevt pri svojem delu upošteva vse korake racionalne, učinkovite in varne terapije, od ocenjevanja bolnika, izpostavljanja problemov, do načrtovanja, izvajanja in

kritičnega vrednotenja obravnave. Poklic fizioterapevta v Sloveniji je po stopnji izobrazbe primerljiv fizioterapevtom v razvitem svetu in ustreza zakonskim zahtevam za migracijo poklicev v Evropski uniji. Naš cilj je imeti vodilni visokošolski in raziskovalni študijski program za izobraževanje fizioterapevtov v ožji sosesčini držav članic EU in držav zahodnega Balkana.

Zgodovinski razvoj izobraževanja fizioterapevtov v Sloveniji

V prvih povojnih letih, ko se v Jugoslaviji še ni bilo mogoče usposobiti za fizioterapevta, so na naših

Diplomantke prve generacije Šole za fizioterapevte leta 1952 (na sredini prof. dr. Edvard Pohar, na njegovi desni Marija Kandus)

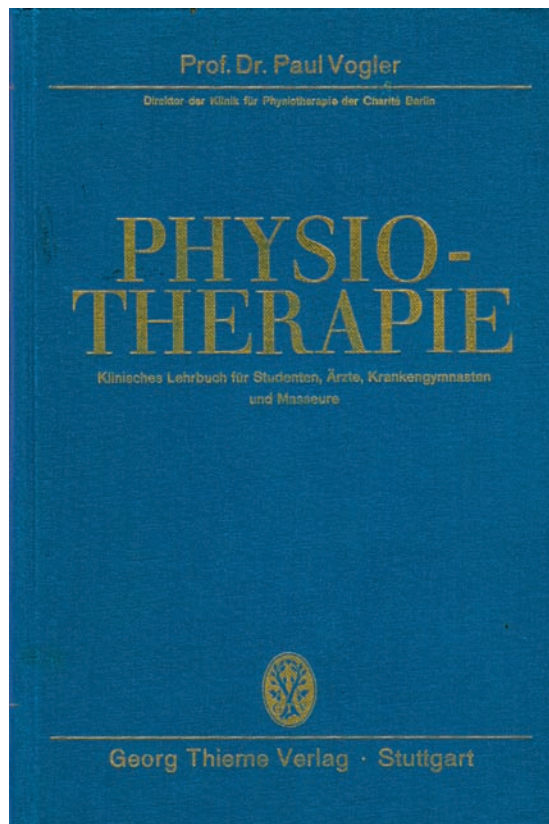
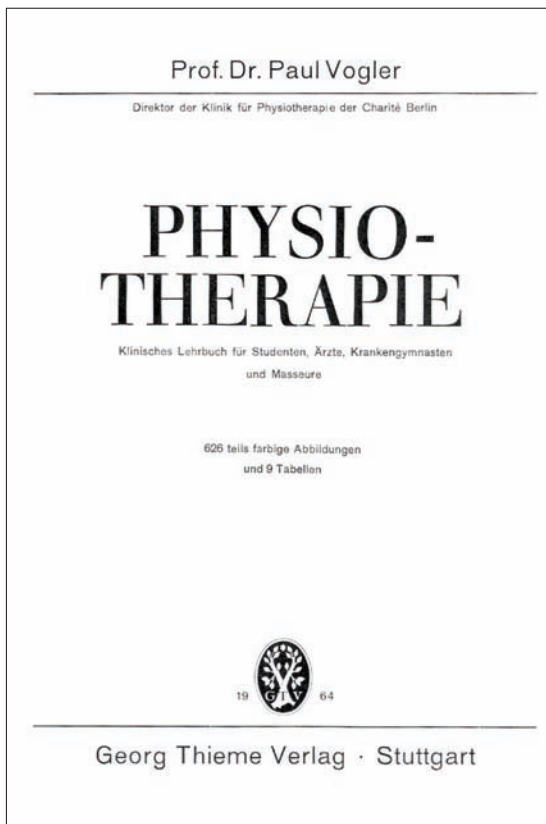
tleh že vedeli, da za strokovno delo pri negi in rehabilitaciji vojnih in drugih invalidov ni dovolj pripravljenost sočutno pomagati in biti o fizioterapevtskem načinu dela poučen le na kratkih tečajih. Predlog za ustanovitev prve dvoletne fizioterapevtske šole v Sloveniji sta dali Ortopedska klinika in Medicinska fakulteta v Ljubljani, odobrilo pa ga je Ministrstvo za zdravstvo SRS leta 1947. Pobudnik za začetek šolanja fizioterapevtov prof. dr. Bogdan Breclj je s sodelavci, prof. dr. Francem Dergancem, prof. dr. Edvardom Poharjem, dr. Martinom Horvatom in v Nemčiji šolano fizioterapevtko Urško Breclj, poučeval na prvi šoli za fizioterapevte v Rovinju, v Bolnišnici za kostno in sklepno tuberkulozo. Šola naj bi bila prvotno v bolnišnici Valdoltra, ker pa je bila ta v coni B, so šolo začasno preselili v Rovinj. Toda to šolanje ni izpolnilo pričakovanj slovenske stroke. Vanjo so se vpisovale dijakinje, ki so končale nižjo srednjo šolo (osemletko). V dveh letih naj bi dokončale splošnoizobraževalni program štiriletne šole in še strokovni program fizioterapije. Načrt šolanja je bil prezahteven, dijakinje pa premlade, da bi tudi pozneje na delovnem mestu suvereno uvajale metode moderne fizioterapije. Na šoli jih je diplomiralo le šestnajst. Nekatere so, zavedajoč se, da ne znajo dovolj, šolanje nadaljevale na pozneje ustanovljeni ljubljanski fizioterapevtski šoli. S prvimi spoznanji s šolanja v Rovinju in z znanjem, ki ga je skupina zdravstvenih delavcev (prof. dr. Edvard Pohar, Dina Urbančič in Mira Klemenc) pridobila na študiju v Kanadi in Veliki Britaniji, je Ortopedska klinika predložila izpopolnjeni študijski program fizioterapije, ki se je začel izvajati 1. oktobra 1950 na novoustanovljeni Srednji fizioterapevtski šoli. Pogoj za vpis sta bila dopolnjenih

18 let in gimnazijska matura. Prvo leto se je vpisalo 31 maturantk, od katerih jih je diplomiralo 19. Za tiste čase je bil študij sodoben in primerljiv s študijskimi programi v svetu. Številne države, ki imajo danes fakultetni in podiplomski magistrski študij fizioterapije, takrat še niso imele šol za fizioterapijo. Iz prve generacije študentk fizioterapije smo dobili tudi dobre klinične učiteljice: Marinko Skušek, Antonijo Majhen, Vero Paunović in tudi Marijo Kandus. Absolventkam šole je bila priznana samo diploma srednje šole, zato so študentke ljubljanske fizioterapevtske šole skupaj s študenti šole za medicinske sestre in rentgenske pomočnice javno demonstrirale in si prizadevale za verifikacijo višje stopnje izobrazbe, ki jim jo je nato leta 1954 priznal Izvršni svet ljudske skupščine LRS z zakonom o ustanovitvi višjih zdravstvenih šol.

Leta 1962 je bil prvič organiziran tudi izredni študij. Vanj je bilo vključenih veliko poznejših učiteljev iz drugih republik Jugoslavije, v katerih so se šole šele ustanovljale. Z uveljavitvijo zakona o usmerjenem izobraževanju leta 1980 je študijski program fizioterapije postal zgolj štirisemestralen. Zaradi ukinitve nekaterih strokovnih predmetov na račun uvedbe številnih družbenopolitičnih je precej izgubil pri svoji strokovnosti, kar se je odrazilo šele z naslednjima reformama visokega šolstva v začetku 90. let prejšnjega stoletja. Do leta 1992 je v Ljubljani diplomiralo že približno 1.000 višjih fizioterapevtov.

Analiza razvoja študijskih programov

Po obdobju usmerjenega izobraževanja je bil leta 1992 potrjen petsemestralni študij, imenovan

VIP (vzgojno-izobraževalni program). Program je obsegal 1.880 ur, kar je za 475 ur manj kot na začetku šolanja leta 1950, izvajati se je začel v študijskem letu 1992/93. Nadaljnje spremembe v izobraževanju fizioterapevtov je prinesel zakon o ustanovitvi Visoke šole za zdravstvo iz leta 1993. Višja šola za zdravstvene delavce se je preimenovala v Visoko šolo za zdravstvo, čeprav njeni izobraževalni programi še niso bili visokošolski. Ideja o preoblikovanju študija fizioterapije na univerzitetno stopnjo je postala aktualnejša po slovenski osamosvojitvi, ko se je VŠZ vključil v Joint European Project (JEP), katerega namen je bil razvijanje visokošolskega študija fizioterapije v Sloveniji, izmenjava študentov, usposabljanje učiteljev in strokovnih sodelavcev ter dopolnitev opreme za kakovostno izvajanje študijskega programa. V tem času je skupina predavateljev iz Belgije, Nizozemske in Velike Britanije plodno sodelovala pri nastajanju novega štiriletnega fakultetnega visokošolskega programa fizioterapije. Večje spremembe v primerjavi z VIP so nastale pri predmetu metode ocenjevanja telesnih sistemov človeka in

Najstarejši učbenik, ki ga hrani knjižnica ZF, za področje fizioterapije. Vogler P (1964). Physiotherapie: klinisches Lehrbuch für Studenten, Ärzte, Krankengymnasten und Masseur. Stuttgart: Thieme.

funkcionalnega stanja bolnika ter pri raziskovalnih metodah s statistiko. Novi program je vseboval tudi nove predmete: biologija celice, biokemija, patofiziologija, manualna terapija, nevrofizioterapija in ergonomija. Kljub podpori Medicinske fakultete in Univerze v Ljubljani ministrstvo za šolstvo predlaganega programa ni odobrilo, češ da je za opravljanje fizioterapevskega poklica dovolj triletni visokošolski strokovni študij in da za vpis ni potrebna gimnazijska matura. Postavljeni pred dejstvo so učitelji v enem tednu s črtanjem posameznih predmetov preoblikovali štiriletni fakultetni študij s 3.000 urami v triletni strokovni študij z 2.625 urami. Prva generacija se je v novi triletni visokošolski strokovni program fizioterapije vpisala v šolskem letu 1995/96. Visokošolski študij je prinesel nov strokovni naziv, diplomirani fizioterapevt oz. diplomirana fizioterapevtka ali

Predavatelji(ce)	
Predmet	Podpis, od kdej do kdej je poučeval(a)
Nege bolnika	D. Orošek Darja
Splošna anat. in fiziol.	dr. Tircs Anton
Ortopedijski fiz. aparati	dr. Pihar Edward
Fiziokinezoerofitoterapija	ing. Langafua Borislar
Angličščina	dr. Krtić Aleksandra
Telesna abla	Spacapan Nada
Splošne solenni	dr. Rus Menislava
Fizioterapije	dr. Pihar Edward
Ortopedijski	dr. Brečić Bogdan
Traumatologija	dr. Debenec Franc

Predavatelji prvi generaciji fizioterapevtov.

skrajšano dipl. fiziot. V študijskem letu 2008/09 je bila v ta program vpisana zadnja generacija študentov fizioterapije, saj se s študijskim letom 2009/10 razpisuje nov, po bolonjskih merilih posodobljen program.

Skladno s cilji bolonjskega procesa predlagani študijski program fizioterapija posodablja učne vsebine obstoječega visokošolskega strokovnega programa. Vsebine so zasnovane tako, da študenti nadgrajujejo in povezujejo (horizontalno in vertikalno) osnove družboslovnih, biomedicinskih ter fizioterapevtskih vsebin na zahtevnejši ravni, prav tako pa zagotavljajo potrebne teoretične in strokovne osnove za učinkovito in sistematično poglobljanje pridobljenega znanja na drugi (magistrski) bolonjski stopnji. S pomočjo izbirnih predmetov lahko študenti še poglobijo in utrdijo znanje v smeri, ki jim je najbližja ali v kateri nameravajo poglobiti svoje znanje na drugi stopnji. Pri oblikovanju študijskega programa so aktivno sodelovali tudi študenti fizioterapije in predstavniki študentske organizacije VŠZ. Obseg bolonjskega dodiplomskega študijskega programa se

ni bistveno spremenil, saj je že prejšnji program ustrezal osnovnim bolonjskim kriterijem. Novi program je šestsemestralni in obsega 180 ECST, kar ustreza 5.400 uram skupne študentove obremenitve oziroma 2.780 kontaktnim uram (vključeno tudi praktično usposabljanje). Spremenila se je predvsem organiziranost posameznih učnih enot (modularni-blok sistem) in okrepil pomen študentovega samostojnega dela. V primerjavi z dosedanjim študijskim programom je nekoliko spremenjeno razmerje med splošnimi in medicinskimi predmeti ter strokovnimi fizioterapevtskimi predmeti, v korist slednjih. Pri prenovi študijskega programa so bile upoštevane naslednje smernice: temeljni cilj bolonjskega procesa, razvoj stroke, uvajanje sodobnih izobraževalnih metod, aktivnosti, ki se nanašajo na oblikovanje kompetenc diplomantov Evropske mreže visokošolskih fizioterapevtskih inštitucij (European Network of Physiotherapy in Higher Education - ENPHE, 2003, www.enphe.org). Upoštevane so bile tudi smernice sprejetih dokumentov Svetovnega združenja fizioterapevtov (World Confederation for Physical Therapy - WCPT). Dokument vse-

Predavatelji(ce)		
Predmet	Podpis, od kdaj do kdaj je poučeval(a)	
Fizioterapije	dr. Prhal Edward	15. IX. 55. - 31. I. 56.
Ortopedije	dr. Brealy Bogdan	12. X. 55. - 31. I. 56.
Liturgije in pise pismo	dr. Debevec Franc	28. IX. 55. - 25. I. 56.
Razvoj otrok in otrobolni	dr. Ladnik Evreda	26. IX. 55. - 25. I. 56.
Notranji bolezni	dr. Jančič Alexander	5. X. 55. - 27. I. 56.
Neurologije	dr. Tomarčič Danil	18. X. 55. - 31. I. 56.
Terapevtska felonadba	Spacapan Ivide	15. IX. 55. - 15. I. 56.
Anglestina	Lotnik Alexander	15. IX. 55. - 20. I. 56.
Hygiene	dr. Larič Lado	1. X. 55. - 31. I. 56.
Opinologija in porodništvo	dr. Jutovec Bojan	1. X. 56. - 10. I. 56.
Psihologije	prof. Tomič Janez	1. X. 55. - 31. I. 56.
Zdravstvena zakonodaja	Plut Stanek	1. X. 55. - 31. I. 56.
Zdravstvene pisanje	Skorjanc Zofka	1. X. 55. - 31. I. 56.
Statistika	dr. Skirjan Bože	11. X. 55. - 31. I. 56.

Predmetnik in predavatelji generacije vpisane v študijskem letu 1955/56

buje več priporočil, ki opredeljujejo standarde izobraževanja in usposobljenosti fizioterapevtov, čas teoretičnega in praktičnega usposabljanja v delovnem okolju (European Physiotherapy Benchmark Statement, 2003 Education Policy Statement, European Physiotherapy Service Standards, 2003), standarde zagotavljanja in evalvacije fizioterapevtske prakse (European Core Standards of Physiotherapy Practice, 2002) in priporočila Evropske komisije za promocijo in izboljšanje javnega zdravja v EU, kjer je pomembno poudarjena vloga fizioterapevtov v nacionalnih zdravstvenih sistemih pri zagotavljanju kakovostne fizioterapevtske prakse, promociji zdravja in preventivi (Health Policy Statement, 2004). Prav tako so bile upoštevane nacionalne usmeritve za razvoj kakovosti v zdravstvu, dokument, ki ga je sprejelo ministrstvo za zdravje leta 2006 za omogočanje kakovostne in varne zdravstvene obravnave. V dokumentu se opredeljuje, da je za nenehno zagotavljanje in izboljševanje zdravstvene oskrbe bolnikom treba nuditi zdravstveno oskrbo, kamor spada tudi fizioterapija, ki mora temeljiti na z dokazi podprti praksi.

Razvoj podiplomskega študijskega programa – bolonjski magistrski program

Z bolonjsko reformo visokega šolstva v Evropski uniji se je visokošolskim strokovnim študijskim programom znova omogočil neposreden prehod na magistrski študij (druga bolonjska stopnja) in s tem možnost oblikovanja lastnih magistrskih študijskih programov. Dvoletni magistrski študijski program fizioterapije (120 ECTS oz. 3.600 ur skupne obremenitve študenta) se trenutno še pripravlja in bo predvidoma prvič razpisan v študijskem letu 2010/11. Pri tem sledimo sodobnim smernicam, ki poudarjajo pomen z dokazi podprte prakse, znanstven pristop, samostojne oblike študentskega dela in izbirnost študijskih vsebin. Te omogočajo poglobljanje znanja o normalnem in patološkem gibanju, znanstvenih raziskovalnih metodah, preventivi pri različnih rizičnih skupinah in z dokazi podprto fizioterapevtsko obravnavo bolnikov z mišično-skeletnimi težavami, nevroloških in kardiovaskularnih bolnikov, starejših ljudi, žensk in otrok ter poškodovanih športnikov. Zaradi olajšanja in spodbujanja mednarodne izmenjave študentov

in učiteljev bodo posamezne učne vsebine magistrskega študija organizirane tudi v angleškem jeziku. Študenti bodo ob koncu študija izdelali tudi raziskovalno magistrsko nalogo.

Razvoj kadrov

Dolga leta v Sloveniji ni bilo niti enega fizioterapevta z učiteljskim nazivom. Šele sredi 70. let prejšnjega stoletja se je eminentnim učiteljem iz vrst zdravnikov pridružila prva predavateljica fizioterapevtka, ga. Marija Kandus. Postopno je število fizioterapevtov visokošolskih učiteljev naraščalo, vendar je bil trend zaradi slovenskega visokošolskega izobraževalnega sistema, ki je diplomantom strokovnih študijskih programov dolga leta onemogočal neposreden prehod na podiplomski študij, zelo upočasnen. Posledično je danes kar šest od desetih visokošolskih učiteljev in asistentov za področje fizioterapije svoj magistrski ali doktorski študij opravilo v Veliki Britaniji. Preostali so dokončanje drugih dodiplomskih univerzitetnih študijskih programov nadaljevali in dokončali podiplomsko izobraževanje v Sloveniji: na Medicinski fakulteti ali Fakulteti za šport Univerze v Ljubljani. Prva docentka s področja fizioterapije je bila habilitirana na UL leta 2007. Z nedostopnostjo podiplomskega izobraževanja v Sloveniji se je slovenski fizioterapiji dolgoročno naredila velika usluga, saj neposredne mednarodne izkušnje, poznavanje drugih sorodnih področij in osebne povezave v mednarodnem

prostoru omogočajo neposredno vpetost v svetovne tokove raziskovalnega dela in razvoja fizioterapije. To zagotavlja sodoben pristop k nadaljnjemu razvoju dodiplomskega in podiplomskega študijskega programa v Sloveniji.

Sedaj je na ZF zaposlenih 11 visokošolskih učiteljev in asistentov za področje fizioterapije. Pri izvedbi študijskega programa sodelujejo ena docentka, trije višji predavatelji z magisterijem, ena predavateljica z univerzitetno izobrazbo, trije asistenti z doktoratom, asistentka z magisterijem na doktorskem študiju v Veliki Britaniji, asistentka na enovitem doktorskem študiju v Sloveniji in strokovni sodelavec z višješolsko izobrazbo. Vsi so redno zaposleni na ZF. Načrt razvoja kadrov bo torej v prihodnjih letih zagotovil povečevanje števila univerzitetnih učiteljev in raziskovalcev, ki bodo lahko samostojno razvijali fizioterapijo kot znanstveno vedo.

V izvedbo študijskega programa so vključeni tudi drugi redno zaposleni učitelji Zdravstvene fakultete in drugih članic Univerze v Ljubljani zlasti Medicinske fakultete, Kliničnega centra v Ljubljani in Inštituta republike Slovenije za rehabilitacijo.

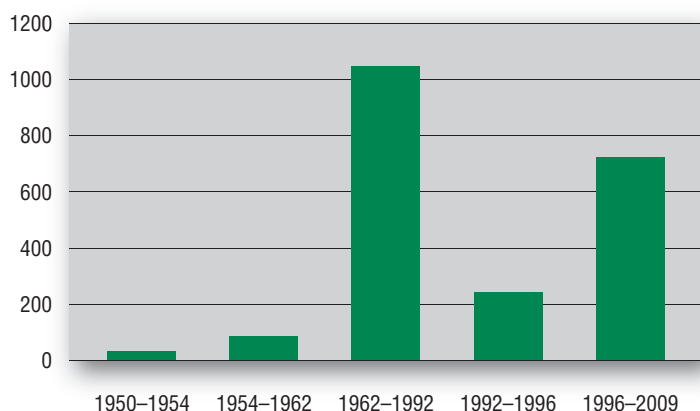
Študenti in diplomanti fizioterapije

Do leta 2009 je v Sloveniji diplomiralo 1.421 fizioterapevtov z višjo izobrazbo in 727 fizioterapevtov z visoko izobrazbo. Diplomanti fizioterapije lahko samostojno opravljajo svoj poklic

Predstojniki oddelka za fizioterapijo skozi čas

dr. Edvard Pohar, dr. med.	1962 – 1980
Marija Kandus, viš. fiziot.	1980 – 1981
Milena Drugovič, viš. fiziot.	1981 – 1983
Marija Kandus, viš. fiziot.	1983 – 1987
Gabrijela Gaber, viš. fiziot. in univ. dipl. org.	1987 – 1994
Miroljub Jakovljevič, viš. fizot. in univ. dipl. org.	1994 – 1999
mag. Gabrijela Gaber viš. fiziot. in dipl. org.	1999 – 2004
mag. Sonja Hlebš viš. fiziot. in univ. dipl. org.	2005 – 2006
dr. Urška Puh, dipl. fiziot.	2007 –

Število diplomantov fizioterapije

Legenda

- 1950 – 1954
Šola za fizioterapevte Ljubljana
- 1954 – 1962
Višja šola za fizioterapevte
- 1962 – 1992
VŠZD 4 semestralni
- 1992 – 1996
VŠZ 5 semestralni
- 1996 – 2009
VŠZ visokošolski strokovni

po končanem pripravništvu in strokovnem izpitu, ki ga opravijo na ministrstvu za zdravje.

Mednarodno sodelovanje

V prvi polovici 90. let je mednarodno sodelovanje potekalo predvsem ob podpori projekta TEMPUS, s katerim je Evropska unija prihodnjim članicam pomagala uskladiti svoje visokošolske programe in pedagoške metode z njihovimi. Pri tem je TEMPUS podpiral razvoj študijskih programov, razvoj posameznih predmetov, materialno opremljenost visokošolskih zavodov (oprema za laboratorije, kabineti, knjige, računalniki), gostovanje učiteljev iz Evropske unije v Sloveniji ter študijske obiske slovenskih učiteljev na evropskih univerzah in njihovih učnih bazah. Zlasti intenzivno je bilo sodelovanje z izobraževalnima ustanovama Polytechnic of East London in Hogeschool Nijmegen na Nizozemskem. Pomembnejši rezultat tega sodelovanja je bila izmenjava visokošolskih učiteljev in sodelavcev na podiplomskih in študentov na dodiplomskih študijskih programih. Opremljenih je bilo več kabinetov, obogatil se je knjižni fond. Udeležba na študijskih obiskih s pomočjo Tempusovih štipendij je tudi močno vplivala na pedagoško in raziskovalno pot predavateljev VŠZ. V drugi polovici 90. let slovenske visokošolske ustanove niso mogle več kandidirati za Tempusovo podporo. Začelo se je obdobje prijavljanja in sodelovanja pri projektih Socratesa, pretežno s področja Erasmus, nekaj tudi Leonardo Da Vinci. V zadnjih letih se

krepi tudi vpetost visokošolskih učiteljev in sodelavcev oddelka za fizioterapijo ZF v mednarodne (evropske) projekte v znanstvenoraziskovalnem delu in oblikovanju skupnih študijskih programov. V sklopu projekta Evropske komisije Asia-Link EU Programme – URO Project je bila v sodelovanju z inštitucijami Università degli Studi di Salerno (Italija), Tongji Medical College, Huazhong University of Science and Technology (Kitajska), Nephro-Urology super speciality post graduate national institute (Indija) oblikovana predloga študijskega programa za nov profil zdravstvenega delavca (»kontinenčni terapevt«), specializiranega za obravnavo ljudi z urinsko inkontinenco.

Prostorski pogoji

Leta 2006 sta bila k stavbi VŠZ dograjena vezni trakt in celotna nova stavba. V njej so za študij fizioterapije trije moderno opremljeni kabineti za kakovostno poučevanje študentov v manjših skupinah, šest pisarn za zaposlene visokošolske učitelje in prostor za manjši raziskovalni laboratorij. Poleg tega je bila v kletnih prostorih zgrajena in sodobno opremljena telovadnica, ki študentom fizioterapije zagotavlja dobre pogoje za učenje različnih metod individualne in skupinske telesne vadbe.

Pripravili:

mag. Gabrijela Gaber, mag. Sonja Hlebš,
dr. Alan Kacin

Marija KANDUS

viš. fiziot.

V obdobju, ko so se združile tri višje šole smo imeli izjemno dobre medsebojne odnose, sporazumevali smo se brez sestankov in sej ter pisnih dokumentov.

Marija Kandus je rojena 6. februarja 1922 v Ljubljani. Leta 1940 je maturirala na klasični gimnaziji v Ljubljani in se po drugi svetovni vojni, leta 1950, vpisala na študij fizioterapije na tedaj že samostojni Šoli za fizioterapevte, poznejši Višji šoli za zdravstvene delavce. Diplomirala je leta 1952, kot ena od osemnajstih študentk prve vpisne generacije. S svojo delavnostjo, nadarjenostjo in sposobnostjo zrelega razsojanja je takoj po diplomi postala strokovna sodelavka dr. Edvarda Poharja. Ves čas svoje delovne poti si je prizadevala za strokovni razvoj fizioterapije. Na različne načine je redno sledila novostim stroke v tujini in svoja bogata praktična in teoretična znanja prenašala na številne generacije študentov. Bila je prva predavateljica zunaj zdravniških vrst. Na začetku, ko je bila na oddelku edina fizioterapevtka, je poučevala vse strokovne predmete: mišično testiranje, meritve gibljivosti sklepov, elektroterapijo in terapevtsko gimnastiko. Nenehno je izpopolnjevala in dograjevala študijske programe in se zavzemala za napredek stroke in uveljavitev fizioterapevtov na različnih delovnih področjih. Poučevala je tudi na tedanjem oddelku za medicinske sestre. Prizadevala si je za začetek izobraževanja delovnih terapevtov. Bila je predstojnica oddelka za fizioterapijo, prvič v letih 1980 in 1981 in drugič med letoma 1983 in 1987. Eno mandatno obdobje je bila prodekanka Višje šole za zdravstvene delavce. Na šoli je sodelovala v številnih komisijah in delovnih telesih. Ves čas je bila aktivna članica Društva fizioterapevtov Slovenije. Njena obsežna bibliografija zajema znanstvene in strokovne prispevke s področja izobraževanja, organizacije dela, industrijske fizioterapije in kinezioterapije. Upokojila se je 31. avgusta 1987.

Kakšni so bili vaši prvi vtisi ob začetku službovanja?

S fizioterapijo sem se seznanila v časopisnem članku, ki je bil objavljen julija 1950. Članek me je pritegnil zaradi poudarjenega pomena in prednosti fizioterapije pri zdravljenju bolezni in obvladovanju posledic. V istem obdobju je bil objavljen tudi razpis za vpis na fizioterapevtsko šolo, ki je trajala dve leti. To je bil v Sloveniji povsem nov poklic. Odločila sem se za vpis, in tako sem 1. oktobra 1950 skupaj z osemindvajsetimi kandidatkami z različnih koncev Slovenije sedla v predavalnico Ortopedske klinike. Ker sem bila med starejšimi študentkami, so videli, da nekako izstopam s svojo zrelostjo in rabsodnostjo. S tem je bila začrtana tudi moja nadaljnja službena in raziskovalna pot. Takoj po diplomi leta 1952 sem postala strokovna sodelavka dr. Edvarda Poharja, ki je bil takratni strokovni vodja in direktor fizioterapevtske šole. Imenujemo ga tudi »oče fizioterapije«, saj je bil pobudnik in ustanovitelj fizioterapevtske šole v Sloveniji. Šolal se je v Kanadi in Angliji in nato svoje znanje prenašal na številne generacije študentov. S tem je vplival na celoten razvoj naše stroke in podobo našega poklica. Pozneje sva skupaj dograjevala študijske programe in različno sledila novostim fizioterapije v tujini. Če se vrnem na začetek službene poti, lahko rečem, da sem delala pravzaprav vse. Usklajevala sem termine predavanj in vaj, se dogovarjala s profesorji za predavanja,

skrbela za administracijo, finance in še bi se kaj našlo. Vsako leto sem dopolnjevala in posodabljala učne načrte vaj in jih tudi sama vodila v takratnih, precej težkih razmerah. Nato pa smo leta 1967, s preselitvijo Visoke šole za zdravstvene delavce v novo stavbo, fizioterapevti pridobili svoje učne kabinete, predavalnico in dva prostora za učni kader. To je bil tudi začetek kadrovske širitve našega oddelka.

Se spomnite kakšnega dogodka na strokovnem področju, ki je bil za vas še posebno pomemben oziroma je na vas naredil poseben vtis?

Na strokovnem področju lahko rečem, da sem ves čas ohranjala stike in sodelovala s prakso. Tako smo ves čas nova znanja prenašali in vsebino učnih programov. Za delo in razvoj šole sta vedno največje zanimanje kazala Zavod za rehabilitacijo invalidov RS in Ortopedska klinika Medicinske fakultete v Ljubljani. Zavod za rehabilitacijo invalidov RS je že po gradnji prve faze nove zgradbe na Linhartovi ulici šoli dal v najem opremljeno predavalnico in pisarniški prostor. Z začetkom šolskega leta 1959/1960 se je tako Višja šola za fizioterapevte preselila v te prostore, v katerih so bila predavanja in večji del vaj ter praktičnega dela. To so bila najplodnejša leta mojega dela, saj sem imela ves čas kontakt s prakso. Zelo dobro sem sodelovala s kolegi fizioterapevti, s katerimi smo skupaj uvajali

nove metode, študirali novejšo literaturo, uvajali nove aparature in poučevali strokovnjake v drugih zavodih in strokovnih inštitucijah. Ravno pri uvajanju novih aparatov lahko povem zanimivo izkušnjo, in sicer pri enem od novih aparatov smo s kolegicami dobile drugačne izsledke kot so bili navedeni v literaturi. Nato smo se posvetovale s kolegi zdravniki na Nevrološki kliniki, ki so se začudili nad našimi rezultati. Nato smo še naprej preizkušale aparat in ugotovljale, zakaj so naši izsledki drugačni. Napaka, ki smo jo ugotovile, je bila zgolj v nepravilni uporabi enega gumba. S tem želim povedati, kako pomembno je usposabljanje strokovnih delavcev o pravilni uporabi novih aparatov in pravilni interpretaciji rezultatov. Druga pomembna strokovna izkušnja pa je bil vpis izrednih študentov iz drugih republik nekdanje Jugoslavije. Imeli so bogate delovne izkušnje, ki smo si jih medsebojno izmenjevali, in študij je bil resnično izpopolnjevanje za vse, tako učitelje kot študente.

Je bil morda na osebnem področju kakšen zanimiv ali pomemben dogodek med službovanjem, na katerega radi pomislite?

Leta 1962 je bil sprejet zakon, po katerem so se Višja šola za medicinske sestre, Višja šola za fizioterapevte in Višja šola za rentgenske pomočnike združile v Višjo šolo za zdravstvene delavce. S to organizacijsko spremembo je šolanje višjih

fizioterapevtov prešlo v novo obdobje. Izboljšali so se kadrovska zasedba ter materialni in strokovni pogoji dela.

V tem obdobju smo imeli izjemno dobre medsebojne odnose, pomagali smo si med seboj tako na strokovnem področju kot pri sami organizaciji dela. Spora zumevali smo se brez sestankov in sej ter pisnih dokumentov. Vsako jutro smo se pred osmo uro dobili v dežurni sobi in se dogovorili o vseh skupnih programih in tekočem delu. Vse, kar smo se dogovorili, je držalo in počutje v kolektivu je bilo prijetno. S tem smo se nekako identificirali z našo šolo, ponosni smo bili na njo. Ustvarili smo pristne stike med redno zaposlenimi in zunanji učitelji, ki so navzven govorili o »naši« šoli.

Kako vidite prihodnost razvoja oddelka za fizioterapijo glede na vašo dolgo prehojeno pot, tako na pedagoškem kot strokovnem področju?

Člani oddelka za fizioterapijo so zelo napredovali v stroki in znanosti, kar je nedvomno povzdignilo raven fizioterapije. Vsa nova znanja je treba ves čas povezovati s prakso. Pomembna je vizija oddelka in pravilna usmeritev raziskovalnega in strokovnega dela. Zato menim, da je treba nenehno razvijati predvsem medicinski vidik fizioterapije.

Sklepna misel

Raziskovalno delo naj teži k izpopolnitvi dela z bolnikom.

LABORATORIJSKA ZOBNA PROTETIKA

Zgodovina in razvoj izobraževanja

Zobotehnična tehnologija se je že pred časom tako razvila, da samo srednješolska izobrazba ni več zadostovala, vendar je bil zobotehnik edini med zdravstvenimi poklicji, ki ni imel možnosti izobraževanja na visokošolski ravni. Sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja smo ugotavljali, da bo šele inženir zobne protetike ustrezno izobražen zdravstveni delavec, ki bo vključen v zobozdravstveni tim in bo imel dovolj strokovnih kompetenc s področja stomatološke laboratorijske protetike. Usposobljen naj bi bil za samostojno tehnično načrtovanje stomatoprotetičnih

nadomestkov, izbiro ustreznih materialov in posledično tehnoloških postopkov ter za tehnično izvedbo oralnoprotenične rehabilitacije po kliničnem načrtu. Zato smo v študijskem letu 1985/86 na Višji šoli za zdravstvene delavce uvedli višješolski program stomatološka laboratorijska protetika, ki je nadgradil srednješolski program zobotehnika in je v stroko vnesel nove zamisli in ideje ter najsodobnejše laboratorijske postopke. Hkrati naj bi skrbel za vzgojo novega kadra, ki bi bil usposobljen za razvijanje stroke. Zaradi materialnih in kadrovskih pogojev je triletni študij potekal le ob delu. Ker so potrebe po

Prva generacija študentov laboratorijske zobne protetike.

Franc Rojko, vodja študijskega programa laboratorijska zobna protetika na Zdravstveni fakulteti.

tovrstnem izobraževanju vedno bolj naraščale, smo pripravili sodoben študijski program bolonjske prve stopnje laboratorijska zobna protetika, v katerega bomo prve študente vpisali v študijskem letu 2009/10.

Analiza razvoja dodiplomskih študijskih programov

Na izredni študij (rednega vpisa ni bilo) višješolskega programa stomatološka laboratorijska protetika so se lahko vpisali le kandidati z več kot tremi leti delovnih izkušenj. To je bila dobra rešitev, ki je predpostavljala, da se je v treh letih mogoče uvesti v poklic, zato je bil višješolski študij kot nadgradnja smiseln. Vpisale so se tri generacije po 15 študentov. Uspešno jih je diplomiralo 38 – od teh se jih je veliko že upokojilo.

Leta 2005 smo se na Odboru za šolstvo in izobraževanje, na katerem smo zadolženi za spremljanje problematike v izobraževanju, odločili za analizo izobraževanj identičnih poklicev po svetu. S srednjo šolo za zobotehnike

smo analizirali študijske programe in ugotovili, da je nadgradnja srednješolskega programa nujna. V številnih evropskih državah imajo namreč vsaj dve bolonjski stopnji, ponekod – na primer v Angliji – tudi tretjo. Skladno z bolonjskimi smernicami smo zato pripravili študijski program, ki je bil leta 2008 potrjen in vpisan v razvid pri Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, izvajati pa se ga bo začelo v novem študijskem letu 2009/10. Študij bo redni, vpis pa bomo, kljub velikemu zanimanju, prvo leto omejili na 30 študentov.

Razvoj kadrov

Nekdanji višješolski program je bil sestavljen na podlagi takratnih potreb in izhodišč po predlogih učiteljev in sodelavcev Višje šole za zdravstvene delavce in Stomatološke klinike Medicinske fakultete v Ljubljani. Za nastanek in izvajanje programa sta bila posebej zaslužna prof. dr. Ljubo Marion, ki je bil tudi predstojnik oddelka, in zobotehnik Rafko Irgolič.

Vizija

Prepričani smo, da visokošolski strokovni program prve stopnje laboratorijske zobne protetike z vidika zdravstva pomeni družbeno odgovoren pristop k razvoju in rasti laboratorijske zobne stroke. Pričakujemo, da bo to izobraževanje trajno in bo tako tudi zagotovilo za zadovoljivo zobnoprotetično oskrbo naših bolnikov.

Pripravil:
Franc Rojko

des. ob 31.3.81

Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani
 Višja šola za zdravstvene delavce Ljubljana

VIP ZA STOMATOLOŠKO-LABORATORIJSKO PROTETIKO

Mat. št. .... Način študija **OB DELU**

PRIMEK IN IME **ROYKO FRANC**

SPREMEMBA PRIIMKA .....

MATIČNA ŠTEVILKA **1111860500326** NARODNOST **SLOVENSKA**

DATUM ROJSTVA **11. 11. 1960** KRAJ ROJSTVA **PTUJ**

STALNO BIVALIŠČE **Stojnici 26/a - 62281 MARKOVOI**

ZAČASNO BIVALIŠČE **ŽC Ptuj - Ormož - TOZD Zobotekništvo Ptuj**

Datum vpisa .....

1. letnik **29. 8. 1980.**

2. letnik **4. 3. 1982**

Ponavljanje letnika .....

Ponovno obiskovanje .....

Prepis .....

Voden v spisku samozbraževalcev .....

Izpis .....

Povprečna ocena: — izpiti — **8,4** } skupne: **8,2**
 — vaje — **8**

DOKONČAN 4-LETNI SREDNJI VIP Leto .....

Naziv šole in št. sprič. ....

VIP **Srednja zoboteknična 1980 Ljubljana**

Diferencialni izpiti .....

NEDOKONČAN 4-LETNI VIP .....

VIP .....

Preizkus znanja: **F, K, B, STM**

DIPLOMA

	I.		II.	
	datum	ocena	datum	ocena
Praktični deli diplomskega izpita				odl. (10)
Pisno diplomsko delo, naslov:				odl. (10)
Zagovor			29.3.81	10/10

DIPLOMIRAL(A) s. z. ... uspehom **29** **10/10**

ŠT. DIPLOME **12601**

DIPLOMA IZDANA DNE **12.6.81**

DIPLOMSKA KOMISIJA

predsednik: **Kofin**

člani: **inčič**

DEKAN **Prelog**

PREDSTOJNIK ODDELKA **Prelog**

jm 3335-85

prof. dr. Ljubo MARION

dr. dent. med.

Strokovni naziv inženir laboratorijske stomatološke protetike je pridobilo 38 študentov. Z njimi je začel vleči nov veter v slovenskem javnem zobozdravstvu. Imeli so več znanja in višje strokovne zahteve kot drugi in so bili elita med zobotehniki takratnega časa.

Leta 1962 je maturiral na bežigrasjski gimnaziji in štiri leta pozneje doštudiral stomatologijo na Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani, na kateri je tudi magistriral in doktoriral s področja biološkega testiranja dentalnih materialov. Več kot eno leto se je izpopolnjeval na Nordijskem inštitutu za raziskave dentalnih materialov – NIOM – v Oslu in fakultetah v Skandinaviji in Veliki Britaniji. Specializacijo iz stomatološke protetike je opravil na Stomatološki kliniki UKC. Je vodja Centra za fiksno protetiko in gnatologijo UKC, član katedre za stomatološko protetiko, izredni profesor fiksne protetike in gnatologije, prodekan MF UL, predsednik Razširjenega strokovnega kolegija za stomatologijo pri MZRS in koordinator za specializacije iz protetike pri ZZS. Bil je predstojnik študija laboratorijske stomatološke protetike na VŠZ. Raziskovalno in klinično se ukvarja z biološkim testiranjem dentalnih materialov, elektrognatografijo mandibule, dentalno keramiko, estetsko stomatologijo in implantatnoprosetično oskrbo. Veliko predava v domovini in po svetu. Prejel je Puhovo nagrado RS in je častni član Stomatološke sekcije SZD.

Je član mednarodnih strokovnih združenj: British Academy of Aesthetic Dentistry, Royal Society of Medicine London, International College of Prosthodontists, European Prosthodontic Association,, International College of Dentists – board member in regent za centralno in vzhodno Evropo, International Association of Dental Researche, ustanovni predsednik Sekcije za stomatološko protetiko SZD in član Zdravniške zbornice Slovenije. V prostem času je smučarski tekač, golfist, popotnik, fotoamater in ljubitelj klasične glasbe.

Kakšni so bili vaši prvi vtisi ob začetku službovanja?

Takrat sem bil in sem še danes zaposlen na Medicinski fakulteti, katedri za stomatološko protetiko, in UKC, Stomatološki kliniki, Centru za fiksno protetiko in gnatologijo. Če se povrnem nekoliko nazaj v zgodovino slovenske stomatološke protetike, lahko rečem, da smo v osemdesetih letih specialisti stomatološke protetike čutili potrebo po dodatno izobraženem zobotehničnem kadru, ki se je šolal samo na srednji zobotehnični šoli v Ljubljani. Ustanovitev srednje zobotehnične šole leta 1945 je pomenila popolno spremembo pojmovanja zobotehničnega poklica, ki se je do takrat šolal po sistemu vajencev. Tako je zobotehnik postal enakovreden drugim poklicem srednješolsko izobraženih zdravstvenih delavcev. Razvoj laboratorijskih protetičnih tehnologij je bil (in je še danes) tako skokovit, da ga program srednje šole ni dohajal. Ugotavljali smo, da srednješolska izobrazba nudi

premalo strokovnega znanja za sodobno delo v laboratorijski protetiki in da specialist klinični protetik potrebuje višje izobraženega in razgledanega sodelavca. Na začetku je imel srednješolski program veliko število ur praktičnih predmetov. S spremembo zakonodaje o srednjem šolstvu pa se je povečalo število ur splošno-izobraževalnih predmetov in zmanjšalo število ur praktičnega pouka. Na teren so prihajali zobotehniki, ki so imeli premalo sodobnega teoretičnega in praktičnega znanja, zato je bilo treba nujno dvigniti raven laboratorijskih zobnih protetikov.

Profesor dr. Rajko Sedej, takratni vodja katedre za stomatološko protetiko na MF UL, je bil na začetku osemdesetih let pobudnik ustanovitve dvoletnega visokošolskega študija za inženirje laboratorijske stomatološke protetike. Skupaj z Rafkom Irgoličem in drugimi je pripravil študijski program, ki je bil zelo multidisciplinaren in je povezoval strokovnjake

različnih profilov. Sodelovali so profesorji s strojne, metalurške, medicinske fakultete in tudi likovne akademije. Namen programa je bil izobraziti laboratorijskega ustvarjalca, ki bo obvladal dentalna gradiva, laboratorijske tehnologije, poznal biološko in socialno okolje svojih stvaritev in bo skupaj z zobozdravnikom znal ustvariti estetsko in funkcionalno oralno rehabilitacijo bolnika. Predlagali so me za predstojnika in nosilca dveh predmetov, kar sem z velikim veseljem sprejel. Študij je potekal ob rednem delu učiteljev na svojih fakultetah in študentov zoboteknikov v zdravstvenih domovih. Veliko posluha in zasluge za sprejetje novega programa in izvedbo pouka na šoli je imel takratni dekan VŠZ mag. Miro Lubej.

Praktični pouk laboratorijske stomatološke protetike je bil na Stomatološki kliniki v popoldanskem času in konec tedna, drugi splošni predmeti pa na tedanji Višji šoli za zdravstvo. Zobni laboratoriji na Stomatološki kliniki so bili zelo

zasedeni, zato smo čakalnico na protetičnih oddelkih spremenili v začasen laboratorij, ki za naše študente deluje še danes. Zdelo se mi je prav, da študenti dobijo čim več možnosti praktičnega dela, s sodobnimi napravami in pripomočki. Pri tem so nam pomagali tudi domača in tuja podjetja in tovarne z dentalno opremo. Ker smo se s sodelavci spopadali s številnimi težavami pri izvedbi programa, tako finančnimi kot organizacijskimi, smo marsikatero stvar naredili s svojim entuziazmom, za kar nam ni bilo nikoli žal. Program je bil dober in vsa predavanja in vaje smo prilagodili programu višjega zoboteknika. Sodelujočim učiteljem je bil to nov izziv, ki je še izpopolnil naše strokovno in pedagoško delo, tudi na matični fakulteti. Dvoletni študij je potekal ob delu, zato smo ga izpeljali v treh letih. Izobrazili smo tri generacije in na leto vpisovali petnajst študentov. Program je končalo osemindeset študentov, ki so pridobili strokovni naziv inženir laboratorijske stomatološke

protetike. Z njimi je začel vleči nov veter v slovenskem javnem zobozdravstvu. Imeli so več znanja in višje strokovne zahteve kot drugi in so bili elita med zobotehniki takratnega časa. Mnogi med njimi so postali vodje laboratorijev v javnem zobozdravstvu, mnogi imajo danes zelo uspešno zasebno zobotehnično prakso.

Po devetih letih dela na »etični pogon« je naš začetni entuziazem prenehal, država je propadla in študij je zamrl. Prav na pobudo nekdanjih diplomantov in učiteljev, ob posluhu vodstva Zdravstvene fakultete, smo oblikovali skupino za pripravo študijskega programa. Tako bomo znova obudili spremenjeni in posodobljeni študij laboratorijske zobne protetike. Tudi sam bom sodeloval pri izvedbi enega ali več predmetov.

Se spomnite kakšnega dogodka na strokovnem področju, ki je bil za vas še posebno pomemben oziroma je na vas naredil poseben vtis?

Zanimivih dogodkov je bilo več, vendar mi je eden ostal v posebnem spominu. V študijski program smo vključili gnatologijo, ki je neke vrste oralna fiziologija s tehnično aplikacijo. S tem predmetom smo vpeljali veliko novih gnatoloških tehnik, kot je tehnika oblikovanja zob v vosku po P. K. Thomasu. Zelo dobro znanje zobne anatomije študentov smo želeli nadgraditi z znanjem funkcionalne zobne anatomije: kje se zobne strukture stikajo v grizu in kje potujejo druga mimo druge pri drsnih gibih čeljusti. Predmet gnatologija je bil za njih nekaj novega. Pri tem predmetu smo jih, poleg poznavanja griza, učili tudi funkcije posameznih struktur zob. Ko smo imeli pouk iz modeliranja zob v vosku s tehniko nanašanja voska, sem jih vprašal: »Povejte mi, kam natančno se prilegajo vrški spodnje šestice na nasprotne zobe in na katere?« Presenečen sem bil, ker nobeden ni vedel, kako se vrški in jamice med seboj teoretično ujamejo, saj so jih v praksi naredili že na stotine. Do takrat niso

izvedeli, da je v grizu natančno določeno, kateri vršek je v kateri jamici in kako potujejo zobje drug mimo drugega. Naučili smo jih uporabljati tudi artikatorje, naprave, ki posnemajo delovanje čeljusti in sklepov in v katerih so lahko oblikovali zobe po gnatoloških in estetskih načelih. Vesel sem bil, da jih je to novo znanje tako zelo navdušilo. Dobili so nov vpogled na oblikovanje griza, funkcijo in obliko zob, belo in rdečo zobno estetiko in s tem na novo kakovost stroke. Protetika je tehnično zahtevno in estetsko ustvarjanje. Obstajajo pravila estetike, ki jim vsi sledijo, vendar je to samo en del. Nato pride na vrsto individualna ustvarjalnost, kar ločuje zelo dobre od dobrih zoboteknikov, in takih restavracij se ne da plačati z »zeleno knjigo«.

Je bil morda na osebnem področju kakšen zanimiv ali pomemben dogodek med službovanjem, na katerega radi pomislite?
Zelo rad se spominjam začetkov in entuziazma učiteljev in

študentov. Prve tri generacije študentov so občasno organizirale srečanja letnikov, ki sem se jih zelo rad udeležil. Srečanja z njimi so zelo prijetna, tudi delo z njimi je bilo prijetno, saj so že v osnovi veliko znali in so bili željni novega znanja in praktičnih prijemov. Vesel sem, da so danes med njimi vrhunski strokovnjaki, ki imajo kakovostne zasebne laboratorije. Svoje znanje ves čas nadgrajujejo in se udeležujejo raznih tečajev in kongresov, ki jih vodijo vodilni svetovni strokovnjaki v stomatologiji in zobni protetiki. Zato sem vesel naših začetkov. Škoda pa je, da se takratna družba ni dovolj zavedala pomena vpliva dobre oralne rehabilitacije na kakovost življenja in da ni dovolj vlagala v kadre, opremo, laboratorije, saj na »etični pogon« v tistih pogojih nismo mogli delati več kot devet let.

Kako vidite prihodnost razvoja oddelka za zobno protetiko glede na vašo dolgo prehojeno pot, tako na pedagoškem

kot strokovnem področju?

Vnovični začetek novega programa zobne protetike je zelo obetaven, vendar se bo morala družba zavedati, da bo treba v opremo in kadre vložiti precej sredstev. Potrebujemo zelo izpopolnjeno opremo, saj danes delo laboratorijskega zobnega protetika poteka precej drugače kot nekoč. Večina modernih naprav je elektronsko vodena, zato morajo študenti obvladati digitalne pristope za posamezne delovne postopke. Digitalne naprave opravijo določeno stopnjo dela, nato pa tehnik s svojo ustvarjalnostjo doda zadnje finese naravnega zoba in nasmeha. Zato ta poklic zahteva nadarjenega kandidata.

Problem novega programa so tudi kadri, saj s sodelavci na katedri za stomatološko protetiko Medicinske fakultete ne bomo zmogli vsega. Povabiti je treba strokovnjake iz prakse in jih motivirati za pedagoško delo, kar pa mislim, da ne bo težava. V današnjem času hitrih sprememb je nujno potreb-

na tudi komunikacija s svetom. Sodobna šola oziroma sodoben študijski program mora stremeti za tem, da se povabi čim več strokovnjakov iz tujine, ki bodo ob domačih učiteljih vodili tečaje za študente v Ljubljani. S tem bodo veliko pridobili tako študenti kot pedagoški delavci, in nenazadnje bi bil storjen velik korak tudi za Zdravstveno fakulteto.

Sklepna misel

Vesel sem, da se bo na Zdravstveni fakulteti obnovil študijski program laboratorijske zobne protetike. Z veseljem bomo prispevali k dvigu znanja študentov in protetične kulture med slovenskimi laboratorijskimi zobnimi protetiki.

ORTOTIKA IN PROTETIKA

Univerza v Ljubljani Universitas Ljubecensis	
INDEKS	
Učni št.: 1.110.206.510	Učni št.: 1.110.206.510
Ime in priimek (skladnost): TOMAŽ LAMPE	Datum: 30.6.1982
Ime mesta: LJUBLJANA	Kraj: SLOVENIJA
Učbeno mesto: SLOVENSKO	Višolski št. št.: VISOKA ŠOLA ZA ZDRAVSTVO
Št. št.: 3.0069.8250.01.40	Datum: 2.9.2002
	Dekan:

Zgodovina izobraževanja ortopedskih tehnikov v Sloveniji

Študijski program ortopedske tehnike se je v Sloveniji začel v študijskem letu 1987/88 in je bil edini tovrstni program v Jugoslaviji. Pobudnik za začetek izobraževanja ortopedskih tehnikov je bil prof. dr. Črt Marinček. Pri izvedbi študijskega programa je pomembno vlogo odigral Inštitut RS za rehabilitacijo, na katerem je potekala glavna laboratorijskih vaj. Izobraževanje je trajalo dve leti (štiri semestre) in je bilo organizirano le kot oblika študija ob delu, vendar so za izredne študente veljali enak učni načrt in študijske ob-

Izdelki študentov ortopedске tehnike po opravljenih kliničnih vajah.

veznosti kot redne. Taka oblika izobraževanja je trajala vse do leta 1992, ko se je študij podaljšal na pet semestrov in diplomski semester. Leta 1996 se je študijski program ortopedska tehnika preoblikoval v triletni visokošolski strokovni študijski program ortopedске tehnike, v katerem se je oblikoval temeljni profil nosilca ortotike in protetike. Vpis študentov je bil na tri leta, razpisanih je bilo 30 mest.

Vedno večje težnje po nadgrajevanju strokovnega znanja v ortotiki in protetiki so privedle do razvoja stroke in konkurenčnosti diplomantov s sorodnimi profili v evropski skupnosti, zato je bilo treba prenoviti visokošolski strokovni študijski program ortopedске tehnike in upoštevati temeljne cilje bolonjskega procesa. Odločili smo se za triletni model, ker so programi ortotike in protetike v tujini ravno tako triletni in ker nam bo to omogočalo primerljivost, konkurenčnost in kakovost študija.

Analiza razvoja študijskega programa ortotik protetik

Visokošolski strokovni študijski program prve stopnje ortotika in protetika je sestavljen tako, da

Izvedba praktičnih vaj študentov ortopedске tehnike na Inštitutu RS za rehabilitacijo.

študent najprej osvoji bazične predmete, ki jih nato nadgrajuje in dopolnjuje s strokovnimi predmeti, katerim sledi klinična praksa, ki se izvaja izključno pod nadzorom mentorja. Visokošolski študijski program ima 22 obveznih in 14 izbirnih predmetov. V prenovljeni študijski programi ortotika in protetika se lahko študenti vpišejo vsako leto, razpisanih pa naj bi bilo 40 mest.

Strokovna
ekskurzija
v Leipzig
(Orthopädie +
reha-technik)
diplomantov
programa
ortopedske
tehnike generacije
2005/06.

Seminar v
Otto Bocku
(Orthopädische
Industrie) leta
1995.

Razvoj kadrov v ortopedski tehniki

Do leta 2007 je bila večina visokošolskih učiteljev, ki je izvajala študijski program, zaposlena pogodbeno, nato pa se je višji predavateljici, ki je skrbela za organizacijski in strokovni potek študijskega programa, pridružil nov sodelavec – asistent za področje ortotike in protetike.

Študenti in diplomanti s področja ortopedske tehnike

Do leta 2009 je diplomiralo in si pridobilo strokovni naziv 97 študentov, ki so delavci zdravstvene stroke in izvajajo samostojno in profesionalno delo ortotika in protetika.

Vizija

Bolonjski proces predvideva dvostopenjski študij, zato si prizadevamo najprej izpeljati prvo stopnjo, hkrati pa pripravljati študijski program druge stopnje, ki bo prvostopenjskim diplomantom omogočil izobraževanje na drugi oziroma tretji stopnji v svoji stroki. Načrtujemo povečanje števila sodelavcev, ki bodo izvajali vaje na učnih bazah Zdravstvene fakultete.

Pripravila:
Mojca Divjak in Tomaž Lampe

prof. dr. Črt MARINČEK

dr. med., višji svetnik

Na začetku, ko smo morali bolnike pošiljati v tujino ... danes pa je, ko imamo odlične strokovnjake in opremo, povsem drugače. Bolniki iz tujine prihajajo k nam po pomoč, kar vsekakor pomeni uspeh in zadovoljstvo.

Rojen je v Beogradu leta 1945. Leta 1969 je diplomiral na Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani in leta 1974 opravil specializacijo za fizikalno in rehabilitacijsko medicino. Doktorat znanosti s področja rehabilitacijske medicine, ki ga je deloma pripravil v New Yorku, je končal leta 1981 na Medicinski fakulteti v Ljubljani. Od leta 1970 je zaposlen na Univerzitetnem rehabilitacijskem inštitutu Republike Slovenije, na katerem je bil predstojnik med letoma 1993 in 2009. Na Višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani je bil leta 1979 habilitiran za višjega predavatelja na oddelku za delovno terapijo. V letih 1987 in 1994 je bil na VŠZD v Ljubljani tudi prvi predstojnik oddelka za ortopedsko tehniko, nato pa predavatelj in predstojnik katedre za ortopedsko tehniko na Visoki šoli za zdravstvo v Ljubljani. Od leta 1997 je prvi predstojnik katedre za fizikalno in rehabilitacijsko medicino na Medicinski fakulteti v Ljubljani.

Vrsto let je vodil oz. sodeloval tako pri slovenskih kot mednarodnih raziskovalnih in razvojnih projektih. Je član uredništva uglednih mednarodnih rehabilitacijskih revij, od leta 2008 pa glavni urednik *International Journal of Rehabilitation Research*, LWW London. Ima skoraj 200 slovenskih objav in 188 mednarodnih. Leta 2001, 2004 in 2008 je bil v Sloveniji glavni organizator pomembnih evropskih rehabilitacijskih kongresov. Dolga leta je bil konzultant WHO in predsednik *European Federation for Research in Rehabilitation*. Kot vodja Službe za tehnično pomoč deželam v razvoju v Afriki in na Bližnjem vzhodu je leta 1990 prejel posebno priznanje generalnega sekretarja Združenih narodov Pereza de Cuellarja.

Kakšni so bili vaši prvi vtisi ob začetku službovanja?

Na takratni Višji šoli za zdravstvene delavce sem bil pred tridesetimi leti habilitiran za višjega predavatelja na oddelku za delovno terapijo za predmet delovna terapija pri somatskem bolniku. Moj predhodnik, profesor Slobodan Grobelnik, je predaval predmet delovna terapija, ki se je nato zaradi razvoja razdelil na dva predmeta: delovna terapija pri duševnih bolnikih in delovna terapija pri somatskih bolnikih. Veliko sem sodeloval s takratno predstojnico oddelka za delovno terapijo Nežko Jernejčič.

Poudaril bi, da smo se na začetku spopadali s pomanjkanjem usposobljenega kadra pri ortopedski tehniki. Menili smo, da z bolniki lahko delajo samo diplomanti zdravstvenih poklicev. Zato smo po nekaterih zgledih iz tujine ustanovili oddelek za ortopedsko tehniko na Višji šoli za zdravstvene delavce. Prva generacija študentov se je vpisala leta

1987. Najboljše diplomante smo s štipendijo Združenih narodov poslali na izobraževanje v Glasgow, London, Bruselj in Nemčijo. Ravno ti, takratni najboljši diplomanti, so postali jedro uspešnih strokovnjakov, ki še danes predstavljajo kakovost tako na našem inštitutu kot v Evropi.

Se spomnite kakšnega dogodka na strokovnem področju, ki je bil za vas še posebno pomemben oziroma je na vas naredil poseben vtis?

Pozneje smo ustanovili tudi katedro za rehabilitacijsko medicino na Medicinski fakulteti v Ljubljani. Rehabilitacijske vsebine je bilo treba povezovati, saj je za rehabilitacijo značilno, da ne pripada posameznemu poklicu, ampak je izrazito multi- oziroma interdisciplinarna stroka. Veseli smo, da sodelujemo in predstavljamo močno učno bazo za profil fizioterapevtov, delovnih terapevtov ter inženirjev protetike in ortotike. Mogoče bomo izboljšali sodelovanje pri izobraževanju rehabilitacijskih sester oziroma sester v rehabilitaciji, ki v tujini opravijo posebno specializacijo. Veliko dela je bilo storjenega pri pripravah in dopolnjevanju ter posodabljanju študijskih programov delovna terapija in ortopedska tehnika.

Pri delu s študenti so mi izziv vedno predstavljale seminarske naloge predvsem z raziskovalnega področja. Menim, da

sem mnoge študente navadil samostojnega razmišljanja in raziskovalnega dela.

Je bil morda na osebnem področju kakšen zanimiv ali pomemben dogodek med službovanjem, na katerega radi pomislite?

Z veseljem ohranjam stike s študenti, ki sedaj uspešno delajo na strokovnem področju, predavajo in objavljajo prispevke tako doma kot v mednarodnem prostoru. Tako na primer diplomant prve generacije višješolskega študija ortopedske tehnike Tomaž Maver na svojem delovnem področju sodi v sam vrh vrhunskih strokovnjakov. V dnevniku Delo je bil nedavno objavljen prispevek o njegovih dosežkih, ki so svetovno odmevni. Imamo veliko zelo dobrih strokovnjakov na različnih področjih, zato sem zelo vesel, da sem bil del tega študijskega procesa, ki je nedvomno obrodil sadove. Če samo pomislim, kako je bilo na začetku, ko smo morali bolnike pošiljati v tujino ... danes pa je, ko imamo odlične strokovnjake in opremo, povsem drugače. Bolniki iz tujine prihajajo k nam po pomoč, kar vsekakor pomeni uspeh in zadovoljstvo.

Kako vidite prihodnost razvoja oddelka za ortopedsko tehniko glede na vašo dolgo prehojeno pot, tako na pedagoškem kot strokovnem področju?

Razvoj oddelka za ortopedsko tehniko je odvisen predvsem od zaposlovanja diplomantov. Če bodo v prihodnosti zaposlitev dobili tudi zunaj Inštituta Republike Slovenije za rehabilitacijo, bo tudi razvoj hitrejši in plodnejši. Trenutno dobijo delo na Inštitutu Republike Slovenije za rehabilitacijo in v manjših zasebnih organizacijah. Te diplomante bi morale zaposlovati predvsem večje regionalne bolnišnice. Potem bo tudi razvoj poklica v Sloveniji intenzivnejši in ne bo omejen samo na vrhunsko ustanovo, ampak bo dostopnost do njihovega znanja in storitev razporejena po Sloveniji. V nasprotju z drugimi evropskimi državami sta koncentracija znanja in dejavnost diplomantov vezani predvsem na Ljubljano in ne na vso Slovenijo. Za rešitev omenjenega problema bi bili potrebni boljša in mogoče agresivnejša promocija študijskega programa ortopedska tehnika in predstavitev samega poklica. Pozvati oziroma vključiti bi bilo treba tudi vodstva regionalnih bolnišnic, da bi prepoznali uporabno vrednost tega profila.

Sklepna misel

Sveža znanja je težko pridobiti na domačem dvorišču, veliko lažje pa pri izmenjavi s tujino. To velja za vse diplomante vseh zdravstvenih izobraževalnih institucij.

RADIOLOŠKA TEHNOLOGIJA

Zgodovina šolanja radioloških inženirjev v Sloveniji

Prve podatke o začetku šolanja za poklic, ki je v seznamu poklicev v zdravstveni dejavnosti (Ur. l. RS 82/2004) naveden kot inženir oz. diplomirani inženir radiologije, v Sloveniji najdemo v Kroniki Višje šole za rentgenske pomočnike v Ljubljani. Od leta 1951 do 1961 jo je pisal prof. dr. Josip Hebein, zdravnik specialist rentgenolog, ki je bil med pobudniki ustanovitve in prvi ravnatelj Šole za medicinske tehnike – rentgenske pomočnike v Ljubljani.

Leta 1923 je bil v ljubljanski splošni bolnišnici ustanovljen Rentgenski inštitut, v katerem je bila nameščena prva rentgenska pomočnica (prevod ustreznega nemškega poimenovanja Röntgenassistentin), redovnica. Poleg redovnic so do prvih povojnih let to delo opravljale tudi civilne rentgenske pomočnice, za katere do leta 1948 ni bilo organiziranega izobraževanja. Tega leta je posebna inšpekcija Sveta za ljudsko zdravstvo v Sloveniji naštel približno 200 rentgenskih aparatov (Spiller, 1984), zdravnikov specialistov rentgenologov je bilo šest, ni pa podatkov o

V stavbi župnišča sv. Petra v Ljubljani so bili prostori Šole za rentgenske pomočnike od 1951. do 1954. leta.

število rentgenskih pomočnikov. Ker se je pokazala potreba po organiziranem izobraževanju kadra, ki bi opravljal tehnološki del rentgenskih posegov, so bili v letih 1947 in 1949 v Ljubljani in Mariboru organizirani trije šestmesečni tečajji.

Šola za rentgenske pomočnike je bila ustanovljena leta 1951. Vanjo so vpisovali kandidate z maturo. V prvi študijski program sta bili vključeni področji diagnostične radiološke tehnologije in radioterapevtske tehnologije. Šolanje je trajalo dve leti, vpis je bil vsako drugo leto, do leta 1954 je pouk potekal tako kot na srednjih šolah, s sprotnim preverjanjem znanja. Leta 1954 je šola z zakonom o ustanovitvi višjih zdravstvenih šol v LR Sloveniji (Ur. l. LRS 26/1954) postala višja šola. Strokovni naziv diplomantov se je spremenil šele tri leta pozneje, ko se je po zakonu o javnih uslužbencih (Ur. l. FLRJ št. 53/57) šola preimenovala v Višjo šolo za rentgenske tehnike, diplomanti so dobili strokovni naziv zdravstveni rentgenski tehnik.

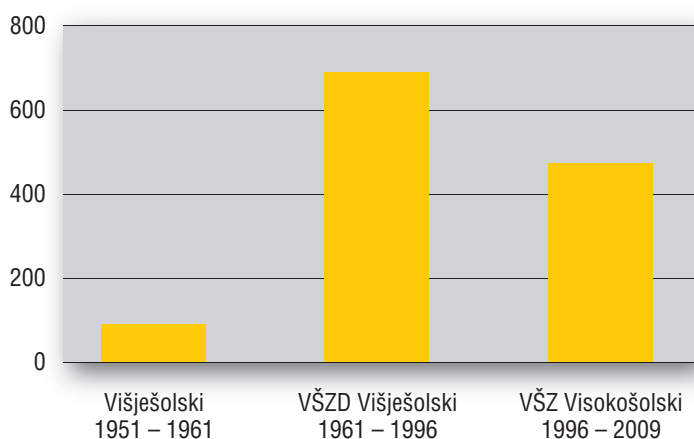
Po letu 1962 je program z vsebinami radiološke tehnologije izvajal oddelek za rentgenske tehnike samostojne Višje šole za zdravstvene delavce, zdaj pa oddelek za radiološko tehnologijo Zdravstvene fakultete Univerze v Ljubljani. Strokovni naziv, ki ga je leta 1962 pridobil diplomant, je bil višji zdravstveni tehnik – rentgenski tehnik.

V zgodnjih sedemdesetih letih so diplomanti, Društvo višjih rentgenskih tehnikov in takratna generacija redno vpisanih študentov dali pobudo za spremembo strokovnega naziva diplomantov, saj je bil strokovni naziv »tehnik« glede na stopnjo šolanja neprimeren. Predlog za novo poimenovanje je bil inženir radiologije. Ta strokovni naziv je uvedel petsemestralni študijski program, ki je bil oblikovan leta 1992 na podlagi zakona o visokem šolstvu. Omenjeni zakon je omogočil tudi ustanovitev katedre za radiologijo, zdaj katedre za radiološko tehnologijo, ki združuje strokovne predmete tega področja ter skrbi za njihov razvoj in razvoj kadrov.

Oddelek in katedra za radiološko tehnologijo sta skladno z zakonom o visokem šolstvu (Ur. l. RS

Predmet	Predavatelj	Predaval od — do	Podpis
RENTGENSKA TEHNIKA	ASIST. DR. JOŽE STROPNIK	60 UR	
RENTGENSKA FOTOTEHNIKA	ASIST. DR. JOŽE STROPNIK	40 UR	
ANATOMIJA S FIZIOLOGIJO	DOC. DR. ANTON ŠIRCA	50 UR	
HIGIENA IN OSN. MIKROBIOLOG.	PROF. DR. IVAN BONAČ	20 UR	
ETIKA ZDRAY. DELAVCA	DR. JOŽE BENIGER	10 UR	
OSNOVNA NEGA BOLNIKA	TITA VIDMAR	10 UR	
FIZIKA	PROF. EVALD BRACKO	50 UR	
DRUŽBENA UREDITEV SFRJ	PETER KLINAR	40 UR	
ANGLEŠKI JEZIK	PROF. ALEKSANDRA KOTNIK	40 UR	
NEMŠKI JEZIK	PROF. KATARINA DETELA	80 UR	
PREDVOJAŠKA VZGOJA	POD. POL. DR. VUKAŠIN URELAC	56 UR	
OBČA PSHHOLOGIJA	DR. IVA ŠEĞULA	30 UR	
RENTGENSKA ANATOMIJA	DR. NIKO SADNIKAR	50 UR	
OSNOVE PATOLOGIJE	DOC. DR. VLAD. KRESNIK	20 UR	
METODIKA RTG. SLIKANJA	HILDA NABLIČ		
RADIOTERAPIJA	ASIST. DR. S. PLESNIČAR		
OSNOVNA NEGA BOLNIKA -VAJE	KARLA MEDVED	26 UR	
PREDVOJAŠKA VZGOJA	DR. DRAGO PINTAR	56 UR	
ANGLEŠKI JEZIK	ASIST. JANEZ OREŠNIK	40 UR	
SPEC. PATOLOGIJA 2 oz. na Hg.			
diagnostiko in onkologijo	DR. MIRAN GABRUČ	40 UR	
TEHNIKA RTG. PREISKAV	ASIST. DR. JOŽE STROPNIK	60 UR	
RADIOAKTIVNI IZOTOPI	DR. MARJAN ERJAVEC	12 UR	
POVRŠINSKO OBSEVANJE	DR. MILAN BETETTO	8 UR	
ZAŠČITA PRED JONIZ. SEVANJEM	DOC. DR. S. PLESNIČAR	10 UR	
ORG. ZDRAVSTVENE SLUŽBE	STANKO PLUT	20 UR	
SOCIALNA MEDICINA	PROF. DR. IVAN BONAČ	30 UR	
ZDRAVSTVENA VZGOJA	EMA PEČENKO	10 UR	
OSN. MED. STATISTIKE	ZVONE ODAR	10 UR	
OSNOVE STROJEPIŠJA	IVA POPOVIČ	30 UR	

Število diplomantov radiološke tehnologije

39/1995) pripravila triletni visokošolski strokovni študijski program radiologija. Po letu 1998 je Visoka šola za zdravstvo podeljevala diplomantom tega programa na podlagi zakona o strokovnih in znanstvenih naslovih (Ur. l. RS 47/98) strokovni naziv diplomirani inženir radiologije.

Pomembni spremembi sta nastali leta 2008 in 2009, ko sta bila akreditirana visokošolska strokovna študijska programa radiološka tehnologija 1. in 2. stopnje, usklajena s smernicami Evropske unije o organizaciji sistema visokega šolstva. V študijskem letu 2008/09 je bila prva generacija študentov vpisana v program 1. stopnje, v letošnjem študijskem letu pa tudi v drugostopenjskega.

Razvoj študijskih programov in oblik konca študija

Študijski programi so se oblikovali z razvojem stroke, kar je zaradi naglega tehnološkega napredka od začetka organiziranega šolanja radioloških inženirjev neprekinjeno delo. Prvi program je leta 1951 vključeval področji diagnostične rentgenologije in rentgenske ter radijske terapije, zdajšnji pa obsega vsa tri področja, iz katerih izhajajo kompetence inženirja radiološke tehnologije, in sicer diagnostično in interventno, radioterapevtsko ter nuklearno medicinsko tehnologijo. Temelji za strokovni del programa so bili in so še danes splošni, predklinični in klinični predmeti. Študijski

programi so študentom dajali dovolj teoretičnih in praktičnih znanj, tako da so diplomanti po koncu študija in opravljenem pripravništvu pridobili kompetence za samostojno opravljanje dela.

V povprečju je bil program v letih 1951 in 2008 prenovljen vsakih sedem let. Z leti se je spreminjalo tudi razmerje med teoretičnim in praktičnim delom programa. Če primerjamo študijske programe v letih 1951 in 2008, pomeni delež strokovnih predmetov, ki se delijo na praktični in teoretični del, od 55 % do 78 % celotnega programa. Približno 18 % so splošni ter predklinični in klinični predmeti, ki so posamezno zastopani s približno enakim odstotkom. Z razvojem študijskih programov, stroke in s tehnološkim razvojem se je spreminjalo tudi poimenovanje posameznih predmetov.

Pomembne spremembe je prinesel visokošolski strokovni študijski program radiološka tehnologija prve stopnje (2008), ki ima poleg 24 obveznih predmetov tudi 14 izbirnih, omogoča nove študijske oblike, v praktičnem delu pa poleg kliničnih vaj uvaja še 30-tedensko klinično prakso. Uvaja tudi kreditne točke po ECTS, s katerimi so ovrednoteni posamezni predmeti. Ker je študij triletni, je program ovrednoten s 180 ECTS. V primerjavi s študijskim programom, ki se izvaja od leta 1996, je obseg organiziranih oblik študija ur povečan z 2.250 na 2.700.

Sola: Višje šola za rentgenske pomočnike

Solsko leto 19 54/55

VPISNICA

o diplomskih izpitih

Pismene izpite je opravljalo . . . . .
 Ustne izpite je opravljalo . . . . .
 Med izpiti je odstopilo . . . . .
 Izpite opravilo z uspehom: odličnim . . . . .
    prav dobrim . . . . .
    dobrim . . . . .
    zadostnim . . . . .
 Zavrženih s popravnim izpitom . . . . .
 Zavrženih za eno leto . . . . .

Redni dijaki			Privatisti			Skupaj		
m.	š.	skupaj	m.	š.	skupaj	m.	š.	skupaj
-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	10	15	-	-	-	5	10	15
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	3	3	-	-	-	-	3	3
3	6	9	-	-	-	3	6	9
1	-	1	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	2	-	-	-	1	1	2

Praktični
 Pismeni izpiti so se vršili od 16. junija do 18. junija 55.
 Ustni izpiti so se vršili od 20. junija do 23. junija 55.
Ljubljana, dne 25. junija 1955.

.....
 ravnatelj - upravitelj

Izpitni odbor:

.....
 predsednik

dr. del Cott Rudolf za rentgensko tehniko za .....

..... za rentgensko fotografijo za .....

dr. Henrija Stanek za rentgensko anatomijo za .....

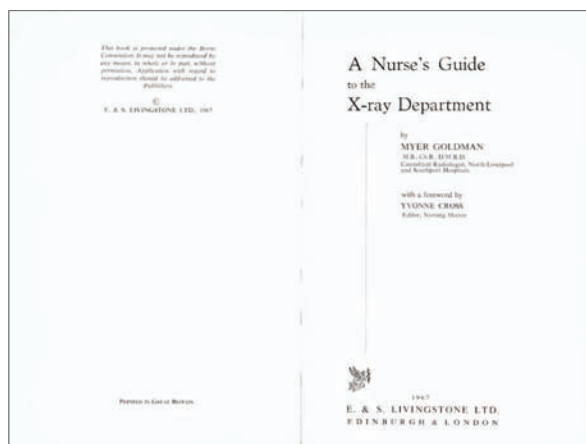
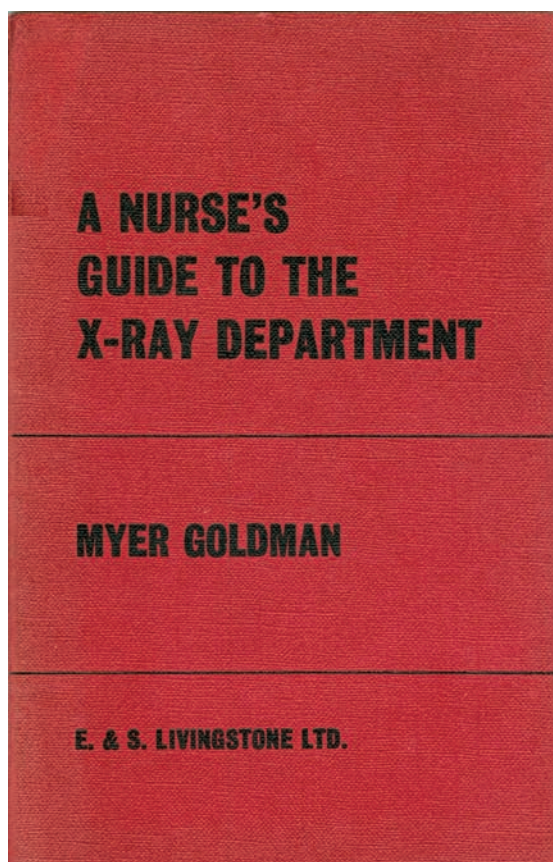
dr. Ramihar Božina za rentgensko fiziko za .....

dr. Epmer Lipa za higijena pri rtg. za .....

.....
 za .....

Da se ujemajo ocene v zapisniku, glavni vpisnici in spričevalih, potrjujeta:

Beruzzi Janka

Goldman M, Cross Y (1967). A nurse's guide to the X-ray department. Edinburgh; London: Livingstone.

Prvi diplomanti so spomladi leta 1953 študij končali z diplomskim izpitom, ki je obsegal praktični in teoretični del. Na praktičnem delu so opravili en radiološki poseg, teoretični pa je obsegal ustno preverjanje znanja iz teoretičnih predmetov. Ko se je pozneje razširilo področje radioterapije in so se v program vključevali novi strokovni predmeti s področja nuklearnomedicin-

ske diagnostike in terapije, so v praktični del vključili tudi radioterapijo, v teoretičnega pa nove vsebine. Takšna oblika diplomskega izpita je bila v veljavi do leta 1984.

Študijski program iz leta 1982 je obdržal praktični del, v teoretičnem delu pa so študenti pripravili diplomsko nalogo, v kateri so obdelali

Predstojniki oddelka za Radiološko tehnologijo skozi čas

dr. Jože Stropnik, dr. med.	1962 – 1969
dr. Stanko Hernja, dr. med.	1969 – 1980
Božidar Spiller, dr. med.	1980 – 1984
Veronika Lipovec, viš. rentg. teh. in dipl. org.	1984 – 1994
Nevenka Kofjač, viš. rentg. teh.	1994 – 1997
Veronika Lipovec, viš. rentg. teh. in dipl. org.	1997 – 2005
mag. Mojca Medič dipl. inž. rad. in univ. dipl. org	2005 – 2008
Veronika Lipovec, viš. rentg. teh. in univ. dipl. org.	2008 –

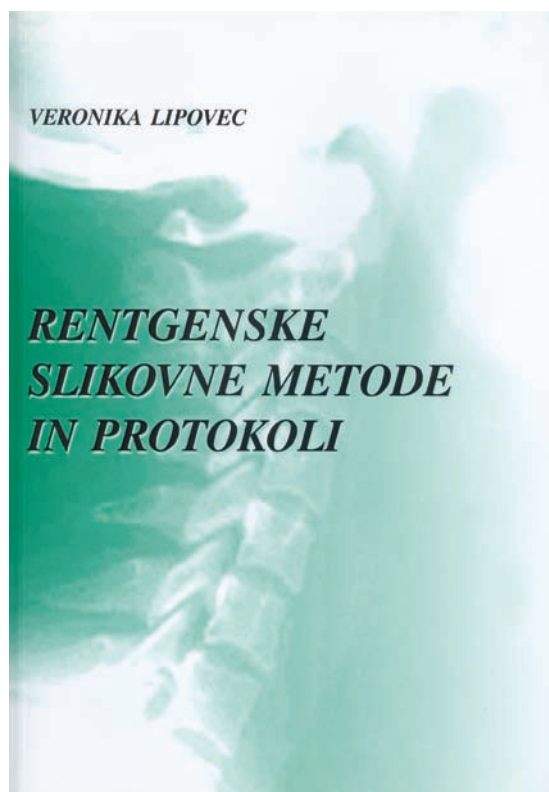
Sodoben slovenski učbenik za
radiološko tehnologijo.
Lipovec V (2005) Rentgenske slikovne metode
in protokoli. Ljubljana: Visoka šola za zdravstvo.

temo, ki so si jo izbrali pri enem od strokovnih predmetov. S prehodom s štiri- na petsemestralni študijski program je bil opuščen praktični del diplomskega izpita. Znanje iz strokovnih predmetov so preverjali s klavzurno nalogo – izpitom, ki je bil pogoj za pristop k zagovoru diplomske naloge.

Visokostrokovni triletni študijski program radiologija (1996) se konča z diplomskim delom, za katero si temo lahko študent izbere iz strokovnih predmetov, pa tudi iz predkliničnih in kliničnih. Nekatera diplomska dela imajo značaj raziskovalnega projekta. Nekaj jih je bilo nagrajenih s Prešernovo nagrado Visoke šole za zdravstvo. Visokostrokovni študijski program prve stopnje radiološka tehnologija, ki ga je Visoka šola za zdravstvo začela izvajati v študijskem letu 2008/09, se končuje z raziskovalnim projektom in diplomskim izpitom.

Razvoj kadrov

Prvi strokovni sodelavec, višji rentgenski tehnik, se je na Višji šoli za zdravstvene delavce zaposlil leta 1976, drugega leta 1983. Danes so na oddelku za radiološko tehnologijo Zdravstvene fakultete zaposleni osem radioloških inženirjev, ena višja predavateljica, pet predavateljev in dva asistenta, poleg njih pa še dva izredna profesorja, trije docenti, štirje med njimi so v dopolnilnem delovnem razmerju. Prizadevamo si ustvariti primerno usposobljene in ustrezno habilitirane visokošolske učitelje in sodelavce, habilitirane za področje radiološke tehnologije, zato se zaposleni izobražujejo, izpopolnjujejo in

so aktivni tudi na raziskovalnem področju. Skupaj je na Zdravstveni fakulteti v okviru oddelka za radiološko tehnologijo v rednem ali pogodbenem delovnem razmerju zaposlenih deset učiteljev (en višji predavatelj in devet predavateljev), dva asistenta in strokovni sodelavci, ki so po osnovni izobrazbi radiološki inženirji. Med njimi štirje opravljajo doktorski in dva magistrski študij. Ti učitelji so tudi nosilci strokovnih predmetov na študijskem programu 1. stopnje.

V oba programa, tako 1. kot 2. stopnje, so vključeni tudi drugi redno zaposleni učitelji Zdravstvene fakultete in drugih članic Univerze v Ljubljani, Kliničnega centra v Ljubljani, Onkološkega inštituta, Zavoda za varstvo pri delu, Zdravstvenega doma Ljubljana, pri izvedbi klinične prakse pa sodelujejo skoraj vse slovenske bolnišnice.

Leta 2007 je bil opremljen laboratorij za radiološko tehnologijo, ki omogoča kakovostno izvedbo pouka, ustvarjeni pa so tudi pogoji za raziskovalno delo učiteljev in asistentov.

STATISTIČNI PREGLED

Vodja letnika ČVIKL-GOVEKAR M. Predstojnik oddelka ASIST. DR. J. STROPNIK Ravnatelj MERLJAK NIVES

Statistični pregled študentov	Vpisani študenti	Med letom vstopilo	Med letom izstopilo	Socialno poreklo					
				delavec	uslužb.	člani KZ	kmetje	obrtniki	ostali
I. letnik									
Moški	16		1						
Zenske	25	1	6						
Skupaj	41	1	7						
II. letnik									
Moški	15								
Zenske	20		1						
Skupaj	35		1						
III. letnik									
Moški									
Zenske									
Skupaj									
Diplomirali									
Moški									
Zenske									
Skupaj									

Ocene za uspeh: odlično (5), prav dobro (4), dobro (3), zadostno (2) nazadostno (1)

Evidenca vpisanih študentov generacije 1963.

Od ustanovitve do leta 1984 so oddelek za radiološko tehnologijo Višje šole za zdravstvene delavce vodili zdravniki specialisti rentgenologi, učitelji strokovnih predmetov. Prvi ravnatelj Šole za rentgenske pomočnike in poznejše Višje šole za rentgenske tehnike je bil prof. dr. Josip Hebein, leta 1961 ga je nasledil prof. dr. Jože Stropnik, specialist rentgenolog, ki je po združitvi v Višjo šolo za zdravstvene delavce postal tudi prvi predstojnik oddelka za rentgenske tehnike. Od leta 1969 do upokojitve leta 1980 je oddelek vodil prof. dr. Stanko Hernja, specialist rentgenolog, tudi predstojnik katedre za rentgenologijo na Medicinski fakulteti in predstojnik Instituta za radiologijo Kliničnega centra v Ljubljani. Naslednja štiri leta je bil predstojnik oddelka prim. dr. Božidar Spiller, specialist rentgenolog.

Po letu 1984 oddelek vodijo učitelji, ki so po osnovni izobrazbi radiološki inženirji. Predstojnice oddelka so bile: v letih 1984 in 1994, 1997 in 2006 ter po letu 2008 Veronika Lipovec, med letoma 1994 in 1997 Nevenka Kofjač in od leta

2006 do 2008 mag. Mojca Medič. Sedaj vodi oddelek Veronika Lipovec.

Za prvo predstojnico katedre za radiologijo, poznejše radiološko tehnologijo, je bila leta 1992 imenovana Nevenka Kofjač Volavšek, ki je bila na tem položaju do leta 2002, od leta 2002 do 2008 Veronika Lipovec in po letu 2008 Tina Starc.

Diplomanti

Od leta 1951 do junija 2009 je bilo podeljenih 1.255 diplom.

Druge dejavnosti oddelka in katedre za radiološko tehnologijo

Oddelek za radiološko tehnologijo Zdravstvene fakultete je v preteklih letih za svoje diplomante organiziral več učnih delavnic in drugih oblik izobraževanja, med drugim usposabljanje za mentorje klinične prakse. Skupaj s Centrom za vseživljenjsko učenje Zdravstvene fakultete načrtuje še vrsto takšnih izobraževanj.

Mednarodno sodelovanje: oddelek za radiološko tehnologijo Zdravstvene fakultete je vključen v projekt HENRE (Higher Education Network for Radiography in Europe). Ta spada v sklop projektov SOCRATES – ERASMUS, ki omogoča izmenjavo učiteljev in študentov.

Načrti za prihodnost

Prednostna naloga je razvoj kadrov, tako da bodo delavci, ki so po osnovni izobrazbi radiološki inženirji, dosegli habilitacijske nazive, po-

trebne za sodelovanje na študijskem programu 2. stopnje, in s tem ustrezen razvoj znanstveno-raziskovalnega dela in razvoja stroke.

Za diplomante študijskega programa radiologija bodo tudi v naslednjih letih organizirane različne oblike vseživljenjskega izobraževanja.

Pripravila:
Veronika Lipovec

VIRI

- Hebein, J. Kronika Višje šole za rentgenske pomočnike v Ljubljani. Rokopis. Slovenski šolski muzej, Svet za zdravstvo in socialno politiko SRS – Odsek za strokovno šolstvo, 1961.
- Kofjač, N. in Luketič, Z. Vloga in izobraževanje radiološkega inženirja v Sloveniji. V: *Sto let rentgenskih žarkov*. Maribor: Medikohistorična sekcija SZD, 1998, 249–55.
- Lipovec, V. 45 let Društva višjih radioloških tehnikov Slovenije. V: *Zbornik povzetkov predavanj strokovnega seminarja: Društvo višjih radioloških tehnikov Slovenije*, 1999, 3–6.
- Lipovec, V. Od rentgenskega pomočnika do diplomiranega radiološkega inženirja (Slovenija 1951–1999). *Bilten DVRT*, 1999, št. 3, 41–5.
- Spiller, B. Razvoj in delo Oddelka za radiologijo Višje šole za zdravstvene delavce Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani. *Zdravstveni vestnik*, 1984, št. 53, 601–604.
- Lipovec, V., Kofjač, N., Medič, M. 50 let šolanja inženirjev radiologije v Sloveniji. V: *Bilten DRI*, 2001, št. 18, 4.
- Medič, M. in Lipovec, V. *Radiološka tehnologija, visokošolski študijski program prve stopnje*. Ljubljana: Visoka šola za zdravstvo, 2008. ISBN 978-961-6063-91-3.
- Lipovec V., Medič M. Radiologija. V: Božič, A. (ur.), Kralj, B. (ur.), Čertanec, D. (ur.), Bauer, M. (ur.), Lubej, M. (ur.). *Zbornik ob 50-letnici Visoke šole za zdravstvo*. Ljubljana: Visoka šola za zdravstvo, 2004, str. 76–96.
- Medič, M., Lipovec, V. *Radiološka tehnologija: visokostrokovni študijski program prve stopnje*. Ljubljana, Visoka šola za zdravstvo, 2008.

Veronika LIPOVEC

viš. rtg. teh., univ. dipl. org., predavateljica

Od začetka smo zelo dobro sodelovali z glavnimi učnimi bazami. Trudila sem se stkati in ohraniti dobre stike s strokovnjaki na Inštitutu za radiologijo na Univerzitetnem Kliničnem centru in Onkološkem inštitutu, ki sta naši glavni učni bazi.

Na oddelku za rentgenske tehnike Višje šole za zdravstvene delavce je diplomirala leta 1971, leta 1980 pa na univerzitetnem programu Visoke šole za organizacijo dela v Kranju.

Od leta 1971 do 1976 je bila zaposlena na Kliničnem inštitutu za radiologijo v Ljubljani, na katerem je takoj po opravljenem strokovnem izpitu začela voditi vaje za študente oddelka za rentgenske tehnike, po letu 1976 pa je najprej kot strokovna sodelavka in od leta 1987 kot predavateljica zaposlena na Zdravstveni fakulteti Univerze v Ljubljani. Bila je prva učiteljica z osnovno izobrazbo na strokovnem področju, ki je bila redno zaposlena na Višji šoli za zdravstvene delavce.

Sodelovala je pri oblikovanju vseh študijskih programov po letu 1976. V višjih in visokostrokovnih študijskih programih radiološke tehnologije je oblikovala in izvajala predmete metodika rentgenskega slikanja, organizacija radiologije in poklicna etika. V visokostrokovnem študijskem programu 1. stopnje je nosilka predmetov diagnostične in interventne radiološke metode 1, 2 in 3, klinična praksa 1, 2 in klinična praksa – diagnostična in interventna radiološka tehnologija (izbirni predmet) ter predmeta priprava na diplomski izpit.

Več let je že predstojnica oddelka za radiološko tehnologijo, nekaj časa je vodila katedro, je članica senata ZF in komisije za študijske zadeve.

Je avtorica več učbenikov in strokovnih člankov, več let je urejala strokovno revijo, ki jo izdajata Društvo in Zbornica radioloških inženirjev Slovenije. Tudi pri teh dveh organizacijah vsa leta aktivno sodeluje.

Kakšni so bili vaši prvi vtisi ob začetku službovanja?

Svojo službeno pot sem začela na Univerzitetnem Kliničnem centru Ljubljana. Ker sem bila najboljša v letniku, so me tedanji predavatelji, ki so vodili naš program, načrtovali za delo na tedanji Višji šoli za zdravstvene delavce. Če se spomnim prvih vtisov, so mi najbolj v spominu ostale prve vaje s študenti.

Snov sem imela dobro pripravljeno, vaje so bile načrtovane za uro in pol, vendar sem študentom v pol ure povedala vse, kar sem imela pripravljeno. Seveda so bili učne metode in didaktični pripomočki takrat povsem drugačni kot danes. Tudi delovni čas na šoli je bil zame sprva nekaj posebnega. Navajena sem bila določenega delovnega časa od sedme do trinajste ure, tako da sem se na začetku kar težko navadila na drugačen šolski režim. Pomembno je bilo, da je bilo delo dobro opravljeno, to pomeni, da je bil študijski program uresničen. Kot zanimivost lahko povem tudi, da sem na začetku

po navodilih tedanje direktorice, gospe Merlak, opravljala tako vaje iz prve pomoči in statistike kot vodila izredni letnik oddelka zdravstvene nege in naš radiološki oddelek. Pozneje sem dobila sodelavko Nevenko Volavšek, nato pa smo začeli intenzivno razvijati študijski program.

Se spomnite kakšnega dogodka na strokovnem področju, ki je bil za vas še posebno pomemben oziroma je na vas naredil poseben vtis?

Če se vrnem na začetke, bi omenila, da smo na strokovnem področju naredili zelo veliko. Prva šola za rentgenske tehnike je bila ustanovljena leta 1951, predtem so to delo opravljale priučene nune. Na začetku službovanja smo imeli tudi oddelek v Mariboru, na katerem smo ob petkih in sobotah imeli pedagoške obveznosti. Dr. Božidar Spiller je bil naš prvi predstojnik, gospa Gabrijela Skubic pa je administrativno vodila oddelek. Vsako drugo leto smo vpisovali 30 študentov. Z usmerjenim izobraževanjem je vpis rednih študentov potekal vsako leto, izrednih je bilo vsako leto manj, ker ni bilo več potreb. Delo je bilo zelo razgibano, saj je bilo poleg pedagoških obveznosti treba nenehno sodelovati pri spreminjanju študijskih programov. Poudarila bi, da smo od začetka zelo dobro sodelovali z glavnimi učnimi bazami. Trudila sem se stkati in ohraniti

dobre stike s strokovnjaki na Inštitutu za radiologijo na Univerzitetnem Kliničnem centru in Onkološkem inštitutu, ki sta naši glavni učni bazi.

Vse ključne predmete so od začetka predavali zdravniki, ker rentgenski tehniki nismo imeli pogojev za habilitacijo. Predavateljica sem od leta 1985 in po tem letu sem začela predavati nekatere ključne strokovne predmete. Ker nas je bilo zelo malo na oddelku, smo imeli malo kandidatov, ki bi želeli študirati in se habilitirati. Na našem oddelku je prva magistrirala gospa Mojca Medič. Tedaj smo prevzeli vse ključne strokovne predmete razen radiološke patologije. Študijski program se razvija skozi ustrezno habilitirane kadre, ki imajo našo bazično izobrazbo. Trenutno sta dva vpisana na magistrski in dva na doktorski študij. Za nas je zelo pomembno, da imamo konstanten stik s prakso, zato bi bilo idealno, da bi bili naši učitelji polovično zaposleni na šoli in polovično v praksi. Zelo sem vesela pridobitve novega laboratorija, ki je velik doprinos tako za študente kot zaposlene, saj se lahko določene vaje izvajajo na šoli, predtem pa smo morali gostovati na učnih bazah.

Je bil morda na osebnem področju kakšen zanimiv ali pomemben dogodek med službovanjem, na katerega radi pomislite?

Rada se spomnim začetkov, saj je delo takrat potekalo drugače. Zaposleni smo bili bolj

povezani med sabo, več neformalnih stikov je bilo. Srečevali smo se na zborih delavcev, na katerih so bili predstavljeni tudi novi zaposleni. To sem pozneje pogrešala.

Zelo lepe spomine imam tudi na vsakoletne zaključne piknike s študenti maja ali junija. Študenti povabijo vse učitelje, tudi zunanje, in to je zelo prijetno neformalno druženje. Višji letniki krstijo prve letnike in jim predajo ključ.

Kako vidite prihodnost razvoja oddelka za radiološko tehnologijo glede na vašo dolgo prehojeno pot, tako na pedagoškem kot strokovnem področju?

Naša vizija je bila razvoj svojih kadrov in pridobitev višjih habilitacijskih nazivov. Zaposeliti želimo še najmanj dva asistenta. Vesela sem, da bomo imeli čez nekaj let dva ali tri docente. Oddelek se bo še naprej strokovno razvijal in lahko bomo začeli pripravljati študijski program tretje bolonjske stopnje, za katerega bo vse več povpraševanja.

Sklepna misel

Nenehno je treba slediti trendom razvoja in se prilagajati. Ohranjati je treba dobre odnose tako na strokovni kot osebni ravni – med sodelavci in študenti.

SANITARNO INŽENIRSTVO

Zgodovina in razvoj izobraževanja

Zgodnje začetke poklica moramo iskati v prizadevanju človeka, kako bi se ognil neugodnim okoliščinam in škodljivim vplivom na zdravje. Sprva so na tem področju delovali posamezniki, šele nato skupnost oziroma država. Najprej se je človek odzival intuitivno, pozneje je razvil strokovni pristop. Zaradi potreb v okolju oziroma družbi, predvsem zaradi zavedanja pomembnosti področja javnega zdravja, se je v Sloveniji k izobraževanju kadra v sanitarni stroki pristopilo že leta 1947 z organiziranim šestmesečnim tečajem, leto pozneje je bila ustanovljena šola

za medicinske tehnike. Leta 1950 je dotedanje oblike tečajev in šolanja medicinskih tehnikov nadomestil štiriletni srednješolski program za sanitarne tehnike. Izobraževanje sanitarnih tehnikov na srednji stopnji je potekalo do leta 1981, ko je bilo s sprejetjem zakona o usmerjenem izobraževanju ukinjeno.

Že leta 1962 je društvo takratnih laboratorijskih in sanitarnih tehnikov dalo pobudo za izobraževanje sanitarnih tehnikov na višji stopnji. V šolskem letu 1964/65 se je na Višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani začelo

Prvi diplomanti in učiteljski zbor.

izobraževanje prve generacije po višješolskem študijskem programu. Na oddelku za sanitarne tehnike se je izobraževalo tudi prvo generacijo višjih sanitarnih tehnikov za Hrvaško (Reka in Zagreb). Diplomanti omenjenega programa so po končanem študiju in uspešno opravljenem diplomskem izpitu dobili naziv višji sanitarni tehnik.

Dvoletni študijski program višjih sanitarnih tehnikov se je izvajal do študijskega leta 1992/93, ko se je začel izvajati petsemestralni študijski program sanitarno inženirstvo.

Od leta 1993/94 do 1995/96 se je na oddelku za sanitarno inženirstvo na Visoki šoli za zdravstvo izvajal dvostopenjski štiriletni študijski program. Zaradi spremembe zakonodaje in pomanjkanja učiteljev s področja stroke ni uspel prehod na univerzitetni študijski program. Po letu 1996/97 pa se izvaja enovit štiriletni visokošolski strokovni študijski program. Z uveljavljanjem bolonjske reforme smo študijski program preoblikovali in nadgradili po shemi 4 + 1 v univerzitetni program. Prehod iz dveletnega v štiriletnega je omogočil razvoj stroke in učiteljev,

Predstojniki oddelka za sanitarno inženirstvo skozi čas

Stanko Lajevec, dr. med.	1964 – 1968
Milko Križman, dipl. prav.	1968 – 1969
dr. Cveto Klofutar, univ. dipl. ing. kem.	1969 – 1972
dr. Ivan Kastelic, dr. med.	1972 – 1979
mag. Anton Strojnik, univ. dipl. pravnik	1979 – 1981
mag. Kristina Likar, viš. san. teh. in univ. dipl. org.	1981 – 1991
mag. Martin Bauer, viš. san. teh. in univ. dipl. org.	1991 – 1998
mag. Nevenka Ferfila, dipl. san. inž.	1998 – 2000
mag. Kristina Likar, viš. san. teh. in dipl. org.	2000 – 2006
mag. Mojca Jevšnik, dipl. san. inž.	2006 – 2008
mag. Damjan Slabe, viš. med. teh. in prof. zdr. vzg.	2008 –

Predmet	Predavatelj	Predaval od — do	Podpis
Biologija	doc. dr. Miha Likar		
Anatomija s fiziologijo	dr. Anton Širca		
Fizika	ing. Božidar Magajna		Božidar Magajna
Kemija	ing. Jože Hočevar		
Splošna tehnologija	ing. Jože Hočevar		
Družbena ureditev SFRJ	Peter Klintar		
Tehniško risanje	ing. Ludvik Kavc		
Matematika	prof. Ljubomir Javornik		
Komunalna higiena	dr. Srdan Sevrnik		
Mikrobiologija s parazitologijo	dr. Nada Miklič		
Ogrevanje in ventilacija	ing. Peter Novak		
Splošna epidemiologija	dr. Janez Kmet		
Razsvetjava	ing. Bojan Perme		
Predvojaška vzgoja	dr. Drago Pintar		
Infekcijske bolezni	dr. Milan Lazar		Milan Lazar
Org. zdrav. službe	dr. Tone Ravnikar		
Tehnologija živil	ing. Marian Milohojca		
Dezinfekcija, dezinfekcija, dekarizacija	dr. Jure Manfreda		Jure Manfreda
Meritve elementov okolja	dr. Gabrijel Husar		
	ing. Božo Hočevar		
	prof. Strle		
Vitalna statistika in stat. matematika	dr. Ivan Kastelic		
Socialna medicina	dr. Ivan Kastelic		
Sanit. inšp. - org. zdrav. ^{upravni postopek}	Milko Krizman		
Sanit. tehnika in osamacije	ing. Jure Čepan		
Projektiranje in prevent. sanit. nadzora			
Zdravstvena vzgoja	dr. Dušan Repovž		
Higiena dela	dr. Stane Lajčec		
Voda in odplake	ing. Karel Papis		
Angleški jezik	prof. Aleksandra Lotnik		
Nemški jezik	prof. Franc Friedl		

Predmetnik in predavatelji prve generacije višjih sanitarnih tehnikov v študijskem letu 1964.

STATISTIČNI PREGLED

Vodja letnika Boja Lužman Predstojnik oddelka dr. Stane Lajevc Ravnatelj Nives Merljak

Statistični pregled študentov	Vpisanih študentov	Med letom vstopilo	Med letom izstopilo	Socialno poreklo					
				delavec	uslužb.	člani KZ	kmetje	obrtniki	ostali
I. letnik	13	/	1						
Moški	11	/	/						
Zenske	2	/	1						
Skupaj	13	/	1						
II. letnik	12	/	/						
Moški	11	/	/						
Zenske	1	/	/						
Skupaj	12	/	/						
III. letnik	/	/	/						
Moški	/	/	/						
Zenske	/	/	/						
Skupaj	/	/	/						
Diplomiralo	12	/	/						
Moški	11	/	/						
Zenske	1	/	/						
Skupaj	12	/	/						

Ocene za uspeh: odlično (5), prav dobro (4), dobro (3), zadostno (2) nezadostno (1)

Evidenca vpisanih študentov v študijski program višji sanitarni tehnik v študijskem letu 1966.

tako da smo zadostili potrebam univerzitetnega izobraževanja v lastni stroki. V študijskem letu 2009/10 pričakujemo prvi vpis v univerzitetni študijski program prve stopnje.

V vseh teh letih je oddelek za sanitarno inženirstvo vodilo deset predstojnikov. Prvi, ki je utemeljil stroko na podlagi ameriških programov, prilagojeno razmeram in potrebam takratnega slovenskega prostora, je bil zdravnik Stanko Lajevc. Predstojnik je bil od ustanovitve oddelka leta 1964 do 1968. V letih 1968 in 1969 je predstojništvo prevzel pravnik Milko Križman. Med letoma 1969 in 1972 je bil predstojnik kemik Cveto Klofutar, do leta 1979 zdravnik Ivan Kastelic, nato je predstojništvo za dve leti prevzel pravnik Tone Strojín. Leta 1981 je predstojništvo oddelka za sanitarno inženirstvo prvič prevzela višji sanitarni tehnik Kristina Likar, ki je bila predstojnica do leta 1991. V letih 1991 in 1998 je bil predstojnik Martin Bauer, po osnovni izobraz-

Jevšnik, po osnovni izobrazbi diplomirana sanitarna inženirka. Po letu 2008 oddelek za sanitarno inženirstvo vodi Damjan Slabe, profesor zdravstvene vzgoje.

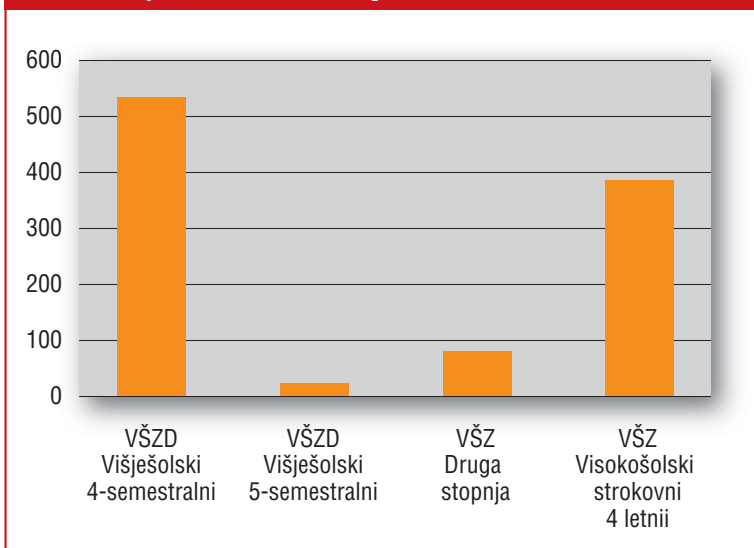
S kronologije razvoja izobraževanja je razvidno, da se je študijski program sanitarnega inženirstva razvijal po najtežji in najdaljši poti. Od šestmesečnih specialnih tečajev do univerzitetnega inženirja je minilo kar 62 let, od vpisa prvih strokovnjakov sanitarne stroke na višji stopnji pa 45 let. Šele leta 1996 smo podelili prvo diplomu na štiriletnem študiju, leta 2004 pa smo v lastni stroki dosegli vrh piramide izobraževanja – doktorat znanosti.

Analiza razvoja dodiplomskih študijskih programov

Potreba po oblikovanju profila sanitarni inženir izhaja iz spoznanj strokovnjakov Svetovne zdravstvene organizacije, da za delo v preven-

Število diplomantov sanitarnega inženirstva

tivnih zdravstvenih dejavnostih niso učinkoviti kadri z ozkimi strokovnotehničnimi znanji. Sanitarni inženir združuje znanja javnega zdravstva, inženirski pristop in princip interdisciplinarnosti in je usmerjen v prid človekovemu zdravju in zdravemu okolju. Skozi 45 let izobraževanja sanitarnih strokovnjakov na višji in visoki stopnji se je program razvijal in spreminjal glede na reforme v visokem šolstvu, razvoj stroke in potrebe v praksi.

Predmetnik prvega študijskega programa (1964) je vseboval 27 predmetov s 1.126 urami predavanj in 528 urami vaj. Med počitnicami med prvim in drugim letnikom je bila še enomesečna počitniška praksa na sanitarnih inšpekcijah. Med študijem so opravili tudi 18 ekskurzij. Študij se je končal z diplomskim izpitom, ki je bil sestavljen iz praktičnega izpita iz predmeta sanitarna inšpekcija in upravni postopek, teoretičnega izpita: higiena dela, komunalna higiena in higiena in tehnologija živil, diplomskega dela in zagovora.

Učni načrti so bili večkrat spremenjeni. Študijski program, po katerem se izobražujejo strokovnjaki sanitarne stroke, je tako doživel pet temeljnih sprememb. Prvi program je bil prilagojen potrebam višjega sanitarnega tehnika in je bil izrazito praktično naravnano. Naslednja sprememba je študij podaljšala za en semester (pet-

semestralni program), diplomant pa je pridobil strokovni naziv sanitarni inženir. Predmetnik se je razširil z novimi predmeti, povečal se je obseg teoretičnih vsebin. Na izteku zakona o usmerjenem izobraževanju je bil program prve stopnje dopolnjen s programom druge stopnje sanitarnega inženirstva. Pripravljen in izvajan je bil po vseh zahtevah univerzitetnega programa. Na drugi stopnji so bile dodane pretežno okoljske in preventivne vsebine. Zakon o visokem šolstvu je postavil nove okvire izvajanja študijskih programov – ukinjeno je bilo stopenjsko izobraževanje. Ker tedanji VŠZ ni izpolnjeval pogojev za preoblikovanje v fakulteto, smo bili prisiljeni študijskega programa prve in druge stopnje preoblikovati v enovit visokošolski strokovni študijski program sanitarno inženirstvo. Vanj je bilo vključenih več teoretičnih vsebin, saj je bil upoštevan vidik, da sanitarni inženir kot zdravstveni delavec po končanem šolanju opravi še obvezno pripravništvo v preventivni zdravstveni stroki.

Osnovno izhodišče pri zadnji prenovi študijskega programa v univerzitetni študijski program prve stopnje je bilo upoštevanje temeljnih ciljev bolonjskega procesa, predvsem pa prizadevanje za preoblikovanje v univerzitetni študij. Z novim programom smo tako razširili strokovne vsebine, jih posodobili in uskladili s primerljivimi

Sodelavci oddelka za
sanitarno inženirstvo ZF.

tujimi programi. Pri prenovi smo se odločili za model 4 + 1, predvsem ker diplomanti za svoje strokovno delo potrebujejo znanja z zdravstvenega, ekološkega in inženirsko-tehničnega ter upravnopravnega področja. Program jim bo omogočal delovanje na širokem področju preventivne zdravstvene in ekološke stroke, pomeni znatno posodobitev učnih vsebin kakor tudi izobraževalnega pristopa z uvajanjem sodobnejših izobraževalnih metod. Vsebina študija je zasnovana tako, da študent pridobi bazična znanja s področij naravoslovnih ved, ki jih prenese na področje sanitarnega inženirstva, osvoji etične, družbene in pravne okvire v povezavi z zdravjem in okoljem. Pri zdravstvenih vsebinah osvoji osnove delovanja človekovega telesa, seznanji se z obvladovanjem bioloških, kemijskih in fizikalnih agensov, epidemiologijo nalezljivih in nenalezljivih bolezni ter higieno, vse pa nadgradi z inženirskimi znanji, ki mu služijo pri pripravi tehničnih in tehnoloških rešitev okoljskih in zdravstvenih problemov.

Univerzitetni študijski program obsega v vsakem od štirih letnikov 60 kreditnih točk študijskih obveznosti po ECTS. Skupen obseg študijskih obveznosti je 240 ECTS. Od skupnega števila kreditnih točk je 213 (88,75 %) obveznih vsebin in 27 (11,25 %) izbirnih. Obseg praktičnega

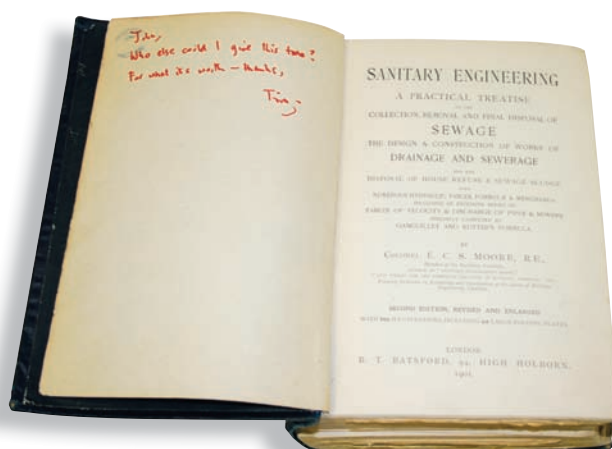
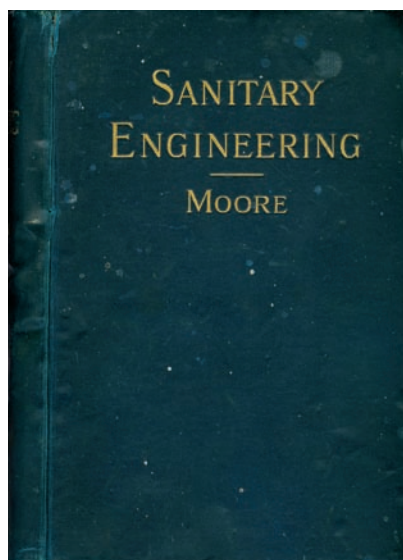
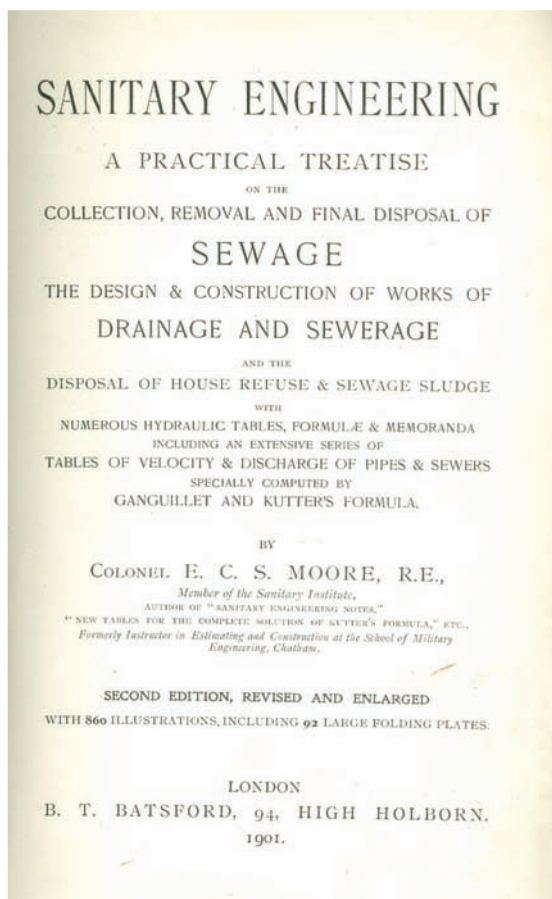
usposabljanja v delovnem okolju predstavlja 18 ECTS. Usposabljanje bo potekalo v učnih bazah ZF pod vodstvom mentorjev, in sicer po drugem in tretjem ter v četrtem letniku. Vsebinska področja praktičnega usposabljanja se navezujejo na vsebino predmetov, ki jih študenti poslušajo v posameznem letniku, in strokovno specifične kompetence, ki jih študent postopoma pridobiva skozi program. Ta se bo začel izvajati z vpisom v študijskem letu 2009/10.

Pri izvedbi študijskega programa sanitarno inženirstvo sodeluje petinpetdeset visokošolskih učiteljev in sodelavcev, ki so zaposleni na ZF, drugih fakultetah UL in različnih učnih bazah.

Študijski program druge stopnje

Študijski program druge bolonjske stopnje sanitarno inženirstvo je trenutno v pripravi. Študij za pridobitev naziva magister sanitarnega inženirstva bo trajal še dodatno leto po koncu prve stopnje. Študenti bodo glede na svoje zanimanje izbrali posamezno strokovno področje:

- epidemiologija nalezljivih in nenalezljivih bolezni,
- inšpekcijsko nadzorstvo,
- komunalna higiena,
- zdravstvena ekologija,
- higiena in varnost živil,
- ocenjevanje vplivov na zdravje in okolje.

Učbenik za področje sanitarnega inženirstva iz leta 1901.

Glede na trenutno veljavno zakonodajo in predvidene vstopne pogoje se bodo v študij na drugi stopnji lahko vključili tudi diplomanti visokošolskega strokovnega študijskega programa sanitarno inženirstvo. V tem vidimo tudi možnost in priložnost za sodelovanje z visokoškolskimi institucijami z balkanske regije in iz Evropske unije, tako pri izmenjavi študentov kot pedagoškega kadra. Prvi vpis predvidevamo v študijskem letu 2011/12, odvisno od poteka akreditacije študijskega programa.

Razvoj kadrov

Prvotno so v študijskem procesu skoraj v celoti sodelovali zunanji strokovnjaki z mnogih fakultet Univerze v Ljubljani, praktična znanja pa so pokrivali strokovnjaki iz prakse. Leta 1976 se je na

VŠZD, oddelku za sanitarno inženirstvo, zaposlil prvi strokovnjak s področja sanitarne stroke, ki pa je bil glede na možnosti izobraževanja samo višji sanitarni tehnik. Glavnino visokošolskih učiteljev so še vedno predstavljali posamezni strokovnjaki različnih področij. Za pridobitev visokošolskih učiteljskih nazivov s področja sanitarnega inženirstva so morali višji sanitarni tehniki za ustrezno izobrazbo najprej diplomirati na fakultetah sorodnih strok in se nato vrniti na podiplomsko izobraževanje s področja preventive.

Šele štiriletno izobraževanje je omogočilo hitrejši strokovni in znanstveni napredek sanitarnih inženirjev. Prvi sanitarni inženir je bil na UL izvoljen v naziv docenta s področja sanitarnega inženirstva leta 2007. Tako je danes redno za-

poslenih devet diplomiranih sanitarnih inženirjev, od tega dva docenta, dva višja predavatelja in pet asistentov.

Prav tako je fakulteti uspelo zaposliti različne strokovnjake, ki razvijajo vsebine svojih strok, usmerjeno na sanitarno inženirstvo, in področja drugih strok, ki jih izobražujemo. Zaradi izrazite interdisciplinarnosti študijskega programa pri njegovi izvedbi še vedno sodelujejo strokovnjaki mnogih fakultet UL in strokovnjaki iz prakse. Nekatere fakultete za ta področja zaposlujejo naše diplomante kot asistente, ki bodo v prihodnje nadaljevali razvoj izbranih področij. Prav skozi ta model uspešno nadaljujemo multidisciplinarnost razvoja stroke. Prav tako intenzivno sodelujemo tudi s strokovnjaki s terena, ki jih ustrezno habilitiramo in vključujemo v pedagoški proces.

Študenti in diplomanti

V 45 letih je diplomiralo 1.014 strokovnjakov sanitarne stroke, od tega 537 višjih sanitarnih tehnikov in 25 sanitarnih inženirjev na višji stopnji. Od leta 1993 se je izvajal dvostopenjski študij po zakonu o usmerjenem izobraževanju. Na drugi stopnji je diplomiralo 83 diplomiranih sanitarnih inženirjev. Po letu 1996 se izvaja enovit štiriletni visokošolski strokovni študijski program. Do junija 2009 je študij končalo 392 diplomiranih sanitarnih inženirjev. Še vedno menimo, da je bil dvostopenjski študij izvajan strogo po zahtevah prve in druge stopnje, kajti na drugi stopnji so učili samo učitelji z licenco za izvajanje univerzitetnih študijskih programov. Po zakonu o usmerjenem izobraževanju je šola dobila naziv Visoka šola za zdravstvo pred uveljavitvijo zakona o visokem šolstvu, zato menimo, da 83 diplomiranih sanitarnih inženirjev zaradi togosti reševanja problema po krivici ni dobilo priznane univerzitetne izobrazbe.

V študijski program v povprečju letno vpišemo 45 študentov. V študijskem letu 2008/09 je bilo vpisanih 144 študentov – 74 v prvem letniku, 17 v drugem, 34 v tretjem in 19 v četrtem. V

zadnjem času smo si prizadevali, da učitelji in sodelavci posvečajo več pozornosti in zahtev za sprotne študije. To nam še ne uspeva v celoti, kar dokazuje razporeditev študentov po letnikih. Tudi zato imamo že vrsto let intenzivno tutorsko in mentorsko delo, v nekaterih primerih tudi ponavljalne vaje pri posameznih predmetih. Menimo, da študenti še vedno kampanjsko študirajo. V sanitarnem inženirstvu je razpisanih zelo malo štipendij, zato morajo študenti ob študiju opravljati še študentsko delo. Z uvedbo bolonjskega študija je večji poudarek na individualnem pristopu in sprotne delu študenta, to pa predstavlja izziv za učitelje in študente.

Mednarodno sodelovanje

Na začetku je bilo mednarodno sodelovanje usmerjeno predvsem na nekdanjo Jugoslavijo, ki se je nadaljevalo tudi po razpadu skupne države. VŠZD in nato VŠZ je vseskozi pomagal pri razvoju šolanja sanitarnih strokovnjakov v drugih republikah nekdanje države, prvo generacijo višjih sanitarnih tehnikov na Reki in v Zagrebu pa je celo izvajala v obliki dislociranih oddelkov.

Oddelek mednarodno sodeluje na pedagoškem in znanstvenoraziskovalnem področju. Pri izvedbi rednih študijskih obveznosti sodelujejo tudi različni vabljeni mednarodni strokovnjaki, prav tako naši učitelji gostujejo na tujih institucijah.

Pri razvoju štiriletnega programa je bila prvotna ideja, da bi na univerzitetni stopnji program izvajali skupaj z reško medicinsko fakulteto – program bi izvajali strokovnjaki obeh univerz. Zaradi družbenopolitičnih sprememb (razpad nekdanje skupne države) se izvedba žal uresničila. V tem obdobju smo z reško fakulteto začeli sodelovati tudi s italijanskimi šolami, ki so imele podoben študijski program. Oddelek sanitarnega inženirstva ZF še vedno sodeluje z reško medicinsko fakulteto, Visoko šolo za zdravstvo v Zagrebu, Visoko šolo za zaščito pri delu Zagreb in Visoko zdravstveno šolo strokovnih študij v Beogradu. Intenzivno sodelovanje je potekalo s sarajevsko fakulteto zdravstvenih študij, ki je

Likar K, Bauer M (2006)
Izbrana poglavja iz higijene.
Ljubljana: Visoka šola za zdravstvo.

postavljala koncept univerzitetnega študija sanitarnega inženirstva. Izoblikovala je program po konceptu 4 + 1, programa pa sta si tudi vsebinsko zelo podobna. Med nastajanjem programa po zahtevah bolonjske deklaracije smo naš koncept predstavili v Španiji in Nemčiji.

S Fakulteto za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani smo uspešno sodelovali na treh mednarodnih raziskovalnih projektih, nekaj projektov s področja ekologije pa je še vedno v teku. Prav tako sodelujemo na več mednarodnih raziskovalnih programih z Biotehniško fakulteto in se povezujemo z raziskovalci na različnih področjih tako v Evropi kot zunaj nje.

Prostorski pogoji

Pri izvajanju študijskih programov in raziskovalnega dela so se visokošolski učitelji in študenti do gradnje novega stolpiča B leta 2005 spopadali s prostorsko stisko. Študij se je v samem začetku izvajal v prostorih Uršulinskega samostana na Veselovi ulici, pozneje se je z gradnjo novih prostorov oddelek leta 1967 preselil na zdajšnjo lokacijo. Kljub temu je bila izvedba pouka zaradi prostorske stiske vezana na predavalnice in laboratorije mnogih inštitucij po Ljubljani.

Izvedba in organizacija študijskega programa se je leta 2005 z dograditvijo stolpiča B precej izboljšala, tako za študente kot učitelje. Pridobili smo nove prostore za visokošolske učitelje, predvsem pa nove laboratorije za izvajanje

IZBRANA POGlavJA IZ HIGIENE

Kristina Likar
Martin Bauer

študijskega procesa in raziskovalnega dela. Najdragocenejša pridobitev so laboratoriji: laboratorij za delovno in bivalno okolje, laboratorij za raziskave onesnaženosti zraka, laboratorij za higieno objektov in procesov, laboratorij za proučevanje procesov staranja in laboratorij za zdravstveno ekologijo.

Vizija razvoja

Z uveljavitvijo študija sanitarnega inženirstva na vseh treh stopnjah se bo zdravstveno- inženirski pristop razreševanja in obvladovanja higienskih in okoljskih problemov potrdil kot pravilen. V prihodnje vidimo sanitarnega strokovnjaka kot aktivnega v vseh institucijah na področju zdravja in okolja tako v Sloveniji kot Evropi.

Pripravila:
Mag. Kristina Likar in Gregor Jereb

mag. Kristina LIKAR

viš. san. teh., univ. dipl. org., višja predavateljica

Sanitarnega strokovnjaka smo utemeljili in ga pripeljali do zelene stopnje izobrazbe. S sedanjim študijskim programom, pomočjo vseh oddelkov in sedanjo fakulteto ste nepremagljivi!

Kristina Likar je rojena 8. marca 1944 v Biču na Dolenjskem. Leta 1963 je maturirala na Srednji šoli za sanitarne in laboratorijske tehnike. Izobraževanje je nadaljevala na sanitarnem oddelku Višje šole za zdravstvene delavce in diplomirala leta 1968, leta 1982 pa tudi na Fakulteti za organizacijske vede Univerze v Mariboru. Opravila je podiplomski študij iz socialne medicine in higijene na Medicinski fakulteti v Ljubljani in diplomirala leta 1986, magistrski študij pa je leta 1990 prav tako na Medicinski fakulteti v Ljubljani končala z zagovorom magistrske naloge. Sedem let je bila zaposlena kot sanitarna inšpektorica na Upravi za inšpekcijske službe Mesto Ljubljana (1969–1975). Preostala leta službovanja (1975–2006) je bila zaposlena na Visoki šoli za zdravstvo v Ljubljani. Med letoma 1983 in 1991 ter 2000 in 2006 je bila predstojnica oddelka za sanitarno inženirstvo, v letih 1994 in 2000 pa vodja katedre za zdravstveno ekologijo in nadzorstvo. S sodelavci je objavila tri učbenike in tri praktikume za vaje s področja higijene in sanitarnega nadzorstva, bila je mentorica 74 diplomantom, med katerimi so trije prejeli Prešernove nagrade Visoke šole za zdravstvo. Objavila je 87 del v domači in tuji strokovni literaturi.

V enaintridesetih letih službovanja na Visoki šoli za zdravstvo je bil vzgojno-izobraževalni program za višje sanitarne tehnike in sanitarne

inženirje petkrat prenovljen. Vse prenove je vodila strokovno in organizacijsko. Vodila ali sodelovala je v delovnih skupinah za pripravo opisa poklica višjega sanitarnega tehnika; vzgojno-izobraževalnega programa za sanitarno delo; petsemestralnega vzgojno-izobraževalnega programa za sanitarno inženirstvo; visokošolskega vzgojno-izobraževalnega programa za sanitarno inženirstvo; opisa poklica diplomiranega sanitarnega inženirja; programa pripravništva za višje sanitarne tehnike; programa pripravništva za sanitarne inženirje. Habilitirana je bila za višjo predavateljico pri higieni in nadzorstvu. Predmete je predavala na Visoki šoli za zdravstvo, Visoki šoli za turizem v Portorožu in dve leti tudi na Pedagoški fakulteti v Ljubljani.

Sodelovala je v mednarodnih projektih: Phare multi-country programme in distance education – continuing education module for environmental health engineers (CEMEHE), International project CD 89/106/EEC in SLO Construction Works Regulations (Tempus IB_JEP-14125-1999, CD 89/106/EEC v slovenskih gradbenih predpisih).

Je soustanoviteljica in častna članica Zbornice sanitarnih tehnikov in inženirjev Slovenije, članica Društva sanitarnih delavcev Slovenije, Društva živilskih higienikov Slovenije in članica GEENET pri SZO.

Kakšni so bili vaši prvi vtisi ob začetku službovanja?

Na začetku, ko sem prihajala na delovno mesto, sem bila navdušena, ko pa sem začela delati, sem bila nekako obupana, saj sem bila na oddelku za sanitarno inženirstvo tako rekoč sama. Poleg kolegice, ki je bila biologinja, nisem imela nikogar, s katerim bi lahko razpravljala o študijskem programu in strokovnih problemih, zato sem tovrstne kontakte iskala pri kolegih na terenu. Ko sem prevzela oddetek, je bil njegov predstojnik dr. Cveto Klofutar z Biotehniške fakultete, predavatelj pa so bili zunanji učitelji. Naslednja težava, na katero sem naletela, je bila dokumentacija o oddelku in študijskem programu. Nobenih dokumentov nisem imela, na primer učnih načrtov za takratnih šestintrideset predmetov, ker so jih imeli zunanji učitelji pri sebi. Na voljo je bil le vzgojno-izobraževalni program, ki ga je pripravil dr.

Lajovic, vendar s pomanjkljivim rojstnim listom. Zato sem najprej uredila rojstni list, nato so sledile neprestane prenovne študijskega programa. Želeli smo dvigniti kakovost študijskega programa. Na začetku so bili oddelki z rednimi študenti manjši, vpisovali smo jih le deset do petnajst. Močnejši so bili oddelki z izrednimi študenti. Na sanitarni oddelek so se vpisovali večinoma tisti, ki na drugih oddelkih niso bili sprejeti. Nato so se v približno desetih letih razmere postopno obrnile. Ugled oddelka se je povečal in študenti so začeli drugače obravnavati naš študijski program.

Se spomnite kakšnega dogodka na strokovnem področju, ki je bil za vas še posebno pomemben oziroma je na vas naredil poseben vtis?

O stroki lahko povem, da sem morala na začetku neprestano zagovarjati utemeljenost potrebe takratnega višjega

sanitarnega tehnika. Vsi so govorili, da ta profil v zdravstvenem sektorju ni potreben. Nekateri so celo dejali, da je sanitarni inženir sodelavec v

gram: višje- in visokošolskega. Če nam ne bi uspelo s štiriletnim programom, bi sama, čeprav predstavljam pedagoški sanitarni »eros«,

Bila sem v hudi dilemi, ali začeti resnično veliko delo in dvigniti raven izobraževanja ali pa ukiniti študijski program. Odločili smo se in z entuziazmom zasnovali fakultetni dvostopenjski študijski program: višje- in visokošolskega.

zdravstvu. Zato je bilo zame najtežje obdobje takrat, ko je nastopila zakonodaja o usmerjenem izobraževanju. Nenadoma sem spoznala, da z dvoletnim izobraževanjem študentom ne moremo predati tako obsežnega kompleksa znanja, da bi lahko suvereno nastopali na terenu in bili dobri strokovnjaki v zdravstvu. Bila sem v hudi dilemi, ali začeti resnično veliko delo in dvigniti raven izobraževanja ali pa ukiniti študijski program. Odločili smo se in z entuziazmom zasnovali fakultetni dvostopenjski študijski pro-

predlagala ukinitvev takratnega študijskega programa. Vedela sem, da nudi višješolski program premalo znanja za kompleksno poznavanje higiensko-ekološke problematike. Diplomant prve stopnje ni bil dovolj strokovno samozavesten in tudi ni imel dovolj znanja, da bi lahko suvereno nastopal na terenu. Uspelo nam je s fakultetno prvo in drugo stopnjo. Ko pa smo program utemeljili in ga pripeljali do izvajanja, se je spremenila zakonodaja, tako da smo znova imeli visokošolski strokovni študijski program.

Tovrstnih strokovnjakov, kot je naš, ki je strokovnjak z zdravstvenim načinom mišljenja in s tehničnim pristopom reševanja higiensko-ekološke problematike, je resnično zelo malo. Vendar smo vztrajali in glede na sedanje zaposlovanje smo, kot kaže, imeli prav. Sanitarnega strokovnjaka smo utemeljili in ga pripeljali do zelene stopnje izobrazbe. Z veseljem povem, da imamo med našimi profili že dva doktorja znanosti, ki sta hkrati že docenta.

Je bil morda na osebnem področju kakšen zanimiv ali pomemben dogodek med službovanjem, na katerega radi pomislite?

Dve spoznanji sta me presenetili: nikoli od otroštva naprej se nisem videla kot učiteljica oziroma pedagoška delavka. Zaradi okoliščin sem začela delati na šoli in presenečena sem bila, kako rada sem delala s študenti, celih enaintrideset let. Lepo smo se razumeli. Vsako študijsko leto smo ob koncu organizirali

---

strokovno ekskurzijo, na kateri smo združili koristno s prijetnim. Vsako staro leto smo končali s prijetnim druženjem študentov in učiteljev, tudi vse zunanje učitelje smo povabili. To tradicijo so kolegi ohranili. Presenetilo me je tudi, da so študenti prihajali k meni z zelo osebnimi stiskami, katere sem jim pomagala reševati, z nasveti ali s tolažbo. Na osebni ravni o medčloveških odnosih s kolegi lahko rečem, da je bil vsak dan kakšen dogodek. Kar pestro je bilo v teh letih službovanja.

Kako vidite prihodnost razvoja oddelka za sanitarno inženirstvo glede na vašo dolgo prehojeno pot, tako na pedagoškem kot strokovnem področju?

Strokovna in laična javnost v zdravstvu še vedno v ospredju postavlja zdravnika. Izkazalo pa se je, da drugi zdravstveni strokovnjaki lahko določene težave rešujejo bolj ekonomično in kompleksno.

Menim, da so zdravniki glede na današnje javno zdravje prebivalstva dovolj zaposleni s problematiko zdravja posameznika in skupin. Če pa želimo pri zdravju delovati kompleksno, potrebujemo skupino različnih strokovnjakov. Kot drugi vidik bi omenila, da je bila higienska stroka v zadnjih letih precej zanemarjena. V ospredju je bila ekologija, kar je razumljivo, saj je na tem področju ogromno problematike. Vendar menim, da bi moral biti tudi zdravstveni sektor bolj prisoten pri ekologiji. Higienski in ekološki problemi so danes tako veliki, da potrebujemo strokovnjaka, ki bi celovito reševal tovrstno problematiko. Poudarila bi, da smo skozi »sanitarca« vzgajali strokovnjaka za reševanje zdravstveno-ekološke problematike. Ker smo ga ohranili in pripeljali do najvišje stopnje izobraževanja, imamo prednost pred drugimi evropskimi državami. V prihodnje bo naš strokovnjak prisoten po vsej Evropi. Njegovo oprijemališče

bo predvsem higiena, in sicer higienske analize posameznih procesov in zdravstveni pristop k ekološki problematiki.

Sklepna misel

Na oddelku sem začela sama. Če pogledam sedanje stanje, koliko sanitarnih inženirjev je zaposlenih s štiriletno visokošolsko izobrazbo, sem izjemno zadovoljna. To smo premaknili samo v dobrih enaintridesetih letih. Dobrega strokovnjaka, kot je naš, ni tako enostavno zgraditi. S sedanjim študijskim programom, pomočjo vseh oddelkov in sedanjo fakulteto ste nepremagljivi!

ZDRAVSTVENA NEGA

Zgodovina in razvoj izobraževanja za poklic medicinske sestre

Izobraževanje za zdravstveno nego ima v Sloveniji dolgo tradicijo, saj je Šola za medicinske sestre v Ljubljani že v študijskem letu 1951/52 začela poleg srednješolk sprejemati tudi kandidatke s končano srednješolsko izobrazbo. Potreba po višje izobraženi medicinski sestri ni nastala zaradi posnemanja študijskih programov drugih, razvitejših držav, temveč je zorela v praksi, saj je delo v zdravstveni negi postajalo vedno bolj zahtevno. Poleg negovanja bolnikov v bolnišnicah so medicinske sestre prevzemale

vedno več nalog na preventivnem, pedagoškem in zdravstvenovzgojnem področju. Zakon, ki je urejal to področje izobraževanja, je bil sprejet leta 1954, ko je študij končala že prva generacija višjih medicinskih sester. V naslednjih 55 letih se je program stalno spreminjal in prilagajal tako vsebinsko kot glede trajanja študija in prilagajanja obstoječi zakonodaji. Leta 1962 je bil sprejet Zakon o Višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani (Ur. l. LRS, št. 21/62), ki je združil Višjo šolo za medicinske sestre z Višjo šolo za fizioterapevte in Višjo šolo za rentgenske pomočnike.

Študentke zdravstvene nege leta 1956,
z mentorico in go. Nives Merljak.

Do leta 1960 je izobraževanje potekalo le v obliki rednega študija, potem pa tudi kot izredni študij, ki se je izvajal v Ljubljani in na dislociranih enotah šole v Zagrebu, na Reki, v Mariboru in Valdoltri. Do študijskega leta 1976/77 je študij trajal tri leta – šest semestrov. Naslednji pomemben mejnik v izobraževanju medicinskih sester je bila leta 1975 vključitev Višje šole za zdravstvene delavce v Univerzo v Ljubljani (Zakon o visokem šolstvu, Ur. l. SRS, št. 13/75).

Študijski program se je nenehno izpopolnjeval in prilagajal novim dosežkom znanosti in spremembam zakonodaje v izobraževanju in zdravstvenem varstvu. Po letu 1977 se je začel krajšati s treh let na dve leti. V študijskih letih 1977/78 in 1978/79 je potekal po petsemestralnem

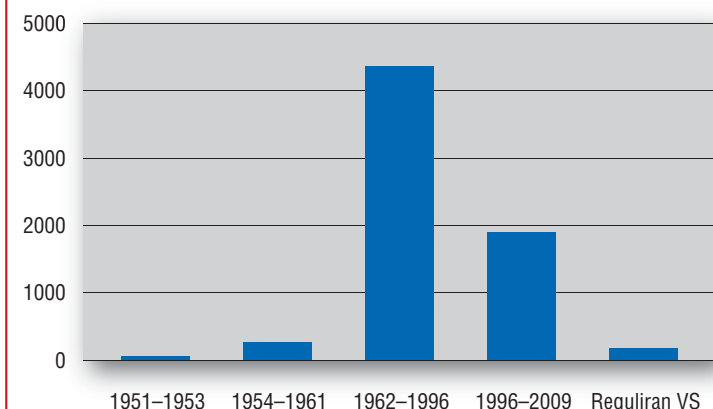
programu in v študijskem letu 1979/80 po štirisemestralnem.

Po svetu si prizadevajo, da bi medicinske sestre dosegle najvišjo stopnjo izobrazbe, vključno z doktoratom znanosti v lastni stroki, kar v Sloveniji še ni mogoče. Program za izobraževanje nosilk zdravstvene nege je skozi leta izgubljal število ur. Od prvega šestsemestralnega študija s 3.880 urami teoretičnih in praktičnih vsebin se je leta 1978 število ur skrčilo na 1.800, nato se je leta 1991 s podaljšanjem na pet semestrov število ur rahlo povečalo na 1.875, po prehodu na visokošolski strokovni program pa je študij znova obsegal šest semestrov z 2.380 urami. Kljub nenehnemu zmanjševanju števila ur je program sledil razvoju stroke zdravstvene nege in preobrazbi zdravstvene nege iz tradicionalne v sodobno. Za to je bilo treba precej prizadevanj tedanjih učiteljic, ki so si sodobna znanja pridobivale z izobraževanjem, predvsem pa z izpopolnjevanjem v tujini – tako v Evropi kot Ameriki. Z novimi vsebinami so obogatile študijski program in nova znanja prenašale na redne in izredne študente študijskega programa zdrav-

Predstojniki oddelka za zdravstveno nego skozi čas

Nives Merljak, viš. med. ses.	1976 – 1979
v. d. Gabrijela Skubic, viš. med. ses.	1979 – 1980
Stana Kavalič, viš. med. ses.	1980 – 1982
Tita Sekavčnik, viš. med. ses.	1982 – 1984
Nana Domajnko, viš. med. ses. in dipl. org. dela	1984 – 1989
Angela Hajdinjak, viš. med. ses. in dipl. soc.	1989 – 1994
Vera Štebe, viš. med. ses. in prof. ped.	1994 – 1997
mag. Marija Zaletel, viš. med. ses. in univ. dipl. org.	1997 – 2006
mag. Suzana Mlinar, viš. med. ses. in prof. zdr. vzg.	2006
Darja Ovijač, viš. med. ses. in univ. dipl. org.	2006 – 2008
Andrej Starc, dipl. zn. in univ. dipl. ped.	2008 –

Število diplomantov zdravstvene nege

Legenda

- 1951 – 1953
Šola za medicinske sestre
- 1954 – 1961
Višja šola za medicinske sestre
- 1962 – 1996
VŠZD višješolski
- 1996 – 2009
VŠZ visokošolski strokovni

stvene nege in druge oblike izobraževanja, ki so jih začele izvajati v osemdesetih letih. V Sloveniji so tudi organizirale pomembna mednarodna srečanja, na katera so prihajale strokovnjakinje iz priznanih tujih šol in fakultet.

Višja šola za zdravstvene delavce se je leta 1993 (Zakon o ustanovitvi Visoke šole za zdravstvo v Ljubljani, Ur. l., št. 32/93) preoblikovala v Visoko šolo za zdravstvo. V skladu s 13. členom je šola začela izvajati izobraževalne programe za pridobitev visoke strokovne izobrazbe v študijskem letu 1993/94. Generacija študentov, ki je bila tedaj v tretjem letniku, je študij končala po novem programu. Enako je veljalo za študente študija ob delu, ki so prešli na visokošolski strokovni program.

Takoj po spremembi študijskega programa so se začela prizadevanja za vnovično vključitev predhodnih generacij, ki so končale višješolski program. Pripravljen je bil diferencialni program, ki na začetku ni bil dobro sprejet. Po vključitvi prve generacije v študijskem letu 1997/98 pa se je zanimanje hitro razširilo. Diferencialni program je bil prilagojen spremembam študijskih programov v preteklosti.

Pomemben mejnik v izobraževanju medicinskih sester je bil začetek izvajanja fakultetnega programa zdravstvene vzgoje v študijskem letu 1993/94. Študijski program sta izvajali Pedagoška fakulteta

in Visoka šola za zdravstvo Univerze v Ljubljani. Sodelovali so učitelji Visoke šole za zdravstvo, Pedagoške fakultete, Medicinske fakultete, Pravne fakultete in priznane tuje strokovnjakinje s področja zdravstvene nege. Študijski program so strokovnjaki Svetovne zdravstvene organizacije ocenili kot zgleden. Evropski urad za zdravstveno nego Svetovne zdravstvene organizacije (ki je tudi sodeloval pri pripravah in oblikovanju kurikula) je dal pobudo, da ta program postane vzorčen za srednjo in vzhodno Evropo, saj je inovativno uveljavil strategijo zdravje za vse in nov koncept delovanja zdravstvene nege v primarnem zdravstvenem varstvu. Vsebina programa je bila usmerjena k preventivi, poudarjeni sta bili zdravstvenoizobraževalna in zdravstvenovzgojna komponenta. Od tod naziv programa zdravstvena vzgoja in strokovni naziv diplomant/-ka profesor/-ica zdravstvene vzgoje. Zadnja generacija se je vpisala v študijskem letu 1995/96. Študij je končalo 125 kandidatov. Študijski program se je nato prilagodil novi zakonodaji in šel v vnovični postopek potrditve na Univerzi, a ni bil potrjen.

Leta 2004 je Visoka šola za zdravstvo začela izobraževati medicinske sestre za reguliran poklic. Za poklice zdravnik, zobozdravnik, farmacevt, medicinska sestra, babica in veterinar veljajo v Evropski uniji sektorske direktive. Z njimi so natančno določeni vsebina in trajanje izobraževanja ter še nekateri pogoji (kadrovski, prostorski in material-

ni), ki jih morajo izpolnjevati izobraževalni zavodi. Diplomirane medicinske sestre oz. zdravstveniki so enakovredni vsem medicinskim sestram v Evropski uniji. Povsod v Evropi so jim odprta vrata, brez dokazovanja znanja in spretnosti. Cilj študijskega programa je izoblikovati medicinske sestre oz. zdravstvenike s širokim osnovnim znanjem, da bi lahko uspešno, suvereno in samostojno delovali na vseh ravneh zdravstvene dejavnosti z namenom spodbujati in nuditi pomoč posamezniku, družini, družbeni skupini za doseg optimalnih zdravstvenih potencialov.

Po nenehnih spremembah študijskega programa zdravstvena nega je bil skladno s spremembo Zakona o visokem šolstvu (Ur. l. RS, št. 119/2006) in bolonjsko deklaracijo akreditiran nov visokošolski študijski program prve stopnje, v fazi akreditacije pa je tudi študijski program druge stopnje.

Osnovna izhodišča pri prenovi študijskega programa prve stopnje so upoštevanje temeljnih ciljev bolonjske deklaracije in usklajevanje poklica z direktivami Evropske unije (nekdanje Sektorske direktive EEC/80/154, EEC/80/155, EEC/80/156, ki so sedaj združene v enotno direktivo za regulirane poklice 2005/36/EG).

Skladno s cilji bolonjskega procesa pomeni študijski program usklajevanje vsebin z razvojnimi usmeritvami stroke, predvsem pa vključuje uvajanje individualnega dela študentov. Pri prenovi so se snovalci študijskega programa odločili za model 3 + 2, kot ga imajo nekateri evropski programi v zdravstveni negi. V program so vključena področja, ki jih zahtevajo Sektorske direktive Evropske unije. Delež prakse v študijskem programu nadmešča ukinjeno pripravništvo. S takim pristopom želimo izkazati sodoben pristop v izobraževanju za zdravstveno nego. Z medsebojno prepletenim teoretičnim in praktičnim izobraževanjem želimo izobraziti študente, ki bodo odgovorni strokovnjaki na strokovnem področju zdravstvene nege (Visokošolski strokovni študijski program prve stopnje zdravstvena nega, 2008). V akreditaciji je tudi magistrskega programa, ki bo skladno z bolonjsko deklaracijo omogočal izobraževanje na drugi stopnji visokošolskega strokovnega programa.

Diplomanti

Med letoma 1951 in 2002 je na višješolskem programu diplomiralo 3.172 študentov na rednem in 1.524 na izrednem študiju. Leta 1998 so diplomirali prvi študenti visokošolskega strokovnega študijskega programa. Do konca leta 2008 jih je na rednem študiju diplomiralo 830 in na izrednem 1.103.

Ob spremembah študijskih programov so se spreminjali tudi strokovni nazivi diplomantov:

- Višja medicinska sestra za diplomantko od leta 1954.
- Višja medicinska sestra in višji medicinski tehnik od leta 1962.
- Višja medicinska sestra, višji zdravstveni tehnik od leta 1996.
- Diplomirana medicinska sestra za diplomantko in diplomirani zdravstvenik po uvedbi visokošolskega študijskega programa.

Razvoj kadrov

Na Višji šoli za medicinske sestre sta bili leta 1954 zaposleni dve visokošolski učiteljici. Na oddelku za zdravstveno nego se je s številom študentov povečevalo tudi število učiteljev, ki so pridobivali

Št. 80

Izprašan dne ..... 196..... po

Priimek in ime PROŠEK IVANKA

sin-hči Jakoba, rojena 17. V. 1931 v kraju Ljubljana
 občina ....., okraj Ljubljana, Ljudska republika SRJ
 je dovršila v šolskem letu 1963/64 diplomski izpiti razred, po U. l. SFRJ 33/64
 šole v .....

in opravljala prvi krat ^{končni zaključni} diplomski izpit od 27. XII. 1962 do 4. III. 1964

Iz izpitnih predmetov je dobila naslednje ocene:

Predmeti	Ocena pri pismenem izpitu	Ocena pri ustnem izpitu	Končna ocena
urgija z nego bolnika in prva pomoč		26. XII. 1962	odlično
infekcijske bolezni z nego bolnika in epidemiologijo		27. XI. 1962	odlično
interna medicina z nego bolnika in dietetiko		22. IV. 1962	odlično
Pediatrija		17. VII. 1963	dobro
Praktična nega bolnika na oddelku		26. II. 1964	prav dobro
Higijena in socialna medicina		4. III. 1964	prav dobro
Diplomska naloga		4. III. 1964	prav dobro

in s tem opravila ^{končni zaključni} diplomski izpit s-z prav dobitno uspehom.

Prekinil..... izpit zaradi .....

revidirano Zavrnjen..... s popravnim izpitom iz Preds. dipl. komisije
M. K. K.

Pri popravnem izpitu dne ..... 196..... je dobila oceno:

in opravila ^{končni zaključni} diplomski izpit s-z ..... uspehom.

Po uspešno opravljenem zaključnem izpitu je pridobila..... kvalifikacijo

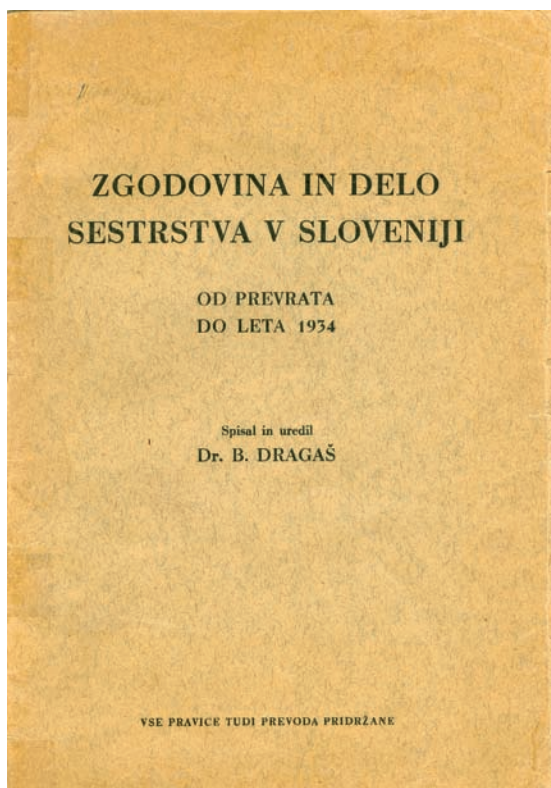
za poklic .....

Spričevalo je bilo izdano dne .....

1020/531

Duplikat spričevala izdan dne .....

Opombe: dipl. naloga: Preventivno - medicinski aspekt nevarnih
obolenj pri mladostnikih osebah
SMS Ljubljana 1949
Poliklinika Lj. dermatološki odd, 11. 8. 1962. Zalar Eva

vedno višjo izobrazbo. Z vključitvijo Višje šole za zdravstvene delavce v Univerzo leta 1975 so za visokošolske učitelje in sodelavce postali veljavni isti kriteriji kot za pedagoški kader na drugih članicah Univerze. Usposobljenost je bilo treba dokazovati v habilitacijskem postopku, ki je imel iste kriterije za vso Univerzo. Ker pri nas še ni bilo fakultetnega študija zdravstvene nege, so si morale predavateljice tega strokovnega področja pridobivati formalno izobrazbo interdisciplinarno, na družboslovnih fakultetah in z mednarodnimi povezavami slediti razvoju zdravstvene nege v svetu.

V to obdobje sodijo tudi prizadevanja za pridobitev fakultetne izobrazbe v povezavi s šolo, ki bi prilagodila študijski program visokemu izobraževanju za zdravstvene delavce. Temu se je odzvala takratna Visoka šola za organizacijo dela v Kranju, poznejša Fakulteta za organizacijske vede, ki je pripravila študij organizacije dela za zdravstvene delavce.

Na Višji šoli za zdravstvene delavce zaposlene medicinske sestre so se nato vključevale v fakulte-

Dragaš B (1938). Zgodovina in delo sestrstva v Sloveniji od prevrata do leta 1934. Ljubljana: [s. n.].

tno študije na Filozofski fakulteti, Pedagoški fakulteti, Fakulteti za organizacijo dela in v novejšem času tudi v študije na nekaterih drugih družboslovnih fakultetah. Po letu 1990 so začele tudi magistrski študij na Medicinski fakulteti v Zagrebu, Ljubljani, na Fakulteti za organizacijske vede, Filozofski fakulteti, Fakulteti za družbene vede in tudi v Veliki Britaniji.

Prva medicinska sestra magistra znanosti je postala Silvestra Hoyer, prvi magisterij iz zdravstvene nege je v Veliki Britaniji končala Ivanka Žnidaršič, prva medicinska sestra z doktoratom znanosti v Sloveniji je Silvestra Hoyer. Prva docentka za področje zdravstvene nege, zdravstvene nege v patronažnem varstvu in informatike v zdravstvu je leta 2003 postala doc. dr. Olga Šušteršič.

Leta 2009 je bilo v oddelek zdravstvene nege Zdravstvene fakultete povezanih 27 visokošolskih učiteljev in sodelavcev, od tega ena redna profesorica, ena izredna profesorica, dve docentki, štiri višje predavateljice, deset predavateljev, sedem asistentov in dve strokovni sodelavki.

Analiza razvoja podiplomskih študijskih programov

Po letu 1970 je VŠZ organizirala tudi podiplomsko izobraževanje v obliki eno- ali dvosemestralnih specializacij oz. tečajev:

– Enosemestralni tečaj iz intenzivne nege v študijskem letu 1970/71 in 1971/72, ki je obsegal 137 ur teorije in 168 ur prakse (prvo leto) oz. 142 ur teorije in 252 ur prakse ob drugem razpisu. Kandidati so morali pripraviti seminarsko nalogo in zaključni pisni test.

– 1970/71, 1971/72, 1972/73: enosemestralni tečaj iz psihiatrične nege, v študijskih letih 1974/75, 1975/76 in 1977/78 pa dopolnilni tečaj iz istega strokovnega področja – dvosemestralno izobraževanje.

– 1973/74/75: dvosemestralni tečaj iz medicinskega dela.

Pahor M (2006). *Medicinske sestre in univerza*.
Zbirka Zrenja, Domžale: Založba Izolit

– Prva specializacija z dvosemestralnim študijskim programom je bila izvedena leta 1986, in sicer s področja psihiatrične zdravstvene nege. Sledile so ji specializacija iz oftalmološke zdravstvene nege, ginekološko-porodniške in patронаžne zdravstvene nege. Specialistični študij je končalo 163 diplomantov. Dobili so naziv višja medicinska sestra – specialist/-ka ustreznega strokovnega področja.

– Podiplomsko strokovno izpopolnjevanje v obsegu 400 ur za vodilne in vodstvene medicinske sestre Kliničnega centra je bilo organizirano v študijskem letu 1994/95. V naslednjem študijskem letu je bilo znova organizirano za vodilne medicinske sestre Kliničnega centra in vodilne medicinske sestre zdravstvenih zavodov. Takrat je bilo v program prvič vključeno raziskovalno delo. Za uspešen konec študija so kandidatke izdelale raziskovalne projekte, v katerih so morale uporabiti teoretična izhodišča sodobne zdravstvene nege kot podlago za izboljšanje kakovosti zdravstvene nege.

– Leta 1995 je bilo organizirano je bilo strokovno izpopolnjevanje za medicinske sestre Onkološkega inštituta.

– Študijski program druge stopnje zdravstvena nega je v fazi akreditacije. Skladno s 33. členom Zakona o visokem šolstvu – uradno prečiščeno besedilo (Ur. l. RS, št. 119/06) bo ta študijski program študentom omogočal poglobljanje znanja na širših znanstvenih in strokovnih področjih, jih usposabljal za iskanje novih virov znanja, za uporabo znanstvenoraziskovalnih metod v širšem spektru problemov in v morebitnih novih oz. spremenjenih okoliščinah, za prevzemanje odgovornosti za vodenje najzahtevnejših delovnih sistemov ter za razvijanje kritične refleksije, socialnih in komunikacijskih zmožnosti za vodenje skupinskega dela. Zlasti pa bo usposabljal kandidate za izvajanje sodobne zdravstvene nege in uveljavljanje strategije zdravja za vse z učinkovito promocijo zdravja in zdravstvenovzgojnim delom z vsemi populacijskimi skupinami.

– V sklopu vseživljenjskega učenja se pripravljajo tudi programi za izpopolnjevanje, ki bodo medicinskim sestram, ki delujejo na mnogih specializiranih strokovnih področjih, omogočali poglobiti in nadgraditi tako teoretična kot praktična znanja in veščine.

Pred učitelji in sodelavci za področje zdravstvene nege so mnogi strokovni in znanstveni izzivi. Stroka zdravstvene nege se v svetu in pri nas razvija z veliko naglico, zato od izobraževalnih inštitucij zahteva vedno nove študijske programe tako na dodiplomski kot podiplomski stopnji. Potreba po zadovoljevanju teh zahtev se kaže skozi bogato zgodovino izobraževanja za zdravstveno nego v Sloveniji, kjer je pomembno vlogo vedno igrala prav Visoka šola za zdravstvo. Ob tem pa se kaže tudi potreba po akademizaciji te strokovne discipline. Oddelek za zdravstveno nego Zdravstvene fakultete ima kadre, ki tem zahtevam lahko zadostijo.

Pripravila:
dr. Marija Zaletel

Nana DOMAJNKO

viš. med. ses., univ. dipl. org., višja predavateljica

Zdravstvena nega je samostojna stroka s svojimi cilji in nalogami, z ljudmi, ki morajo to delo opravljati suvereno in odgovorno ter v sodelovanju z drugimi zdravstvenimi profili.

Nana Domajnko je leta 1959 diplomirala na Višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani in se nato zaposlila v Zdravstvenem domu Vrhnika kot patronažna medicinska sestra. V pedagoško delo se je vključila leta 1963 na Centru strokovnih šol v Ljubljani. Kot predavateljica se je leta 1966 zaposlila na Višji šoli za zdravstvene delavce. Leta 1979 je diplomirala na Visoki šoli za organizacijske vede v Kranju (zdravstvena usmeritev). Postala je nosilka predmeta metode zdravstvenega izobraževanja, ki je bil vključen v vse študijske programe Višje šole za zdravstvene delavce. V letih 1983 in 1989 je bila predstojnica oddelka za zdravstveno nego. Vodila je delovne skupine za pripravo vzgojno-izobraževalnih programov dodiplomskega in podiplomskega študija, programov pripravništva in specializacij. Sodelovala je pri izvedbi enoletnega študijskega programa iz menedžmenta za vodilne medicinske sestre Kliničnega centra v Ljubljani. Vključena je bila v pripravo fakultetnega študija zdravstvene vzgoje in njegovo realizacijo. V sklopu mednarodnega programa TEMPUS je sodelovala pri projektih Razvoj visokošolskega programa za zdravstveno nego in Izobraževanje za zdravstveno nego v Evropi. Prav tako je sodelovala pri izmenjavi učiteljev z visoko šolo v Gentu (Belgija) in University of East London (Velika Britanija). Na matični šoli in v celotnem slovenskem prostoru je razvijala predmet zdravstvena vzgoja. Napisala je učbenik Metode zdravstvenega izobraževanja in objavljala članke v strokovni periodiki. V letih 1989 in 1992 je bila predsednica Zveze društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije. Bila je prva predsednica Zbornice zdravstvene nege (1992–1997) in je odigrala ključno vlogo pri sprejemu strokovnega združenja v Mednarodni svet medicinskih sester (ICN) leta 1993. Istega leta je prejela priznanje Republike Slovenije v zdravstvu.

Kakšni so bili Vaši prvi vtisi ob začetku službovanja?

Svojo službeno pot sem začela v patronažni službi, v zdravstvenem domu Vrhnika. Namenjena sem bila za izvajanje monovalentne patronažne službe. Delala sem s tuberkoloznimi bolniki v protituberkoloznem dispanzerju. Prva služba je pozitivno vplivala name, saj sem spoznala, da je to delo zelo odgovorno in zahteva veliko mero samostojnosti. Šla sem tudi na izpopolnjevanje in krožila po različnih oddelkih na Kliničnem centru, v ljubljanskem centralnem protituberkoloznem dispanzerju in v bolnici Golnik. Šele, ko sem pridobila vsa potrebna znanja je direktor odločil, da sem sposobna za samostojno delo. Poleg patronaže sem se ukvarjala tudi s poučevanjem, in sicer higienskega minimuma, imela sem tečaje prve pomoči in materinske tečaje. Tedaj sem začutila, da bi se rada ukvarjala s pedagoškim delom, zato sem iskala priložnost za delo na takratni Višji šoli za

zdravstvene delavce. Želja se mi je kasneje, v letu 1966 tudi izpolnila. Moja prva zadolžitev v novi službi je bila zdravstvena nega oziroma natančneje nega bolnika. Imela sem zelo dobro mentorico, gospo Stano Kavalič, ki nas je usposobila za to delo. Spoštovali smo jo, ker je bila strokovno zelo usposobljena in osebno zelo natančna in večinoma neizprosna v svojih zahtevah, zato je bilo usposabljanje zelo zahtevno.

S prevzemom pedagoških nalog sem morala prevzeti tudi organizacijske naloge določenega letnika študentov. Skrbela sem za urnike posameznega letnika, razpisovala vaje, povezovala sem se z zunanjimi predavatelji in s kolegicami na šoli.

Poudarila bi rada, da sem bila zelo lepo sprejeta na Višjo šolo za zdravstvene delavce. Dali so mi občutek, da so me potrebovali. Všeč mi je bilo in ostal je zelo lep spomin na kolegice, ki so me zelo prijazno sprejele. Z veseljem so me uvajale, mi pomagale, pogosto smo se sre-

čevale na strokovnih sestankih kot tudi na neformalnih kratkih klepetih. Zelo dobro smo sodelovali tudi med oddelki. Vse to pa je pripomoglo k temu, da smo lažje premagovale dostikrat dolge delavnike.

Se spomnite kakšnega dogodka na strokovnem področju, ki je bil za Vas še posebej pomemben oziroma je na Vas naredil poseben vtis.

Izpostavila bi dva strokovna dogodka, ki sta imela name velik vpliv. Prvi je vezan na moj strokovni razvoj, drugi pa na razvoj študijskega programa za profesorja zdravstvene vzgoje.

Na strokovnem področju sem si želela sodelovati pri predmetu Zdravstvena vzgoja, katerega je vodil profesor dr. Ivan Kastelic. Postala sem njegova sodelavka in moram reči, da je bil zelo dober mentor. Njegovo mentorstvo je potekalo nevsiljivo, z jasno določenimi in razmejenimi vsebinami njegovega in mojega dela. Postopoma mi je prepuščal posamezne

pedagoške sklope in takrat sem spoznala, da nimam dovolj znanj in izobrazbe za vodenje tega predmeta. Vendar je bilo slednje povezano tudi s problemi kako doseči primerno izobrazbo. S pomočjo takratne direktorice, gospe Merlakove, smo iskali primerno fakulteto za nadaljevanje študija. Takratno vodstvo Višje šole za organizacijske vede v Kranju nas je prvo razumelo. Pripravili

in bila habilitirana za predavateljico zdravstvene nege, mi je profesor dr. Ivan Kastelic v celoti prepustil ta predmet in to je bil zame velik strokovni izziv, osebno pa velik dosežek. V sklopu omenjenega predmeta sem razvila veliko novih učnih pristopov zdravstveno vzgojnih vsebin in spodbujala študente, da v realnem okolju svojega bodočega dela izpeljejo posamezno učno uro. Najprej smo

pnim vključevanjem diplomanta v delo. Sledila je še priprava specialističnih programov, kar je pogojevalo ogromno dela in entuziazma vseh vključenih. Istočasno smo pričeli tudi najprej z idejnimi zasnovami in kasneje s pripravo študijskega programa sedme stopnje za profesorja zdravstvene vzgoje. Od začetnih zasnov do prvega vpisa je preteklo kar deset let. Bilo je zelo naporno obdobje, saj smo bili poleg vseh pedagoških in organizacijskih obremenitev odgovorni za pripravo študijskih vsebin, povezav s tujino, sodelovanja z različnimi domačimi in zunanjimi sodelavci in še mnogimi drugimi aktivnostmi.

Lahko rečem, da je naša delovna skupina od prvih diplomantov pričakovala, da bodo ta program peljali naprej in razvijali stroko. Zelo mi je žal, da je program po treh letih izvajanja zamrl. Težko govorim o razlogih, ker je to zelo kompleksen problem in tudi osebno boleče področje. Res pa je, da smo takrat že imeli svojo zbornico in močno

Imela sem srečo v življenju, da sem lahko delala tisto, kar sem želela. Vložila sem veliko napora, vendar sem kot zdravstveno vzgojna učiteljica zelo uživala.

so študijski program za zdravstvene delavce z vsebinami organizacijskih in pedagoških ved ter vsebinami, ki smo jih mi zdravstveni delavci potrebovali pri svojem delu. To je bila izjemna pomoč iz njihove strani, saj smo le tako lahko nadgradili svoje izobraževanje in dosegli uradno kvalifikacijo za nadaljnje samostojno vodenje predmetov. Ko sem diplomirala

predmet Zdravstvena vzgoja razvili za zdravstvene delavce in nato za vse ostale študijske programe na šoli.

Drugi pomemben dogodek je bil, lahko rečem kar obdobje, ko sem prevzela predstojništvo. To je bilo obdobje neprestanih sprememb študijskih programov, ki so morali biti verificirani. Programi so vključevali program pripravništva s post-

---

društvo medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov. Mogoče je bila napaka v tem, da nismo znali bolj agresivno zaščititi našega novega študijskega programa. Vendar ni vzroka, da ne bi zaupala, da bo ta program v prihodnosti ponovno zaživel.

Je bil morda na osebnem področju kakšen zanimiv ali pomemben dogodek v času službovanja, na katerega radi pomislite.

Lahko rečem, da sem imela srečo v življenju, da sem lahko delala tisto, kar sem želela. Vložila sem veliko napora, vendar sem kot zdravstveno vzgojna učiteljica zelo uživala. Imela sem srečo, da sem imela dobre mentorje, ki so me zelo dobro strokovno uvajali in vodili. Podporo sem imela tudi pri vodstvu šole in predstojnikih. Zelo dober občutek imam in sem zadovoljna, da sem sodelovala pri oblikovanju prvega študijskega programa za profesorja zdravstvene vzgoje. Moj cilj je bil, da bi imeli učitelje-zdravstvene delavce, ki bi bili

strokovno primerno izobraženi za ta poklic. To pa pomeni, da morajo biti pedagoške vsebine enakovredno zastopane kot strokovne. Če ni dobre pedagoške izobrazbe, ni mogoče suvereno nastopati in biti enakovreden drugim profilom.

Kako vidite prihodnost razvoja oddelka za Zdravstveno nego glede na Vašo dolgo prehojeno pot, tako na pedagoškem kot na strokovnem področju.

Oddelek za zdravstveno nego je kadrovsko in glede na izobrazbeno strukturo zelo napredoval. Gre za kadrovsko velik oddelek, vpis študentov je številčen, kar zahteva od predstojnika veliko sodelovanja in motiviranja ter veliko mero organizacijskih in vodstvenih sposobnosti. Potrebno je imeti jasno vizijo o tem, kaj je zdravstvena nega. Seveda so pri delu in razvoju oddelka vedno določene težave in odpori. Mogoče so se te težave na velikih področjih že ublažile. Vendar menim,

da je na ključnih področjih še vedno premalo podpore. Zato je potrebno vztrajati in hoditi naprej z malimi, a trdnimi koraki. Zavedati se je potrebno, da je zdravstvena nega samostojna stroka s svojimi cilji in nalogami, z ljudmi, ki morajo to delo opravljati suvereno in odgovorno ter v sodelovanju z drugimi profili. Naloge v zdravstvenem timu morajo biti jasno razmejene, zdravstveni delavci se morajo zavedati svojih kompetenc in odgovorno opravljati svoje delo.

Zaključna misel

Še enkrat bi rada poudarila, da je delo na področju zdravstvene nege in zdravstvene vzgoje lep in odgovoren poklic. Potrebno je vztrajati, verjeti v razvoj, biti samozavesten in odgovoren pri svojem delu.

ZDRAVSTVENA VZGOJA

Že v 60. letih so se pojavljale ideje za pridobitev fakultetne izobrazbe tudi za področje zdravstvene nege. Kljub občasnim intenzivnim prizadevanjem se to ni zgodilo. Leto 1983 lahko štejemo za začetek novega obdobja. Od takrat do uresničitve leta 1993 so nepretrgano potekala prizadevanja za fakultetni študij zdravstvene nege na takratni Višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani, sedanjí Zdravstveni fakulteti. Leta 1983 so se začeli pogovori o interdisciplinarnem študiju, ki naj bi ga skupaj organizirale Medicinska fakulteta, takratna Visoka šola za organizacijo dela v Kranju – danes Fakulteta za organizacij-

ske vede Univerze v Mariboru – in Višja šola za zdravstvene delavce v Ljubljani. Kljub podpori takratnega dekana Medicinske fakultete, prof. dr. Miloša Kobala, se zaradi velikega odpora drugih članov Medicinske fakultete realizacija ni zgodila. Delo so nadaljevali učitelji iz naše inštitucije: Vera Grbec, Stana Kavalič in Nana Domajnko, ob veliki podpori vodstva, dekana mag. Mira Lubeja, strokovnega društva in medicinskih sester iz prakse. Delovna skupina je leta 1985 pripravila delovni osnutek vzgojno-izobraževalnega programa zdravstvena nega/VII in ga predložila v obravnavo Posebni izobraževalni

*Prva generacija diplomantov
zdravstvene vzgoje*

skupnosti za zdravstveno usmeritev, ki osnutka ni sprejela. Leta 1985 je Slovenijo in Višjo šolo za zdravstvene delavce v Ljubljani obiskala dr. Marie Farrell, vodja evropskega urada za zdravstveno nego Svetovne zdravstvene organizacije. Dogovorili so se, da bo slednja s svojimi strokovnjaki Višji šoli za zdravstvene delavce pomagala pri pripravi fakultetnega programa zdravstvene nege kot dvoletno nadgradnjo višješolskega študija. Imenovani so bili koordinatorji posameznih sklopov vsebin: za teorijo in prakso zdravstvene nege Stana Kavalič, po letu 1990 pa doc. dr. Olga Šušteršič, vzgojo in izobraževanje Nana Domajnko, organizacijo in management v zdravstveni negi Vera Grbec in raziskovanje v zdravstveni negi izr. prof. dr. Majda Pahor. Ker je Svetovna zdravstvena organizacija delovala prek vladnih inštitucij, se je strategija prenesla na tri področja: Republiški komite za zdravstveno in socialno varstvo (sedanje Ministrstvo za zdravje), ki je sprejel obvezo, da bo podpiral to področje izobraževanja, Posebno izobraževalno skupnost za zdravstveno usmeritev, ki je odločala o vzgojno-izobraževalnih programih s področja zdravstva ter soodločala o sprejemu v programske zasnove, in strokovno delovanje Višje šole za zdravstvene delavce v Ljubljani v zvezi s pripravo vzgojno-izobraževalnega programa ter sodelovanje s Svetovno zdravstveno organizacijo, tujimi strokovnjaki, z organizacijo seminarjev ter delovnih skupin. Predstavniki Višje šole za zdravstvene delavce v Ljubljani so intenzivno sodelovali na vseh treh področjih, ob podpori leta 1985 ustanovljenega Kolaborativnega centra Svetovne zdravstvene organizacije za primarno zdravstveno nego v Mariboru, Zveze

društev medicinskih sester Slovenije in Jugoslavije, ki je imela v tistem času mandat v Sloveniji, ter nekaterih fakultet ljubljanske univerze. Seminarji za pripravo vzgojno-izobraževalnega programa so bili organizirani večkrat letno ob udeležbi tudi tujih strokovnjakov. Pomembna sta predvsem dva: desetdnevni leta 1986, ki sta ga vodili dr. Kudzma iz Univerze Massachusetts iz Združenih držav Amerike in mag. E. Stussi, predstavnica Svetovne zdravstvene organizacije. Namenjen je bil pripravi študijskega programa na osnovi kurikularne teorije in usmeritvah strategije Svetovne zdravstvene organizacije. Dvotedenskega so leta 1990 vodile dr. Doris Modly iz Case Western Reserve University Clevelanda, mag. Jean Gala iz Univerze Illinois at Chicago in dr. Pauline Komnenich iz Arizona State Universityja, namenjen pa je bil predvsem pripravi bodočih učiteljev. Med pripravo programa se je Višja šola za zdravstvene delavce vključila v dva projekta TEMPUS: Razvoj osemsemestralnega programa za zdravstveno nego skupaj z Visoko šolo iz Nijmegna in Evropske dimenzije na področju zdravstvene nege s Polytechnic of East Londonom. 25. aprila 1989 je bil sprejet pomemben sklep: vzgojno-izobraževalni program zdravstvene nege na VII. stopnji je bil sprejet v programske zasnove. Na Republiškem komiteju za zdravstveno in socialno varstvo so potekali številni pogovori in seje, na katerih so poleg Višje šole za zdravstvene delavce sodelovali predstavniki Univerze v Ljubljani, Filozofske fakultete, Medicinske fakultete in Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Ko je bil sprejet dogovor, da bo študij v sklopu Univerze interdisciplinarno, so se seje prenesle na rektorat. Po večkratnih posku-

*Svečana podelitev
indeksov prvi
generaciji
študentov
zdravstvene
vzgoje*

sih sodelovanja s fakultetami Univerze v Ljubljani je leta 1991 Pedagoška fakulteta v Ljubljani izrazila pripravljenost sodelovati pri izvedbi tega programa. V razgovorih na Univerzi v Ljubljani je tudi novi prorektor, prof. dr. Miroslav Kališnik, podprl tovrstno sodelovanje. V nadaljnjih razgovorih, v katerih so sodelovali prorektor prof. dr. Miroslav Kališnik, dekan Pedagoške fakultete prof. dr. Vinko Skalar, dekan Višje šole za zdravstvene delavce mag. Miro Lubej, prodekanka Pedagoške fakultete prof. dr. Cveta Razdevšek Pučko, prodekanka Višje šole za zdravstvene delavce mag. Majda Pahor in vodja projekta Vera Grbec, so bile sprejete nekatere spremembe programa: večji poudarek na pedagoških vsebinah in sprememba naziva študijskega programa v zdravstveno vzgojo. Spomladi leta 1992 sta študijski program na svojih sejah Pedagoško-znanstvenega sveta sprejeli Pedagoška fakulteta in Višja šola za zdravstvene delavce Univerze v Ljubljani, junija istega leta je bil program sprejet tudi na seji Sveta Univerze v Ljubljani. Skupščina Republike Slovenije je sprejela zakon o ustanovitvi Visoke šole za zdravstvo v Ljubljani junija 1993. S tem so bili izpolnjeni vsi pogoji za začetek izobraževanja medicinskih sester na fakultetni ravni. Vsebina programa je usmerjena k preventivi, močnejše sta poudarjeni zdravstvenoizobra-

ževalna in zdravstvenovzgojna komponenta in od tu tudi naziv programa zdravstvena vzgoja in naziv diplomanta profesor zdravstvene vzgoje. Dejavnost zdravstvene vzgoje kot navezave na temeljno izobrazbo iz zdravstvene nege povezuje znanja s področja zdravstva s pedagoškimi, psihološkimi, sociološkimi, z ekonomskimi in drugimi vsebinami. Osrednje vsebine, ki se nanašajo na zdravstveno vzgojo, so opredeljene s šestimi tematskimi sklopi: življenjski stil, okolje, teorija in metodologija zdravstvene nege, zdravstvena vzgoja in izobraževanje, raziskovalno delo in zdravstvena organizacija in menedžment. Fakultetni program zdravstvene vzgoje je odprl novo stopnjo izobraževanja medicinskim sestram. S tem je Slovenija stopila v tisto večinsko skupino evropskih držav, v katerih je medicinskim sestram dostopno fakultetno izobraževanje v lastni stroki. V program zdravstvene vzgoje je bilo vpisanih 129 študentov. Zaposleni so na vseh ravneh zdravstvene dejavnosti, v izobraževalnih inštitucijah in drugih zavodih in podjetjih. Nemalo jih je končalo magistrski in doktorski študij oz. nadaljuje podiplomski študij na različnih fakultetah.

Pripravila:
dr. Olga Šušteršič

Vera GRBEC

viš. med. ses. in univ. dipl. org.

Pogoj za kakovostno delo v zdravstvu je solidno strokovno znanje, podkrepljeno z raziskovalnim delom, in osvojene profesionalne vrednote, ki dajejo temu znanju smisel in vrednost.

Vera Grbec je višja medicinska sestra in univerzitetna diplomirana organizatorica. Rojena je leta 1937 v Ljubljani, v kateri je tudi končala gimnazijo in leta 1959 diplomirala na Višji šoli za medicinske sestre v Ljubljani. Leta 1979 je diplomirala na Fakulteti za organizacijske vede Univerze v Mariboru. Leta 1986 je končala podiplomski študij iz Socialne medicine pri Univerzitetnem zavodu za zdravstveno in socialno varstvo v Ljubljani.

V 18 letih dela v Univerzitetnem Kliničnem centru v Ljubljani, pretežno v vodenju zdravstvene nege, se je strokovno izpopolnjevala na Danskem in v Nemčiji ter na strokovnih srečanjih doma in v tujini.

Leta 1980 se je zaposlila na Višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani, s katero je sodelovala že med službovanjem v UKC. Bila je predavateljica predmeta organizacija dela v zdravstvu in zdravstveni negi ter pozneje še predmeta profesionalna etika.

V letih 1983 in 1987 je bila prodekanka šole. Vsa leta je sodelovala pri oblikovanju študijskih programov na dodiplomski in podiplomski stopnji, pripravi in izvedbi specialističnih študijev in izobraževanju iz menedžmenta za vodilne medicinske sestre.

Od leta 1985 si je s Svetovno zdravstveno organizacijo prizadevala, da bi v Sloveniji organizirali fakultetni študij zdravstvene nege in da bi postala vodja skupnega projekta Razvoj curriculumuma zdravstvene nege. Organizirala je vključitev Višje šole za zdravstvene delavce v program TEMPUS, sodelovala s šolami na Nizozemskem, v Belgiji in Veliki Britaniji, kar je omogočilo vpis prve generacije študentov v fakultetni študijski program.

Je avtorica številnih strokovnih in raziskovalnih prispevkov s področja oblikovanja študijskih programov, organizacije v zdravstvu in profesionalne etike.

Aktivno je delovala tudi v stanovski organizaciji. Dva mandata je bila predsednica Zveze društev medicinskih sester Jugoslavije. V Zbornici zdravstvene nege Slovenije je bila predsednica Častnega razsodišča in vodila pripravo prvega Kodeksa etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije. Od leta 1994 do 2005 je bila odgovorna urednica strokovne revije *Obzornik zdravstvene nege*.

Kakšni so bili vaši prvi vtisi ob začetku službovanja na tej inštituciji, sedanjí Zdravstveni fakulteti?

V takratno Višjo šolo za zdravstvene delavce v Ljubljani pravzaprav nisem prišla nepripravljena, ker sem že predtem, ko sem bila še v službi v UKC v Ljubljani, vodila vaje študentov, pozneje pa sem začela tudi predavati predmet organizacija zdravstva in zdravstvene nege. Tako sem lahko ocenila, kakšne so moje pedagoške sposobnosti in ali me to delo veseli. Po osemnajstih letih dela v UKC sem sprejela nov izziv in se zaposlila na takratni Višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani. Moji vtisi ob prihodu so bili zelo dobri, odnosi so se mi zdeli urejeni in prijateljski in delo je bilo mnogo bolj samostojno kot prej. Bile pa so tudi precejšnje težave, poleg prostorske stiske je bilo najtežje pomanjkanje strokovne literature, predvsem s področja organizacije zdravstvene nege. Te težave so čutile tudi druge fakultete, ker je bilo naročanje knjig, tudi strokovne literature iz tujine, zelo zapleteno in ovira-

no. Ko sem bila s predstavnico Svetovne zdravstvene organizacije na obisku v Združenih državah Amerike, mi je bilo najljubše opravilo po opravljenih obveznostih obisk knjigarn s strokovno literaturo. Očarala me je ogromna količina knjig s področja zdravstvene nege. Izbrala sem jih kar precej, med njimi tudi rabljene (ki so imele ugodno ceno), in poslali sva jih kar na sedež Svetovne zdravstvene organizacije v København, da mi ni bilo treba plačevati še poštnine. Od tam pa so jih poslali k nam na šolo.

Se spomnite kakšnega dogodka na strokovnem področju, ki je bil za vas še posebno pomemben oziroma je na vas naredil poseben vtis?

Eden od pomembnih dogodkov med mojim službovanjem je bil gotovo začetek sodelovanja z Evropskim uradom za zdravstveno nego pri Svetovni zdravstveni organizaciji leta 1985. Cilj tega sodelovanja je bila priprava fakultetnega študijskega programa, kot nadgradnja veljavnemu, in seveda tudi izvedba študija. Prvi študenti so se v ta študij, ki smo ga izvajali skupaj s Pedagoško fakulteto, vpisali leta 1993. Sodelovanje s Svetovno zdravstveno organizacijo nam je omogočilo tudi več strokovnega izpopolnjevanja, mednarodnih izmenjav, nabave strokovne literature in opreme.

Je bil morda na osebnem področju kakšen zanimiv ali pomemben dogodek med službovanjem, na katerega radi pomislite?

Lepo je, kadar svoje nekdanje študente srečujem v zdravstvenih zavodih ali kjerkoli drugje in mi še vedno z veseljem povedo, kaj počnejo in kako jim gre. Večkrat me spomnijo na kakšen dogodek iz predavanj ali seminarjev. Zanimivo je, da je to največkrat v povezavi s predmetom etika, ki sem ga prav tako predavala. Ko smo se po več letih zbrali z letnikom študentov ob delu, sem bila zelo prijetno presenečena, da jih veliko deluje tudi v prostovoljnih humanitarnih organizacijah in združenjih. S svojim znanjem pomagajo sočloveku v stiski, kljub skopo odmerjenem prostem času, ki ga imajo po opravljenem zahtevnem delu v službi in doma v družini.

Oddelek za zdravstveno vzgojo je bil v določenem časovnem obdobju neka-ko vrh v dodiplomskem izobraževanju zdravstvene nege v našem prostoru. Kako na osnovi tega vidite prihodnost razvoja zdravstvene nege?

Menim, da se za nadaljnji razvoj tega področja ni treba bati. Čeprav v našem prostoru zdravstvena nega še nima mesta, ki ji pripada, so možnosti razvoja izobraževanja mnogo boljše. Veliko poudarka je treba, sedaj ko so odprte formalne možnosti za izobraže-

vanje, nameniti tudi kakovosti. Pedagoško izobraževanje želi usposobiti študenta za kakovostno delo v zdravstvu. Pogoji za to so solidno strokovno znanje, podkrepljeno z raziskovalnim delom, in osvojene profesionalne vrednote, ki dajejo temu znanju smisel in vrednost. Komunikacija, ki jo največkrat izpostavi javnost kot očitok zdravstvenim delavcem, je samo ena v hierarhiji profesionalnih vrednot. Nujni sta dobro njihovo prepoznavanje in soglasje pedagoških delavcev o tem. Zato je priporočljivo, da pedagoški delavci oblikujejo strokovno filozofijo kurikula, ki naj bo tam tudi napisana. V filozofiji o opredeljeni stališča, prepričanja in vrednote, ki jim sledijo pedagoški delavci skupaj s študenti skozi ves študijski proces.

Sklepna misel

Problematika v fakulteto je velik dosežek, ki ste ga dosegli, in se ga vsi veselimo. Gotovo je terjal veliko zahtevnega dela. Prav tako ga bo treba še veliko vložiti v uresničitev novih študijskih programov. Čestitam vam in vam še naprej želim uspešno delo.

doc. dr. Olga ŠUŠTERŠIČ

viš. med. ses. in univ. dipl. org.

Desetletne želje, prizadevanja in trdo delo uresničeni in tega sem zelo vesela. Verjela sem v sanje, ki so danes postale resničnost.

Doc. dr. Olga Šušteršič, rojena leta 1950 v Kranjski Gori, je višja medicinska sestra, univerzitetna diplomirana organizatorica, magistra medicinskih znanosti in doktorica znanosti s področja organiziranja informacijskih sistemov. Leta 1971 se je zaposlila v Kliničnem centru Ljubljana, Univerzitetni kliniki za porodništvo in ginekologijo, nato v Zdravstvenem domu Ljubljana Moste - Polje, Patronažnem varstvu in kot vodja splošno-kadrovske službe. Od študijskega leta 1989/90 je zaposlena na Zdravstveni fakulteti. Leta 2003 je bila habilitirana za docentko za področja zdravstvene nege, zdravstvene nege v patronažnem in dispanzerskem varstvu ter informatike v zdravstveni negi, leta 2008 znova za področje zdravstvene nege. Opravljala je različne funkcije, in sicer je bila predstojnica oddelka za zdravstveno vzgojo, vodja katedre za zdravstveno nego in članica raziskovalne in evalvacijske komisije. Vključena je bila v delovno skupino za pripravo fakultetnega vzgojno-izobraževalnega programa zdravstvene vzgoje, ki je bil nadgradnja izobraževanja v zdravstveni negi. Bila je koordinatorica za področje teorije in prakse zdravstvene nege. V zvezi s tem je bila vključena v mednarodni projekt Tempus. Koordinirala je delovne skupine za pripravo vzgojno-izobraževalnih programov specializacij

za medicinske sestre na različnih področjih zdravstvene nege. Zbornica zdravstvene nege Slovenije jo je imenovala v delovno skupino za pripravo programa pripravništva za profesorje zdravstvene vzgoje. Bila je mentorica številnim študentom na diplomskem in podiplomskem študiju, med drugim trem dobitnicam Prešernovih fakultetnih nagrad. Leta 2004 in 2006 je sodelovala kot vabljen predavateljica pri specializaciji družinske medicine s predavanjem Sodelovanje med patronažno medicinsko sestro in osebnim zdravnikom. Prav tako leta 2004 je na Visoki šoli za zdravstvo Univerze v Ljubljani organizirala in izvedla delavnico Uporaba Mednarodne klasifikacije prakse zdravstvene nege - ICNP s pomočjo slovenskega pregledovalnika. Je soustanoviteljica in članica Slovenske fundacije za promocijo zdravja, članica Društva medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Ljubljana ter Zbornice zdravstvene in babiške nege Slovenije, Društva za promocijo zdravja, Slovenskega društva za medicinsko informatiko, tri leta je bila članica medicinskih sester Slovenije v Workgroup of European Nurse Researchers (WENR, evropske medicinske sestre raziskovalke) in Gerontološkega društva Slovenije. Štiri mandate je bila članica Razširjenega strokovnega kolegija zdravstvene nege, kjer je dva mandata opravljala naloge

---

podpredsednice in predsednice Stalne strokovne skupine za vzgojo in izobraževanje. Je prejemnica zlatega znaka Zbornice zdravstvene nege Slovenije in Zveze društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije in plakete Visoke šole za zdravstvo za posebne zasluge pri razvijanju pedagoškega, znanstvenega in strokovnega dela ob 50-letnici Visoke šole za zdravstvo Univerze v Ljubljani. Sodelovala je pri projektih Vizija razvoja zdravstvene nege v Sloveniji in Razmejitev zdravstvene nege, COPERNICUS – Cooperative Research in Information Infrastructures, TeleNurseID-ENTITY-Slovenian ICNP browser in prevodu alfa in beta verzije Mednarodne klasifikacije prakse zdravstvene nege, Povečanje učinkovitosti patronažnega varstva s posebnim poudarkom na preventivi kroničnih nenalezljivih bolezni na območju Mestne občine Ljubljana, Establishment of the School of Public Health in Slovenia, Sistemi odločanja v globalnem elektronskem poslovanju, Priprava modela orodja za zagotavljanje kakovosti s pomočjo dokumentacije v zdravstveni negi, ki se nadaljuje v projektu Organizacijsko-informacijska rešitev dokumentiranja v zdravstveni negi. Redno se aktivno udeležuje domačih in mednarodnih srečanj s področja zdravstvene nege, informatike v zdravstvu ter organizacije in menedžmenta.

Kakšni so bili Vaši prvi vtisi ob začetku službovanja?

Se spomnite kakšnega dogodka na strokovnem področju, ki je bil za vas še posebno pomemben oziroma je na vas naredil poseben vtis?

Zame je posebej pomemben dogodek izobraževanje medicinskih sester na fakultetni ravni. Že v 60. letih (bila sem študentka takratne Višje šole za zdravstvene delavce v Ljubljani) so se pojavljale ideje za pridobitev fakultetne izobrazbe tudi za področje zdravstvene nege. Kljub intenzivnim prizadevanjem se je to zgodilo šele leta 1993/94. Spomladi leta 1992 sta študijski program zdravstvena vzgoja na svojih sejah pedagoško-znanstvenega sveta sprejeli Pedagoška fakulteta in Višja šola za zdravstvene delavce Univerze v Ljubljani, junija istega leta je bil program sprejet tudi na seji Sveta Univerze v Ljubljani. Skupščina Republike Slovenije je sprejela zakon o ustanovitvi Visoke šole za zdravstvo v Ljubljani junija 1993. S tem so bili

---

izpolnjeni vsi pogoji za začetek izobraževanja medicinskih sester na fakultetni ravni. Vsebina programa je bila usmerjena k promociji zdravja in preventivi, močnejše sta bili poudarjeni zdravstvenoizobraževalna in zdravstvenovzgojna komponenta in od tu tudi naziv programa zdravstvena vzgoja in naziv diplomanta profesor zdravstvene vzgoje. Ustanovljen je bil oddelk za zdravstveno vzgojo in prevzela sem njegovo vodenje. Žal smo vpisali le dve generaciji rednih in izrednih študentov, potem pa se je spremenila visokošolska zakonodaja in trnova pot se je znova začela.

Je bil morda na osebem področju kakšen zanimiv ali pomemben dogodek med službovanjem, na katerega radi pomislite?

Rada imam delo s študenti, saj me nenehno bogati in »pomlajam«. Z njimi poskušam vzpostaviti partnerski odnos v procesu izobraževanja. Študenti so tisti, ki to lahko ovrednotijo.

Kako vidite prihodnost

fakultetnega izobraževanja za zdravstveno nego?

Po Zakonu o visokem šolstvu iz leta 1994 sta Pedagoška fakulteta in Visoka šola za zdravstvo Univerze v Ljubljani pripravili enopredmetni program zdravstvene vzgoje, ki bi omogočal nadaljevanje začete poti: izobraževanje medicinskih sester na fakultetni ravni. Program je bil obravnavan na senatu obeh članic in dodiplomski komisiji Univerze v Ljubljani junija leta 1998. Za njegovo uresničitev programa smo potrebovali še odgovor Medicinske fakultete in soglasje univerzitetnega senata. Žal mnenja Medicinske fakultete nismo nikoli dobili. Šele bolonjski proces nam omogoča izobraževanje za zdravstveno nego vse do najvišjih akademskih stopenj: magistrske in doktorske. Magistrski program na naši fakulteti je v postopku akreditacije. Tako so večdesetletne želje, prizadevanja in trdo delo uresničeni in tega sem zelo vesela. Verjela sem v sanje, ki so danes postale resničnost.

Viri slikovnega in arhivskega gradiva:

Arhiv Zdravstvene fakultete Univerze v Ljubljani
Arhiv Arhivsko muzejske službe Univerze v Ljubljani

Zasebni arhivi:

dr. Jožef Horvat
dr. France Sevšek
mag. Kristina Likar
Vera Grbec
Gregor Jereb
Mija Kandus
Tomaž Lampe
Franc Rojko
Marija Tomšič
Veronika Lipovec
mag. Teja Zakšek

Zahvaljujemo se vsem, ki so prispevali slike in drugo arhivsko gradivo,
kakor tudi tistim, ki so dovolili objavo svojih slik.